Ingeborg,

Philip Augusts Dronning.

Af

A. Fabricius.

Kjøbenhavn.
Forlagt af J. H. Schubothes Boghandel.
G. S. Wibes Bogtrykkeri,
1870.

Indhold.

Indledning.

Philip Augusts uværdige Opførsel mod Ingeborg er til alle Tider af alle Historieskrivere bleven betragtet som en Plet paa hans berømmelige Liv. Selv hans samtidige Beundrere og Tilhængere, der ellers ere ødsle med Lovtaler over ham, kunne ikke skjule det.

Et Forhold, der med Hensyn til sin Beskaffenhed og sine vigtige Følger kan kaldes enestaaende i Historien, maatte vække den største Opmærksomhed. Allerede det Romantiske ved Sagen maatte være tilstrækkeligt dertil; men desuden greb den saa dybt ind i Datidens politiske og kirkelige Forhold, at den fik en overordentlig historisk Betydning.

Det er dog først i den nyeste Tid, at Ingeborgs Skjæbne har fundet Historieskrivere. Den har ligget skjult i Aktstykker, der tildeels først i dette Aarhundrede ere dragne frem for Lyset. De tidligere Skribenter, baade danske og franske, vide derfor kun ringe Besked. De vigtigste franske, som Mézerai, Daniel, Vély, synes kun at have kjendt endeel af hendes Ulykker og standse ved Kirkemødet i Soissons 1201. At Philip dengang med Forstillelse antog hende som Dronning, er blevet forblandet med den endelige Antagelse, der først skete 1213, efterat hun endnu

i 12 lange Aar havde maattet døje megen Elendighed i Taarnet i Etampes og været udsat for de bittreste Forfølgelser.

Denne Hovedfejl gaaer igjennem alle tidligere Skrifter og gjentages i de enkelte Notitser, vi finde derom hos danske Annalister i Middelalderen. Kun Petrus Olai har i sine annales rerum Danicarum[1]) antydet Aar 1213 ved Siden af den almindelige Angivelse af 1201 efter »Anthoninus et Historici Francorum«, som han anfører. I det Hele ere vore Annalisters tarvelige Bemærkninger om Ingeborg kun Eftersnak af de franske, navnlig Rigord. Hamsfort har i sin Chronologia secunda[2]) et Par Notitser, Bartholin i sine Annaler[3]) en ganske kort; begge have de den Urigtighed, at »Pave Coelestin satte Frankrig i Ban«. Thomas Gheysmer[4]) lader Philip leve 7 Aar sammen med Agnes, som han kalder Maria (!), men veed dog alene Besked om hendes Børns Legitimation. Naar vi til disse Annalisters ubetydelige Meddelelser paa anden Haand, der tilmed for Størstedelen ere Vildfarelser, lægge de noget fuldstændigere, men ikke mindre fejlfulde hos Arild Hvitfeld, der lader Ingeborg gaae i Kloster og Agnes komme i det samme Kloster[5]), saa ville vi finde, at vore ældre Historikere saagodtsom ingen Betydning have for Ingeborgs Historie.

De samtidige franske Krønikeskrivere, som Munken Rigord af St. Denis, der har skrevet Philip Augusts Historie indtil 1209[6]) og hans Fortsætter indtil 1219[7]), Vilhelm fra Bretagne, Kongens Kapellan og Hovmester for hans naturlige Søn,

---

[1]) Script. Rer. Dan. t. I, p. 181: nota quod nostri historici dicunt 1213.

[2]) Scr. R. D. I, 283 og 284.

[3]) Ib. I, 342.

[4]) Ib. II, 393 i hans compendium historiæ Danicæ.

[5]) t. I, S. 158—161 (Folioudgaven).

[6]) Gesta Philippi i Hist. de France t. XVII.

[7]) Ligeledes i Hist. de Fr. t. XVII.

indeholde ikke meget om en Sag, der kun var lidet hæderlig for deres Velynder Kongen, saameget mere som den sidste særlig havde paataget sig at lovsynge Philip i Æresdigtet »Philippiden«. Ligesaa partisk, men imod Philip, er Englænderen Vilhelm af Nevbury[1]), der har flere vigtige Efterretninger, ligesom hans Landsmand Roger af Hoveden[2]).

Langt vigtigere for Ingeborgs Historie ere flere samtidige Brevsamlinger, hvori der findes endeel Skrivelser i Anledning af Ingeborgs Sag. I den første Tid komme Biskop Stephan af Tournais Breve[3]) i Betragtning; han havde tidligere som Abbed til St. Genoveva (1177—1192) kjendt mange danske Studerende, ja endog været Lærer for Peder Sunesøn, Absalons Eftermand paa Roskilde Bispestol; han var en fortrolig Ven af den berømte Abbed Vilhelm, og ligesom denne i Danmark blev han i Frankrig anvendt til Sendelser i vigtige Statsanliggender. Blandt hans Breve finde vi nogle til Kong Knud, Absalon og andre danske Stormænd, og flere om Ingeborg, som han havde kjendt strax efter hendes Ankomst til Frankrig, og for hvem han følte en inderlig Deeltagelse. Langt rigere og vigtigere er Abbed Vilhelms Brevsamling. Denne i Danmarks Historie saa navnkundige Franskmand blev som bekjendt af Absalon kaldet fra St. Genoveva til Abbed i Eskilsø, siden i Ebelholt, og stod Kong Knud saa nær, at han sendte ham i Søsterens Sag til Rom og Paris. Hans Breve ere altsaa, navnlig i denne Periode, en Hovedkilde, men desværre mangle de al Angivelse af Stedet, hvor de ere skrevne, og, hvad der er det største Savn, al Tidsangivelse af Dag eller Aar, naar de ere skrevne, saa at man bestandig maa slutte sig til deres Plads i Sagen, og Brugen

---

[1]) Guill. Neubrigensis Rerum Anglicarum libri V.
[2]) Annales, i Hist. de Fr. t. XVII.
[3]) Stephani Tornacensis epistolæ.

af dem følgelig ofte bliver vildsom og i al Fald tvivlsom. Endeel af dem mangler desuden i den Udgave, Suhm lod besørge[1]) efter otte Haandskrifter, som det lykkedes ham at opspore, efterat man længe havde anseet dem for tabte. Han ledsagede dem med en Samling af andre Breve og Aktstykker til Ingeborgs Historie[2]), især Pavebreve, men Nøjagtigheden saavel ved Mallets Afskrifter i Vaticanet som ved Suhms Udgivelse lader meget tilbage at ønske.

Abbed Vilhelm skylde vi ogsaa en Stamtavle[3]), som han har sammensat for at vise det aldeles Ugrundede i Paastanden om Ingeborgs Svogerskab med sin Gemal. Hvitfeld har allerede kjendt den og anført den[4]): »da er dette en ret Fortegnelse paa Slecten aff en Bog, S. Villom haffver skreffvet«.

Den tredie Brevsamling er Pave Innocens den tredies Breve[5]), der fra Aar 1198 ere en Hovedkilde til Ingeborgs Historie; den maa næsten udelukkende øses af de Breve, der angaae hende i denne uhyre Samling, hvoraf dog endeel er tabt. Ogsaa Forfatteren af hans gesta giver mange værdifulde Oplysninger.

Der har hvilet ligesom en Ulykkesstjerne over de Arbejder, der ere foretagne for at oplyse Ingeborgs Historie. Det Værk, som Parlamentsraad Bouhier i Dijon havde forfattet over Skilsmissesagen, gik tabt under Revolutionen, og ligeledes er det gaaet med den vidtløftige Memoire, som La Porte du Theil, en af de virksomste Udgivere af Innocens's Breve, skrev paa Revolutionstiden; Géraud har forgjæves søgt efter den blandt hans efterladte Papirer i det Kejserlige Bibliothek. Kun en Afhand-

---

[1]) Wilhelmi abbatis epistolæ i Script. Rer. Dan t. VI.
[2]) Diplomata ad historiam Ingeburgæ Reginæ i Scr. R. D. t. VI.
[3]) Scr. R. D. II, p. 154.
[4]) t. I, S. 160.
[5]) Innocentii III epistolæ.

ling af ham om Forbindelserne mellem Danmark og Frankrig i det 13de Aarhundrede[1]) er trykt i tome IV des Mémoires de l'Institut, classe de littérature et beaux-arts, og betegner sig som Indledning til det fuldstændigere Arbejde over Philips og Ingeborgs Ægteskab og Skilsmisse, der nu synes at være tabt.

Det var først den berømte Hercule Géraud, der fra fransk Side gav en grundig og udtømmende Behandling af Sagen i sin Afhandling: Ingeburge de Danemark, Reine de France 1193—1236, mémoire de feu Hercule Géraud, couronné par l'Academie des Inscriptions et Belles-Lettres dans sa séance de 11 août 1844[2]). Frankrigs nuværende fortrinligste Arkivist, Léopold Delisle, der 1856 har udgivet »Catalogue des actes de Philippe-Auguste«, bemærker i Indledningen[3]) til dette Værk i Anledning af Gérauds Afhandling: »L'histoire d'Ingeburge n'est plus à faire. Ce n'est pas que, dans ce lamentable épisode, il ne reste encore des points obscurs. Mais il ne faut guère espérer de surmonter les difficultés devant lesquelles Géraud a dû s'arrêter. Tout ce qu'on pourra essayer, ce sera de combler quelques lacunes, et de rectifier ou de compléter certains détails.« Delisle har imidlertid fremdraget adskillige nye Aktstykker, som Philips forvirrede Brev til Innocens ved Slutningen af Mødet i Soissons 1201, hans spydige Brev til den pavelige Legat Guala 1209, hans Gave til Ingeborg og hendes Testament, begge af September 1218; et Brev, der fejlagtigt er blevet henført til 1200, har Delisle stillet paa dets rette Plads 1207.

---

[1]) Mémoire concernant les relations, qui existoient au douzième siècle entre le Danemark et la France, pour servir d'introduction à une histoire detaillée du mariage de Philippe-Auguste avec Ingelburge et de leur divorce.

[2]) I la bibliothèque de l'école des Chartes, 2me série, I, p. 1 og 93.

[3]) p. CXVII

Alt dette har Géraud ikke kjendt; iøvrigt ere Misforstaaelser og Unøjagtigheder meget sjældne hos ham.

Fra dansk Side har Laurits Engelstoft med stor Forkjærlighed behandlet dette Stof i sin historiske Undersøgelse: Philip August, Konge af Frankrige, og Ingeborg, Prinsesse af Danmark, 1801[1]. Det følger imidlertid af sig selv, at han til dette, for sin Tid meget grundige Arbejde har maattet savne mange Kilder, som den følgende Tid har bragt for Dagen. Havde Suhm gjort sig bedre bekjendt med sine Kilder, vilde han have undgaaet de fleste af de mange Unøjagtigheder og Urigtigheder, hvoraf hans Fremstilling i det 8de og 9de Bind af hans »Historie af Danmark« vrimler. Man kan derfor kun benytte hans Historie med megen Varsomhed som en Samling af Materialier, af hvilke han forøvrigt til Ingeborgs Historie havde særdeles mange til Raadighed. Over de videre Oplysninger og Undersøgelser, som Abraham Kall under Udgivelsen af Suhms Historie havde tænkt paa at tilføje denne, og som han flere Gange omtalte[2], synes den uheldige Stjerne at have hvilet, der er ejendommelig for Ingeborgs Historie; de ere aldrig komne for Lyset, og han er, som Estrup[3] udtrykker sig, bleven »Fædrelandet dem skyldig«.

Der var altsaa Grund til at tage en Sag op paany, der foruden sin almindelig historiske, kirkehistoriske og politiske Betydning tillige har en særlig Interesse for os som Danske, som Landsmænd af den beklagelsesværdige Dronning, der blev dens Offer. At oplyse den med alle de Hjælpemidler og Akt-

[1]) Denne oprindelige Udgave er her allevegne benyttet og anført. Den er optrykt i Udgaven af hans samlede Skrifter.

[2]) See Fortalerne til Suhms Historie af Danmark, 8de og 9de Bind, samt IX, S. 380, Note b.

[3]) Absalon som Helt, Statsmand og Biskop, 1826, S. 171, Note 1.

stykker[1]), den nyeste Tid har fremdraget, og navnlig benytte Gérauds skarpsindige Undersøgelse, saa at alle hans Oplysninger kunde blive overførte paa vort Fædrelands Grund, har været Hensigten med dette Arbejde, der forøvrigt haaber Overbærenhed, dersom man ikke finder de Knuder løste, »foran hvilke Géraud selv har maattet standse«.

---

[1]) Nogle af de sidste, for os Danske mindre let tilgængelige Dokumenter findes som Bilag.

I. Underhandlingerne og Brylluppet.
(1193.)

Slutningen af det 12te Aarhundrede kan med Rette kaldes et af de lykkeligste Tidsrum i Danmarks Middelalder, ja i hele Danmarks Historie. Rigets Samling ved den første Valdemar havde vundet Fasthed, Absalons Klogskab og Kraft havde ikke alene beskyttet Landet mod dets Fjender, men udstrakt dets Herredømme vidtomkring. Hans Sværd havde udbredt Kristendom og Kultur blandt Hedningene ved Østersøens sydlige Bred. Den gamle krigerske Aand var atter kaldt tillive i Folket, men den rører sig ikke længere paa Hedenskabets Viis; formildet og forædlet træder den i Kristendommens Tjeneste og giver store og mægtige Vidnesbyrd om sin Kraft.

Over det blomstrende Rige herskede siden Valdemars Død den 12te Maj 1182 den ældste af hans Sønner, som Konge kaldet Knud den sjette, en stille, alvorlig, strængsædelig Herre, med den store Absalon til Støtte og Raadgiver, der i mere end een Menneskealder var den egentlige Sjæl i Regeringen. Thi Kirken gik dengang Haand i Haand med Staten, og begge trivedes foreløbig vel ved denne Forbindelse. Erobringstogene bleve tillige Korstog. Kirkens

Magt vandt stedse mere Fodfæste, især siden Norden havde rejst et eget Ærkebispesæde i Lund. Valdemarernes glimrende Tid er da ikke alene Landets og Folkets, men ogsaa Kirkens Blomstringstid.

Den Glands, der omgav Kongehuset, et af de ældste og meest anseete paa den Tid, bragte fremmede Fyrster til at tragte efter at komme i Slægtskabsforbindelse med det. Af den store Valdemars og Sophies[1]) Døttre var den ældste, Sophie, født 1159, bleven gift 1181 med Grev Siegfried af Orlamünde; de to næste, Margrethe og Marie eller Magdalene[2]), vare 1188 som Nonner gaaede ind i Marieklostret i Roskilde; de tre yngste vare Richiza, født 1174, der 1210 blev gift med den svenske Kong Erik Knudsen, Ingeborg, født 1175, hvis beklagelsesværdige Skjæbne som Frankrigs Dronning vi her nærmere ville følge, og Helena, født 1176, gift omtrent i Aaret 1202 med Hertug Vilhelm den tykke af Lyneborg og Stammoder til den nuværende engelske Kongefamilie.

Af disse Giftermaal standse vi med Forundring ved Ingeborgs. Hvorledes kom denne Forbindelse istand, den eneste, der nogensinde har fundet Sted mellem Frankrigs og Danmarks Fyrstehuse? Saalangt som vi søge i Historien, træffe vi ingen lignende, hverken før eller siden. Iøvrigt kunde vel denne Forening, saa ulykkelig som den var, ingenlunde opmuntre til nogen Gjentagelse for Fremtiden.

I Frankrig var 1180 den femtenaarige Philip — med Tilnavnet August, fordi han var født i August Maaned — kommen paa Tronen. Hans Kroning var bleven opsat, fordi han var falden i en Sygdom, fremkaldt af Skræk over

---

[1]) En Datter af den russiske Fyrste Wladimir i Halicz, var født omt. 1140, blev gift 1157, døde 5. Maj 1198.

[2]) Gram in Meurs., p. 338, f. og 356, d.

at han havde forvildet sig i en Skov om Natten, indtil en Kulsvier omsider fandt ham og førte ham til Compiegne[1]). Det blev ikke hans mindste Vildfarelse. Om en langt større Forvildelse — om man tør kalde det med et saa mildt Navn — handler denne Fremstilling. Naar vi undtage denne hans Skilsmissesag, var iøvrigt ingen Konge mere efter Præsternes Sind. Hans første Regeringshandling maatte ret være Kirken velbehagelig. Det var en grusom Forfølgelse, Udplyndring og Udjagen af Jøderne, hvilket netop var efter Datidens Smag og betragtedes som en Fromhedshandling. Religionsspottere og Kjættere overgav han uden Barmhjertighed til Kirkens Straf, der allerede dengang var bleven Baalet. De adelige Herrer, der plagede Kirken, fik Kongen til Fjende. Han forstod sin Tid, at han kun kunde hæve sin Magt ved at støtte sig til Kirken. Med Snildhed forstod han at drage Fordeel af alle Forhold, og han har den Betydning og Fortjeneste at have befæstet Kongedømmet i Frankrig i Middelalderen, at have grundlagt Monarkiet ved at forene Normandiet med Moderlandet, at have hævet Paris[2]) ved at give den Kathedralkirken, Brolægning, Torv, Hospitaler, Vandledninger, nyt Vaaben og fremfor alt dets Universitet, at have svækket Vasalmagten og underlagt den sin egen. Han var en forsigtig Fyrste, meget mere fredelig end krigersk, skjøndt hans vigtige Erobringer syntes at vidne om det Modsatte. Men Bretagneren Vilhelm, Kongens Kapellan, har i sin Philippide, en klassisk Efterligning af Æneiden, skuffet os med Hensyn til Philips virkelige Karakteer. Romanerne have tilsidst forvandlet ham til en ridderlig Helt, en anden Richard Løve-

---

[1]) Chronica reg. franc. apud Scr. fr. XII, 214.
[2]) Dulaure, Hist. de Paris, I., 316 o. fl.

hjerte, istedetfor at han var den bestemteste Modsætning dertil, en snild, fiin, beregnende Politiker[1]).

Iøvrigt skildres han som ædel af Holdning, behagelig og vindende af Væsen, fyrig af Sind, arbejdsom og ivrig i sine Pligter, stræng i Rettens Udøvelse, personlig tapper, ædelmodig, dog ikke længere end hans Fordeel tillod, og saa langt fra at være ødsel og hengiven til Pragt og kostbare Hoffester, at han meget mere bebrejdedes af Samtiden for altfor stor Sparsomhed. Formodentlig sparede han sine Skatte til den belejlige Tid, som uundværlige Hjælpemidler til sine Formaals Fremme. Ogsaa heri lignede han sin Navne, Philip af Macedonien, med hvem han har saameget tilfælles.

Af alle franske Konger af Huset Valois er der kun een, der i Snildhed og Utrættelighed i sine Planer, i Betydning for Rigets Fremvæxt kan sammenlignes med Philip, den snildeste og daadkraftigste Konge af det capetingiske Huus. Der er megen Lighed mellem Philip og den berygtede Ludvig den ellevte, en Lighed, der især vil falde i Øjnene i den Sag, vi her afhandle, i hvilken Philips Skyggesider stærkt fremtræde. Den uværdige Opførsel, han viste mod sin Dronning Ingeborg, er en Skamplet paa hans berømmelige Liv, som hans ivrigste Beundrere ikke have kunnet aftvætte eller dølge[2]). Hans Snildhed bliver her til Snedighed og Troløshed, hans Utrættelighed og Udholdenhed til Haardnakkenhed i Uret og Trods mod sin Pligt.

Den 15de Marts 1190 havde han mistet sin Gemalinde Isabelle eller Elisabeth af Hennegau, med hvem han

---

[1]) Michelet, Hist. de France, livre IV, chap. 5, som vi næsten ganske have fulgt med Hensyn til Philips Karakteristik.

[2]) Géraud p. 3. Une tache honteuse, que ses plus ardents panégyristes n'ont pu dissimuler.

havde tre Sønner; den ældste blev siden Konge under Navn af Ludvig den ottende. Hun var en Datter af Balduin den femte, Greve af Hennegau, og Margrete af Elsas, Grevinde af Flandern, Søster til Kongens Hovmester, Philip af Elsas, Greve af Flandern[1]). Dette Ægteskab havde ikke været lykkeligt; Stridigheder mellem Kongen og hendes Slægt i Flandern og tillige Enkedronning Alix's Rænker havde vakt Uvillie mod hende hos Kongen, saa at han endog tænkte paa Skilsmisse. Imidlertid udjævnedes Uenigheden, og hun vedblev at være hans Hustru til sin Død, der indtraf før Kongens Fraværelse paa det tredie Korstog.

Paa tredie Aar havde han været Enkemand, længe nok for en ung Fyrste paa 25 Aar, og han tænkte nu for Alvor paa atter at formæle sig. Hans Morbroder, Ærkebiskop Vilhelm af Reims, Søn af Grev Tiebaut af Champagne og selv Kardinal af Champagne, var dengang nylig kommen hjem fra en Pilegrimsfærd til St. Jakob i Galicien[2]). Efter Overlæg med denne sin Ven og højre Haand[3]) vendte han sit Blik til Danmark, og det vil ikke være særdeles vanskeligt at indsee Bevæggrunden dertil.

I den sidste Halvdeel af det 12te Aarhundrede var der bleven en levende Forbindelse mellem Danmark og Frankrig, om end ikke i politisk Henseende, saa dog i videnskabelig og kirkelig. Den var nærmest fremkaldt ved Ærkebiskop

---

[1]) Suhm VIII, 296 kalder heude urigtigt Søster til Grev Balduin af Flandern og Datterdatter af Grev Philip, hvorimod han S. 302 anfører det rette Forhold. Holberg, Danm. Rig. Hist. I, 259 gjør hende ligesaa urigtigt til en Datter af den nævnte Grev Philip, der jo var hendes Morbroder; Philip kalder han Greve af Hannover.

[2]) Suhm, VIII, 296. Han var Ærkebisp 1175—1207. Sammarth. Gallia christiana ad 1656, t. 1 p. 512—519.

[3]) At Stephan af Tournay ogsaa havde bidraget dertil, fortæller Gallia chr. VII, col. 725.

Eskils Venskab med den hellige Bernhard af Klostret Clairvaux, hvorhen han endog søgte efter Vennens Død for der at døe i Fred. Abbed Vilhelms[1]) lange Virksomhed i Danmark, under hvilken han vedblev at staae i nøje Forbindelse med sine Venner i Frankrig, og de mange danske Studerendes Ophold i Paris, hvor de endog skulle have grundlagt det ældste Kollegium, det danske[2]), maatte bringe anseete Mænd i begge Lande og Folkene selv nærmere til hinanden.

Philip attraaede imidlertid en nøjere politisk Forbindelse med Danmark, og de daværende Forhold afgave tilstrækkelig Grund dertil. Den ærgjærrige og erobringslystne Fyrste ønskede gjerne at berøve England de betydelige Lehn, det havde paa Vestsiden af Frankrig, og Forholdene syntes netop særdeles gunstige dertil, da den tappre engelske Konge, Richard Løvehjerte, sad fangen i Østerrig, og det ikke var rimeligt, at han snart skulde komme i Frihed. Det besværede ikke Philips Samvittighed, at han havde lovet Richard ved Afskeden i Palæstina, ikke at angribe hans Lande under hans Fraværelse; han havde tværtimod strax begyndt Fjendtligheder og søgte allehaande Paaskud til at besmykke dem. I Aaret 1192 omgav han sig med en Vagt, bevæbnet med Kobberkøller[3]) for at beskytte sig mod Snigmordere, udsendte fra »den Gamle fra Bjerget«, Høvdingen for den

---

[1]) Opdragen i St. Germain des Prés under sin Onkel, Abbed Hugo, siden Underprior i St. Genovevas Kloster, kom omt. 1165 til Danmark som Abbed paa Eskilsø, flyttede omt. 1175 til Ebelholt, døde 6te April 1203. Géraud p. 4 Note 1 har urigtigt 1171 som Aaret, da han kom til Danmark.

[2]) Hist. de Fr., t. XIX, Fortale p. XXXIII. La Porte du Theil, mém. p. 295. Hammerich, en Skolastiker og en Bibeltheolog, p. 21 flg. A. Fabricius i Ny kirkehist. Samlinger I. Dulaure, hist. de Paris, I. p 254.

[3]) Rigord, Hist. de Fr. t. XVII. p. 37.

berygtede østerlandske Sekt Assassinerne[1]), og foregav paa en Forsamling af Baroner og Prælater i Paris, at Richard var Ophavsmand til Efterstræbelserne af Assassinernes Dolke ligesom til Konrad af Montferrats Mord, hvorom Efterretningen nylig var kommen til Frankrig. Han tænkte derfor paa at hævne sig for en saa aabenbar Troløshed[2]). Hans Raadgivere forstode vel snart at berolige ham og faae denne uoverlagte Vrede til at lægge sig, men han blev dog fra nu af bestandig ved at udkaste fjendtlige Planer mod England. Han vilde ikke lade sig nøje med at erobre de engelske Provindser i Frankrig, men sluttede Forbund med Richards Broder, Johan uden Land, dengang Greve af Mortain, og samlede[3]) en talrig Flaade i Wissant og en flandersk Armee for at gjøre Landgang i England ved Paasketid 1193.

Kunde han hertil faae Hjælp af det under Valdemarerne stærke og anseete Danmarks Hær og Flaade, og kunde han faae de danske Fordringer paa England fra Knud den stores Erobring til atter at leve op og og blive overdragne til Frankrig[4]), da vilde hans Planer vistnok have den bedste

---

[1]) Om denne paa Korstogenes Tid berygtede Sekt see Michaud, Hist. des croisades, I p. 328, og p. 472 i Eclaircissements: Lettre à M. Michaud, sur les Assassins, par M. Am. Jourdain.

[2]) Guill. Neubrig, de rebus angl. l. IV, c. 25: adjecit cordi sibi esse de manifesto proditore proprias mature ulcisci injurias.

[3]) Gervas. Dorobern. Hist. de Fr. t. XVII p. 675, d. Géraud, p. 5.

[4]) Gervas. Dorobern. Hist. de Fr. t. XVII, p. 677 c. Roger de Hoveden ib. p. 561. Guill. Neubrig, de reb. angl. IV, 25. Géraud p. 6. . . . se faire subroger aux prétendus droits des princes de Danemark.

Om Danmarks Arvefordringer paa England, see Schiern, en af Valdemar III paatænkt Landgang i England, Annaler for nordisk Oldkyndighed 1858.

Udsigt til et heldigt Udfald, ja endog faae et Skin af Retmæssighed, som de ellers ganske maatte undvære.

Politiske Grunde have været de afgjørende til at bestemme Philip til dette Ægteskab, saaledes som man kunde vente af hans Karakteer og som det stemmer med samtidige Forfatteres Vidnesbyrd. Haabet om en betydelig Medgift med en Prindsesse fra et mægtigt Kongehuus har desuden sikkert opmuntret hans Havesyge.

Spørgsmaalet om den første Oprindelse til Ægteskabet fremtræder imidlertid med paatrængende Nødvendighed. Opstod den første Tanke derom ved Philips eller Knuds Hof? Det vilde nu være vanskeligt at afgjøre med Bestemthed. Dog mangle vi ikke vejledende Antydninger. Det er sandsynligt, at Abbed Vilhelm gjorde en Rejse til Paris, og at han der tilligemed Eremiten Bernhard i Vincennes, Kongens højre Haand og højtbetroede Raadgiver[1]) forhandlede Philips Ægteskab med en af Knuds Søstre.

Det antydes i Vilhelms egne Breve. Saaledes beder han Kong Knud[2]), at han vilde glemme, hvad han kunde have at dadle ham for: »Jeg kan ikke fordølge, at jeg er bleven sendt af Eders Majestæt til de Franskes Konge og har talt, hvad der tjente til Eders Hæder og hvad Rigets Fred og Ære fordrede . . . Det er min største Brøde, at Eders Søster overgaves til Kongen . . . Hendes Blod kræves af min Haand[3]).« Og i et Brev til Bernhard af Vincennes[4]): »Du

[1]) Philip havde 1190 ved sin Rejse til det hellige Land paalagt sin Moder Adele og sin Morbroder Ærkebiskop Vilhelm af Reims at raadspørge Bernhard i alle gejstlige Sager. Rigord, Hist. de Fr. t. XVII p. 30 See om Broder Bernhard sst. p. 8 Noter, og D. Brials Fortale p. XXIV.

[2]) Wilh. epist. II, 61. i Scr. Rer. Dan. VI. (sættes af Bartholin og Langebek til 1196). Tiltalen er: Vestra Excellentia, ogsaa Regia Celsitudo.

[3]) L. c. En sangvis iste de manibus nostris requiritur.

[4]) Wilh. ep. II, 77 (henført af Langebek til 1194, af Bartholin til 1195).

veed, Herre, og jeg veed med Dig, at vi have anvendt den største Flid og Omsorg for at bringe Ægteskabet istand mellem Kongen og Dronningen, men det viser sig nu, at det var en daarlig og jammerlig Beslutning, at hun blev sendt bort[1])«.

I Foraaret 1193 sendte da Kong Philip Biskop Stephan af Noyon med et anseeligt og pragtfuldt Følge til Kong Knud i Danmark for at forlange en af hans Søstre tilægte.[2]) De bleve prægtigt modtagne, og en saa mægtig Fyrstes Andragende maatte være smigrende for Kongehuset. Der kunde naturligviis ikke være Noget med Grund at indvende mod det ærefulde Forslag; men der opkom Vanskeligheder med Hensyn til Betingelserne. Idet Knud vendte sig til Biskoppen af Noyon, sagde han: »Men hvad forlanger Eders Herre i Medgift?« — »De Danskes gamle Rettighed over England«, svarede Prælaten overensstemmende med sine Ordrer, og for at give den Eftertryk og sætte den i Kraft, en Flaade og en Hær i et Aar«. Knud var imidlertid altfor beskjæftiget med sine egne Sager til at kunne indlade sig paa et saa fjernt, kostbart og voveligt Foretagende, og de danske Stormænd i hans Raad[3]), Mænd som Absalon, Asbjørn Snare og Anders Sunesøn, med hvem han

---

[1]) In matrimonio contrahendo inter Regem et Reginam (quam pravo et miserabili consilio dimisisse probatur) plurimum nos laboris et sollicitudinis expendisse.

[2]) Hvitfeld I, p 158, Géraud p. 6, og Engelstoft p. 54 lade ham strax forlange Ingeborg, men det synes rigtigere at følge Rigord, hvem Suhm VIII, 296, ogsaa følger. Ligeledes Petri Olai annales Dan. i Script. Rer. Dan I, 179: misit nuncios ad Kanutum, . . . ut unam de sororibus suis mitteret ei, quam ille acciperet in conjugium. At han saaledes ubestemt blot forlanger en af Søstrene, antyder reent politiske Hensigter med Ægteskabet.

[3]) Uden Hjemmel lader Holberg, Danmarks Hist. I, 257 Kongen forhandle Sagen paa en Herredag.

overlagde Sagen, viste sig kun lidet gunstige mod Philips Forslag om at styrte Riget i saadanne Vidtløftigheder: »Vi have nok at gjøre med Venderne[1]), der ere Hedninger og Naboer til vort Land. Forlade vi vore Grændser for at kæmpe mod Englænderne, et kristent Folk, over hvem vi Intet have at klage, styrte vi os i en dobbelt Fare. Paa den ene Side aabne vi Danmark for de mægtige barbariske Stammer, der grændse til os; paa den anden Side, hvem veed ikke, at England er meget befolket og stærkt og mægtigt nok til med Held at forsvare sig og sin Frihed mod ethvert fremmed Indfald? Kongen af Frankrig maa tænke paa en anden Medgift. Det er ikke ved at forstyrre dit Folks Velfærd, at Du, o Konge, kan sørge hæderligt for at anbringe din Søster[2])«.

Knud bifaldt Raadets besindige Mening og spurgte Afsendingene, om de ikke havde andre Forslag at gjøre, som han mulig kunde modtage? Det synes, som dette Tilfælde har været forudseet af Philip, og at der har været givet dem Forholdsregler at følge i denne Henseende; thi de forlangte strax 10,000 Mark Sølv. Unægtelig var denne Fordring temmelig opskruet, da 4000 Mark var en Prindsesses sædvanlige Medgift, som Knud f. Ex. havde givet med sin Søster Kristine[3]), da hun skulde giftes med Kejser Frederik Rødskjægs Søn Frederik; tillige var det en for de Tider meget betydelig Sum, omtrent 185,000 Rdlr. i vore

---

[1]) De vare vel nylig blevne undertvungne af Absalon, men tænkte kun paa at rive sig løs.

[2]) Géraud p. 6: l'établissement de votre soeur.

[3]) Historien kjender ellers ikke denne Kristine, som Engelstoft p. 56 sætter som den anden Datter. Suhms Kritik (VIII, 149) forvirrer kun. Man veed, at hun 1186 blev sendt tilbage, og har gjættet paa, at hun skulde være den samme som Richiza. Mon ikke snarere en af de to Søstre, der 1188 gik i Kloster?

Penge eller 521,000 Franks.[1]) Det synes ogsaa langtfra at have været Tilfældet, hvad en Samtidig beretter, at Knud fandt Summen for ringe i Forhold til Sagens Vigtighed og de paagjældende Personers Rang og kaldte den en Ubetydelighed, som han strax vilde betale[2]). Har Knud virkelig kunnet svare saaledes, var denne Yttring dog langtfra at svare til hans virkelige Mening[3]). Der manglede ikke meget i, at han af den Grund havde ladet den hele Giftermaalsplan gaae overstyr, hvad enten Grunden var hans overdrevne Sparsommelighed eller hans Skatkammers Tomhed. At den sidste Grund vistnok ikke har manglet, synes at fremgaae af Abbed Vilhelms Brev[4]), som han paa den Tid skrev til Kongen for at bevæge ham til ikke af Pengemangel at give slip paa Partiet, et Brev, der i flere Henseender er meget mærkeligt. »Det tilkommer Kongens Raad at drage Omsorg for hans Ære og dens Forøgelse. Vi sige dette med Hensyn til den franske Konges hæderlige Tilbud; dersom dette ikke finder Indgang hos Eders Majestæt[5]), frygter jeg meget for, at det længe skal angres, og at Eders Berømmelses Glands, der opfylder den hele Verden, skal lide et Skaar . . . . Penge, der besiddes med Ære, bør ikke herske over deres Herre, men tjene ham. Sølv og Guld kommer og

---

[1]) Géraud p. 7 note 1. le marc d'argent monnayé valant actuellement 52 fr. 10 c.

[2]) Guill. Neubrig, de reb. angl. IV, 26. Rem, inquit, rex Francorum a rege Danorum nunc petit pertenuem ratione negotii et personarum. Petitionem ejus grate suscipimus, et votum mature implebimus.»

[3]) Géraud p. 7. Cette liberalitè d'apparat était loin de répondre aux véritables sentiments du monarque.

[4]) Wilh. ep. II, 23. urigtigt henført af Langebek til 1192, rigtigt af Bartholin til 1193, da det er skrevet i Begyndelsen af Sommeren.

[5]) l. c. excellentia vestra kaldes Kongen her, ligesom fremdeles regia Celsitudo, vestra sublimitas; ogsaa gratia vestra, vestra potentia.

gaaer, men Æren, rettelig erhvervet, varer evindelig.« Penge kunde da umulig gaae foran Æren[1]). Dersom de ikke vare tilstede for Øieblikket, kunde der forlanges Opsættelse, indtil de kunde skaffes tilveje af Kongens Stormænd og Venner. »Uagtet jeg selv er bunden i Fattigdommens Baand, vil jeg dog, fordi jeg attraaer Eders Hæder, skynde mig med at tjene Eder med den Gave, Eders kongelige Gavmildhed nylig har skjænket mig. Det er ingen ringe Hæder, der bydes Eders Naade; thi — jeg hvisker Eder det kun i Øret[2]) naar I har Kongen af Frankrig til Ven, behøver I ikke at frygte Roms umættelige Havesyge og Gjærrighed. Men ikke videre herom«. Vilhelm havde Grund nok til kun »i al Fortrolighed« at meddele Kongen saadanne Yttringer, der paa visse Steder vilde kunnet gjøre ham meget ilde seet, ja betragtet som en Slags Kjætter.

Hvorfor viste Vilhelm en saa fremtrædende Interesse og en saa iøinefaldende Iver for at fremme Ægteskabsandragendet fra den Konge, hvis fødte Undersaat han var? Foruden hans personlige Overbeviisning om Sagen ligger det ogsaa nær[3]) at antage, at de franske Udsendinge, der naturligviis meget nødig vilde vende tilbage med uforrettet Sag, have formaaet deres berømte Landsmand, Kongens fortrolige Ven, til at anvende sin Indflydelse til at bringe Knud til at indsee, at Æren og Fordelen af Forbindelsen med Frankrig nok var Medgiften værd. Den offentlige Mening om

---

[1]) Sml. Wilh. ep. II, 61 . . . plus est honorem acquirere, quam pecuniam possidere . . Laudabilis est illa pecunia, quæ Domino non imperat, sed Domino cedit in gloriam.

[2]) Wilh. ep. II, 23: quod tamen vobis in aure loquimur, quia si copulatum vestris amicitiis habueritis regem Francorum, non erit de cætero vobis formidini cupiditas et avaritia Romanorum.

[3]) med Suhm VIII, 300 og Gram Schol. ad Meurs 361 c.

Sagen i Danmark kan man dog næppe finde i dette Brev[1]). Abbed Vilhelm kom imidlertid selv til bittert at fortryde, at han havde virket saa ivrigt for at faae Ægteskabet istand. Foruden ham og maaskee mere end han har vistnok en anden meget indflydelsesrig Person bidraget til at stemme Kongen derfor, nemlig Enkedronning Sophie, der gjerne vilde[2]) skaffe sine Døttre glimrende Giftermaal. Saameget er vist, at Knud tilsidst blev tilbøjelig til at samtykke, og at Spørgsmaalet om Brudeskatten, der havde fremkaldt saamegen Uenighed, blev afgjort. Rimeligviis blev den nedsat til 4000 Mark, skjøndt flere samtidige Forfattere holde fast ved det oprindelig fordrede Beløb, og flere nyere have fulgt dem[3]). Men flere vigtige senere Vidnesbyrd[4]) tale for den mindre Sum, der ogsaa synes rimeligst paa Grund af Knuds Uvillie til at gaae ind paa den først fordrede.

De Indvendinger, der ere blevne rejste mod Vilhelm af Neuburys Troværdighed i Fremstillingen af disse Ægteskabsforhandlinger, for hvilke han er Hovedkilden, og navnlig hvad der angaaer Danmarks Fordringer paa England og Hjælp til at erobre dette Rige[5]), ere blottede for al Grund og ere følgelig meget lette at afvise.

Forhandlingernes hele Beskaffenhed og Gang viser aaben-

---

1) som Engelstoft p. 68 mener, uden at der foreligger nogensomhelst Yttring deraf.

2) Forsaavidt har Géraud p. 5, Ret: la maison royale de Danemark cherchait, vers cette époque à contracter des alliances.

3) Géraud, Engelstoft, der dog antager Muligheden af de 4000 Mk. p. 65, note b.

4) Guill. Neobrigensis, Henr. Knighton, Bromton sige, at Philip forlangte 10,000 Mark, Arild Hvitfeld, Pontanus, at han kun fik 4000 Mark.

5) Blondel, de formulæ regnante Christo in Veterum monumentis usu p. 355, støttet af Gram Schol. ad Meurs. col. 362 d., gjendreven af Engelstoft p. 61 fgl. og Suhm VIII, 298; Christiani i Danske Vidensk. Selsk. Skr. 1799 p. 33—36.

bart, at Philip kun havde politiske Hensigter med sit Ægteskabsforslag til »een af Knuds Søstre«, og da dette Formaal glippede, søgte at skaffe sig saamegen Pengefordeel som muligt. Der stod nu tilbage at vælge Bruden, og Valget har neppe været vanskeligt. Af de tre Søstre, hvorom der kunde være Tale, synes Ingeborg at have udmærket sig ved en Forening af fortrinlige Egenskaber, der ubetinget maatte give hende Fortrinet til at beklæde Frankrigs glimrende Trone. Født 1175[1]) var hun 10 Aar yngre end Philip August. Den attenaarige Prindsesse skildres af alle Samtidige som skjøn og yndig, blid og elskværdig, from og beskeden. Hendes Gudsfrygt afprægede sig i et stille og alvorligt Væsen. »Hun vaar smuck, tuctig oc sedefuld[2])« et Vidnesbyrd, der gjentages og udføres videre af franske Forfattere: »den skjønneste Kvinde, begavet med vidunderlig Ynde; en hellig Kvinde af rene Sæder, hvis skjønneste Pryd er hendes Ædelmod, Dyd og Goddædighed.«[3]) Selv de samtidige franske Forfattere, der vare Philip meest hengivne, som Rigord og Bretagneren Vilhelm, omtale hende kun med den største Agtelse og Deeltagelse. Den ædle Biskop Stephan af Tournai, der i Ulykken blev hendes bedste Ven og Forsvarer, og som lærte hende meget nøje at kjende, skildrede

---

[1]) Suhm VII p. 712, Géraud p. 8 anfører dette Aarstal som sikkert efter Genealogia regum Danorum i Hist. de Fr. t. XIX p. 309.

[2]) Hvitfeld t. I, p. 159. (Folioudg.)

[3]) Pulcherrima puella, mirabili decore prædita; puella sancta, bonis moribus ornata, quam generositatis egregiæ et multæ decus honestatis adornat (Rigord, Hist. de Fr. t. XVII p 38.) Matth. Paris. ad ann. 1193. Vincent de Beauv., Specul. XXIX, 55. Célestin III i Hist. de Fr. t. XIX p. 340.

Den samme Lovpriisning gjenlyder i vore fædrelandske Annaler; Petri Olai annales Dan. i Script. Rer. Dan. I, 179: Ingeburgem, puellam speciosam, sanctam, et bonis moribus ornatam (efter Ri-

hende[1]) »som Mønster for en kristen Kvinde efter det Billede af en saadan, som den hellige Ambrosius har tegnet. Hendes Sjæls Skjønhed bragte ganske til at glemme Ansigtets og Legemets. Ung af Aar var hun gammel af Viisdom.« Har han end malet med temmelig stærke Farver, hvortil hiin Tids svulstige Brevstiil ingenlunde var utilbøjelig, og har end hans Hengivenhed for Dronningen bragt ham til at bruge temmelig overdrevne Udtryk, saa er det dog vist, at han bedre end Nogen var istand til at skatte Dronningens ædle Egenskaber, og at »alle Vidnesbyrd fra den Tid samstemme i at fremstille hende som et Mønster paa Dyd og et Underværk af Skjønhed[2]). Hendes Roes har forplantet sig til den nyeste Tid. »Man forsikkrer«, siger Paris's nyeste Historieskriver[3]), »at hun besad en glimrende Skjønhed og var begavet med alle Dyder.«

Da Sagen nu var afgjort, overleverede de franske Afsendinge en Ægteskabsforpligtelse, udstedt af Kong Philip selv, og undertegnede en Forsikkring om en punktlig Opfyldelse af Ægteskabsbetingelserne, hvilken de bekræftede med deres Ed, nemlig at Ingeborg skulde, saasnart hun var kommen til Frankrig, formæles, krones og i alle Maader antages og holdes for retmæssig Dronning[4]), en ikke unødvendig Forsigtighed, naar man erindrer, at Philip tidligere engang havde tænkt paa at ville forskyde og skille sig ved sin forrige Dronning Elisabeth[5]), og der altsaa med Grund kunde

---

gord, som han næsten ordret følger) »Hendes Skjønhed bliver rimelig ved det hendes Moder var saa skjøn«, siger Suhm (VIII, 301) med sædvanlig Naivitet.

1) Steph. Tornac. epist. 276.

2) Géraud p. 8.: Un modèle de vertu et un prodige de beauté.

3) Meindre, Hist. de Paris I, 378: On assure, qu'elle était brillante de beauté et enrichie de toutes les vertus.

4) Gesta Innoc., c. 48. Rigord ad ann. 1193.

5) Suhm VIII p. 300 efter Auct. Aquicinct. Aar 1184.

være Tvivl om hans Stadighed; men det var iøvrigt Sædvane i de Tider, at saadanne Forpligtelser bleve udstedte og saadanne Forsigtighedshensyn bleve tagne ved fyrstelige Ægteskaber.

Omtrent i Juli Maaned 1193 sejlede den unge Kongebrud med de franske Afsendinge og et Hædersfølge af Danske bort fra sit Fædreland [1]). Der fortælles ikke, fra hvilket Sted eller hvilken Havn hun drog bort, ligesaalidt som hvor hun landede paa den franske Kyst. Formodentlig har det været i Calais, Boulogne eller St. Valery ved Sommeflodens Udløb, der kan betragtes som en Slags Havn for Amiens.

I Spidsen for det danske Følge stod Biskop Peder af Roskilde, en Søn af Absalons Fætter Sune Ebbesøn til Knardrup. Peder Sunesøn havde tilligemed sin Broder Anders, den senere berømte Ærkebiskop, studeret i St. Genoveva i Paris under Abbed Stephan, siden Biskop i Tournai, der som saadan griber ind i Dronning Ingeborgs Historie og ved sine Breve kaster Lys derover. En Tidlang tænkte Peder endog paa at ville forblive i Klostret som Munk [2]), saa kjært var Opholdet der blevet ham; men han blev svagelig og vendte saa tilbage til Danmark, hvor Absalon fik ham udnævnt til sin Eftermand paa Roskilde Bispestol 1191, til hvilket Embede han blev indviet 1192 [3]). Det er muligt, at han fra sit Ophold i Paris kan have havt personligt Bekjendtskab med flere af den franske Konges Sendebud til Danmark; ialfald er det vist, at han har været vel bekjendt

---

1) Hvitfeld, I. 159: »De Danske førde hende frem til Franckerige til Skibs med stor Stat oc Herlighed, som der tilhørde.« Stadsen er dog ikke nærmere beskreven og vil vel heller ikke sige andet, end at Optoget var Prindsessen og Sagen værdigt.

2) la Porte du Theil, mém. p. 286 og 291.

3) Script. Rer. Dan. II, 622. Suhm VIII, 266. Pontoppidan, Annal. Eccl. Dan. I, 4, 2.

med Sproget og Livet i Paris, ja var saa vel hjemme der, at »Frankrig paa en Maade kunde kaldes hans andet Fædreland« [1]).

Rejsen gik meget heldigt, og Ingeborg kom i god Behold til Amiens[2]), Picardiets Hovedstad. Underrettet om Udfaldet af Sendelsen havde Philip først sendt Biskop Stephan af Tournai ud imod hende; selv modtog han hende, omgiven af et fornemt og glimrende Følge af høje Adelige og Gejstlige, med stor Højtidelighed, og som det syntes med stor Glæde[3]) i Amiens, hvor han siges at have ventet hende med Utaalmodighed. Endnu samme Dag, hun var ankommen, den 14de August, lod han, »da han ej formaaede at bie længere« [4]), Vielsen fuldbyrde i Kathedralen i Amiens, og strax derpaa samme Dag[5]) bestemte han hendes Livgeding (dotalicium), idet han nemlig udstedte et Brev[6]), hvorved han tillagde hende fire Stæder med tilhørende Distrikter, Orleans, Checi[7]), en Stad i Nærheden af Orleans, i Brevet kaldet Checiacum, Chateauneuf-sur-Loire, Castrum Novum (super Ligerim) og Neuville-aux-Bois,

---

[1]) Géraud p. 7. pour qui la France était en quelque sorte une seconde patrie.

[2]) Rigord ad a. 1193 har urigtigt Arras, men alle Andre har rigtigt Amiens, hvorfra og Dokumentet om hendes Livgeding er udstedt.

[3]) Suhm VIII, 301. Hvitfeld I, 159: »Kong Philippus hagede hende vel.«

[4]) Suhm VIII, 302.

[5]) Géraud 8: aussitôt, strax efter Brylluppet den 14de August, hvorimod Engelstoft p. 73 henfører det til næste Dag.

[6]) Brevet findes i Manuskript i Bibliothêque Impériale fonds français n. 8408, 2, 2 B (Colbert) og n. 9852, 3 (Colbert); i Delisles catalogue des actes de Philippe-Auguste anførte som E. 125 og F. 98: Ph.-Aug. assigne pour douaire à la princesse Ingeburge les dépendances de la prévôté d'Orleans, de Chéci, de Châteauneuf et de Neuville. Udg. af Baluze, Miscell. VII. p. 245. Hist. de Fr. t. XIX, 313 note. Scr. Rer. Dan. VI p. 80.

[7]) Formodentlig ved en Trykfejl hedder den hos Géraud p. 9: Créci.

Novilla nordost for Orleans, alle beliggende i Arrondissementet Orleans i Departement Loiret. Alt hvad der hørte til disse Distrikter (præposituras) gav han »til den ædle Egemburg, vor kjære Ven, den danske Konges Søster, hvem vi ved Guds Naade tage til Hustru«. Mærkelig nok er hendes Navn i dette Dokument saa forvansket, da man dog skulde troe, at Kongen selv maatte have kjendt det. Dette er imidlertid ingenlunde noget enestaaende Exempel. Naar vi betænke, hvor let fremmede Navne forandres ved at overføres i det franske Sprog, ville vi ikke saameget forundres over, at Ingeborgs Navn hos de franske og andre fremmede Forfattere stedse forekommer i en forvansket Skikkelse, snart som Ingelburge, Isamburgis, Indeburgis, snart som Egemburgis, Egembergis, Endeburgis, Engeburgis, Engeberga, Gelberga o. fl. I sine egne Breve kalder hun sig Ingeburgis[1]); i Philip Augusts Testamente kaldes hun Ysambor; paa Gravmindet i Corbeil Isburgis. At hun af flere gamle Forfattere[2]) altid kaldes Botilde, har endog frembragt den Formodning, at hun har baaret begge Navne[3]). De Franske have følt Vanskeligheden med denne Sammenblanding af Navne og gjort Forsøg paa at finde det rette Navn, men have rigtignok ikke altid været heldige[4]).

---

[1]) Inseburgis, som hun kalder sig i Innoc. ep. VI ep. 85 og 111, er, som Engelstoft p. 54 Note c bemærker, vistnok en Skrivefejl af Kopisten.

[2]) Roger de Hoveden, p. 561 flg. Matth. Paris. ad a. 1193 flg. Klosterkrøniken i Gales, Burton o. s. v.

[3]) Suhm VIII, 542 anvender her sin sædvanlige Kritik med at sideordne Ting, han ikke kan udsondre, og omvendt. Som et løjerligt Exempel paa danske Navnes Forvanskning har Suhm S. 302, at Gesta Phil.-Aug. kalder Knud Framicus!

[4]) Daniel, hist. de France t. IV p. 78 faaer ud, at det var Isamburge, see Engelstoft p. 54 Note c.

Dagen efter Vielsen den 15de August 1193 var en Søndag og Mariæ Himmelfartsdag. Store Folkemasser vare strømmede til for at overvære deres Dronnings Kroning. Den højtidelige Handling skulde udføres af Kongens Morbroder, Ærkebiskop Vilhelm af Reims, medens der udfoldedes den største Pragt. Hans tolv Suffraganbiskopper vare tilstede foruden en Mængde Fyrster, Herrer og Riddere. De vigtigste gejstlige Herrer vare Biskop Tiebaut af Amiens, Peder af Arras, Johan af Cambrai, Lambert af Terouenne, Abbed Peder af Poligny og Biskop Stephan af Tournai, der forud i et Brev bad sin Ven Lambin af Brygge om endelig at bestille ham Værelse til Kroningsdagen, for at det ikke, som han siger, skal gaae ham som de daarlige Jomfruer i Evangeliet[2]), et Beviis for hans Forventning om, at Byen vilde blive saa overfyldt med Fremmede, at han vilde have ondt ved at finde Plads[3]). Det fulgte af sig selv, at Ingeborgs Ledsagere fra Danmark overværede Kroningsfesten[4]) og vistes særegen Opmærksomhed.

---

[1]) Cson. Andrense ad ann. 1193: duxit uxorem Ingelburgem in vigilia assumptionis beatæ Mariæ Ambianis. Crastina autem die eadem civitate die dominica . . . regis diademate coronata est. Netop 1193 faldt Mariæ Himmelfart paa Søndagen den 15de August; Engelstoft p. 72 Note b efter Art de verifier les dates t. I, table chronologique p. 24 og Calendrier solaire perpétuel C. p. 36. Med Uret henfører Bretagneren Vilhelm Vielse og Kroning til een Dag.

[2]) Steph. Tornac. ep. 181.

[3]) Om Kroningen see Rigord, Hist. de Fr. t. XVII p. 38. Guill. Armor. ib p. 71. Annales aquicinct. monast. ib. t. XVIII p. 546, Andr. Silvius ib. p. 557.

[4]) Roger de Hoveden ad 1193.

2. Kroningen og Skilsmissen.

(1193.)

Ingeborg var nu Philips Gemalinde, Frankrigs Dronning. Alt havde hidtil tilsmilet hende, hun stod paa sin Lykkes Højdepunkt. Et jublende Folk, en elskende Fyrste, et glimrende Hof havde modtaget hende med Beundring og Hyldest. Men al denne Glæde forsvandt i et Øjeblik, saa hastig, at hun slet ikke havde kunnet faae Tid til at besinde sig paa den. Aldrig er der skeet et større og pludseligere Omslag i et menneskeligt Hjerte og i et menneskeligt Liv. Saa hurtigt og voldsomt, saa uventet og overraskende for hende og Alle var Slaget, der ramte den uskyldige Dronning, at Bevæggrunden dertil endnu den Dag idag ikke med Sikkerhed kan angives.

Midt under Kroningen, hedder det, foregik der en pludselig Forandring hos Kongen. Man saae ham, naar han betragtede Dronningen, skjælve, gyse og blegne[1]); det var med Nød og Næppe, at han kunde holde ud til Enden af Højtideligheden[2]). En pludselig Modbydelighed havde afløst den kjærlige Længsel, hvormed den utaalmodige og hæftige Fyrste var ilet sin unge og skjønne Brud imøde. Nu tænkte han tværtimod strax paa at skille sig ved hende[3]),

---

1) Géraud p. 9.

2) Gesta Innoc. III, c. 48. Rigord i Hist. de Fr. t. XVII, 38. Han lader iøvrigt ved en mærkelig Fejltagelse baade Formælingen og Kroningen foregaae i Arras istedetfor i Amiens.

3) Roger de Hoveden i Hist. de Fr. t. XVII p. 561: in crastino primæ noctis . . . voluit eam dimittere (Natten mellem Bryllups- og Kroningsdagen). Guill. Neubrig, de rebus angl. IV, 26: sollempniter nuptiali sibi foedere copulatam etiam thoro accivit; verum post initi foederis, ut dicitur, unam noctem, incertum unde offensus, abjecit.

ja vilde endog levere hende tilbage til de danske Udsendinge, for at de skulde tage hende med hjem til Danmark; men som man kan tænke sig, afsloge de at føre Frankrigs Dronning bort med sig og skyndte sig ud af Riget. Men Philip var fast bestemt paa Skilsmisse. Han lod hende fjerne fra Hoffet og bringe til Abbediet St. Maur des Fosses (Sanctus Maurus de Fossato eller Fossatum), der laa kun en halv Miil fra Paris, tæt ved Vincennes paa en fremspringende Odde i Marnefloden. Der var hos hende kun nogle faa af hendes danske Ledsagere, der trofast forbleve hos hende og ikke vilde forlade hende[1]).

Man kan let begribe, at en saa forunderlig Vending af Sagen maatte vække den største Opsigt. Det første Spørgsmaal maatte naturligviis blive, hvad Aarsagen kunde være til en saa overraskende Omvæltning i Kongens Stemning mod hans elskværdige Brud, hvem han havde imødeseet med saamegen Længsel, og som desuden syntes i Besiddelse af alle de Egenskaber, der med Føje kunde vække og nære en varm Tilbøjelighed? Det var en Gaade, som Ingen kunde løse tilfredsstillende, og man fandt derfor paa de besynderligste og urimeligste Antagelser.

Nogle talte om[2]), at det var formedelst stinkende Aande, Andre paa Grund af en hemmelig Legemsfejl, atter Andre, fordi Kongen ikke havde fundet hende Mø; en nyere

---

[1]) Efter Hvitfelds Fremstilling I, 160 skulde man troe, at hun frivillig havde valgt Klostret til Opholdssted for sine øvrige Levedage: »Men Dronningen vilde icke fare hiem igien til Danmarck, tenckendis at leffve kyskeligen alle sine Dage, huorfor hun gick udi Kloster, oc actede der at fuldende sit Leffnet.«

[2]) Guill Neubrig, de reb. angl. IV, 27. Dicunt enim quidam, quod propter foetidum oris spiritum, alii, quod propter latentem quandam foeditatem repudiaverit eam, vel quia non invenit eam virginem.

Forfatter[1]) gjætter lige paa den modsatte Grund af den sidst anførte, og maaskee med ligesaamegen Grund som de Andre. Den ene Gisning kan være ligesaa god som den anden i en Sag, hvor Alt er saa usikkert. Ville vi først høre de samtidige Vidnesbyrd, da ymter Roger af Hoveden ligesom Vilhelm af Neubury om hemmelige Aarsager[2]). Rigord og Bretagneren Vilhelm hente ikke Aarsagen langt borte; de give ligefrem Hexeri og Troldom Skylden, med den lille Forskjel imidlertid, at den første[3]) lader Kongen blive forgjort ved Djævelens Konster, den sidste[4]) derimod Dronningen, hvoraf dog Virkningen bliver den samme, nemlig at de ikke kunde udøve de ægteskabelige Rettigheder og Pligter. At angive Troldom som Grund, faldt ret i Tidens Smag, og at den har været almindelig anseet for den rette Grund, synes at fremgaae deraf, at de danske Krønikeskrivere, der rigtignok ere temmelig slet underrettede[5]), lige indtil Hvitfeld væsentlig anføre den samme. Imidlertid gjør dog Hvitfeld ligesom Suhm sin ejendommelige Bemærkning dertil. Naar han med Rette siger: »Saa førde Dieffvelen meget Ont der iblant, at Kongen fick Lede

---

[1]) Suhm VIII, 303.

[2]) . . . voluit eam dimittere secreti sui conscius.

[3]) Rigord, Hist. de Fr. t. XVII ,p. 38. Sed mirum! eadem die, instigante diabolo, ipse rex, quibusdam, ut dicitur, maleficiis per sortiarias impeditur; uxorem, tam longo tempore cupitam, exosam habere coepit.

[4]) Guill. Armor. ib. p. 71. quæ eodem die quod benedicta et coronata fuerat, per sortiarias, ut dicitur, maleficiata, ab ipso rege coepit minus diligi, et jure thori et carnis debito privari. Altsaa: Guillaume le Breton fait porter sur la reine elle-même l'effet du maléfice (Géraud p. 10).

[5]) Petri Olai ann. Dan. i Scr. R. D. I, 179 har kun ordret udskrevet foranstaaende Sted af Rigord. Ligesaa Thomæ Gheysmeri comp. hist. Dan. i Scr. II, p. 393. Sed mox quibusdam maleficiis per sorciarios impeditus, exosam eam habere coepit.

oc Vederstyggelse til hende,« leæggr han til som sin Mening om Sagen: »oc dette volte enten hans Løsactighed, eller andre Boelskaff« [1]). Men denne sidste Paastand kan dog ikke let bevises.

At Rigord og Vilhelm netop anføre en saa besynderlig Grund — Forhexelse [2]) — som Hindring for Ægteskabets Opfyldelse og som den egentlige Aarsag til Kongens Kulde, ja Afsky for hans unge Gemalinde, bliver slet ikke vanskeligt at forstaae, naar vi betænke disse Forfatteres Partiskhed for Kongen. Det var jo en Udvej, netop i Tidens Aand, til at undskylde Kongen, der siden selv vilde lade den gjælde som Skilsmissegrund, da Sagen kom for Paven, og denne raadede ham i god Tro til at søge at bryde Troldommen ved Bøn, Faste og Almisse [3]). Men det maa bemærkes, at om Kongen end ikke tog i Betænkning at skyde sig ind under en Grund, der paa den Tid klang saa antagelig og heller ikke undlod at gjøre sin Virkning paa Paven selv, saa var det dog ikke den Grund, han først støttede sig til, og det ligger altsaa nær i hans senere Paastand kun at see en ny Udflugt, han i sin Forlegenhed greb til for at besmykke sin slette Sag, da den førstangivne om Slægtskab viste sig at være uholdbar.

Kaste vi et nærmere Blik paa de samtidige Vidnesbyrd fra den modsatte Side, Dronningens og hendes Venners Udsagn, hvor man maatte vente at finde Angivelse eller idet-

---

[1]) Hvitfeld I, p. 159 (fol.). Mærkelig Vildfarelse i Tidsregningen. at Philip »forskiuder sin Dronning 1195«.

[2]) En fransk Talemaade, der dog kun bruges i det simple Sprog, betegner den samme Tanke: nouer l'aiguillette à quelqu'un, at forhindre En ved Troldomskunster i at nyde de ægteskabelige Glæder, f. Ex.: Des sorcières lui avaient noué l'aiguillette (sml. Géraud p. 10).

[3]) See siden under Aar 1207.

mindste Antydning af Kongens Bevæggrund, da er det kun ubestemte Udtryk, vi her møde: Dronningen taler om, at »Menneskeslægtens Fjende misundte hende hendes Lykke«, og fremdeles: »Kongen fandt Intet hos mig, som han kunde fordømme, om end Ondskaben havde smeddet Noget paa Løgnens Ambolt . . . hvilket er onde Menneskers Forvanskninger«[1]). Ligeledes i et Brev til Pave Celestin om Kong Philip: »Forledet ved Djævelens Tilskyndelse og nogle onde Stormænds Overtalelser tog han en anden Hustru og lod mig indespærre i et Fængsel«[2]).

Onde Menneskers Indflydelse paa Kongen fremhæves altid fra dansk Side. Saaledes skriver Kong Knud til Kardinalerne[3]): »Kong Philip af Frankrig ægtede forrige Aar vor Søster, hævede hende paa den Kongelige Trone og havde ægteskabelig Omgang med hende; men da onde Mennesker, »Uretfærdighedens Børn og Falskhedens Venner«, smeddede bedragerske Ord paa Løgnens Ambolt, skilte han sig ved hende.« Vi møde her næsten ganske de samme Udtryk som i Dronningens Brev til Paven. Og Absalon taler i sit Brev til Paven[4]) om »nogle Ildesindede, hvem deres Ægteskab

---

[1]) Wilh. abb. epist. I, 32 . . . felicioribus successibus meis invidente humani generis inimico . . . Dereliquit me sponsus meus Rex Francorum Philippus, in me non inveniens quid condemnaret, si quod malitia in incude mendacii fabricasset . . . quæ sunt iniquorum hominum depravata.

[2]) Scr. Rer. Dan. VI, p. 85: instigatione diabolica et quorundam malitiosorum Principum persuasione seductus . .

[3]) Wilh. abb. epist. II, 26. Rex Francorum Philippus sororem nostram anno jam exacto duxit in uxorem et regali solio sublimatam et carnaliter cognitam iniquitatis filiis falsitatis amicis in incude mendacii verbum fallaciæ fabricantibus a se dimisit.

[4]) Wilh. abb. epist. II, 22. Sed a quibusdam malignantibus, quibus displicebat ipsorum conjugium, artes conatusque sacrilegos ad fraudem convertentibus et iniquitatem . . . Ligeledes i Vilhelms

mishagede, og som brugte forbryderske Konster og Paafund for at fremme Svig og Uret.« Hvorfor skulde denne Aarsag saaledes stedse fremdrages, dersom man ikke virkelig fra dansk Side har troet derpaa? Den uskyldige, sandhedskjærlige Dronnings, Kong Knuds og Absalons Udsagn ere saare vægtige Vidnesbyrd og drive os bort fra hine tidligere Paastande fra fransk Side, der strax vise sig at være grebne ud af Luften, naar man nærmere betragter dem, hine Rygter om Legemsfejl, der slet ikke lade sig forene med de franske Skribenters Beundring af hendes personlige Elskværdighed, ja ikke engang med deres egen historiske Fremstilling. Dersom Kongen virkelig havde fattet Afsky for hende af saadan Grund, hvorfor bevarede han da sin Munterhed og Glæde indtil midt under den hellige Handling, thi da skete jo Forandringen pludselig, og hvorfor gjorde han da senere gjentagne Forsøg paa at nærme sig Dronningen, ikke blot i St. Maur 1193, men ogsaa i Etampes, 13 til 14 Aar senere[1])?

Handlede Philip efter onde Raadgiveres Tilskyndelse, blandt hvilke Samtidige[2]) især fremhæve Ærkebiskop Vilhelm, da bliver atter Spørgsmaalet, hvilke de Grunde have været, hvormed de have stemt ham imod Dronningen. Politiske Grunde mangle ikke, naar vi erindre, at Kongen ved denne Forbindelse havde forfejlet sit Maal, nemlig at erholde Danmarks Hjælp mod England, og om han end

---

Genealogia Regum Danorum i Scr. R. D. II, 163: Kanutus sororem suam Philippo, regi Franciæ, dedit uxorem. Quam, quia quorundam perversorum consilio repudiavit etc. Ligeledes Vilhelm i sit Brev til Abbeden i St. Genoveva (Wilh. ep. II, 81: justitiam, a cujus tramite pravorum hominum consiliis turpiter deviavit).

[1]) Géraud p. 10 mener det samme og af samme Grund. Om Kongens Tilnærmelse til Dronningen see Innoc. III, epist. X, 176.

[2]) Gesta Philippi Augusti p. 258. Sml. Suhm VIII, 304.

havde vidst dette før Dronningens Kroning, ja endog før hendes Ankomst til Frankrig[1]), har han dog næppe let kunnet forvinde denne Skuffelse med Hensyn til sine ærgjærrige Planer[2]). Det Samme gjælder om Medgiften; thi skjøndt han selv havde forudseet Muligheden af et Afslag af de første Fordringer og derfor havde givet sine Afsendinge Fuldmagt til at stille andre, havde han dog ventet at faae mere end 4,000 Mark istedetfor 10,000[3]). Det Misnøje, som Knuds Paaholdenhed baade med Hensyn til Penge og politisk Hjælp havde vakt mod ham, har ikke kunnet stemme ham gunstig mod Partiet. Tanken om at han kunde have gjort et langt fordeelagtigere Giftermaal, maatte naturlig opstaae hos ham og finde Næring saavel ved slette Raadgivere som ved hans egen Mangel paa Tilbøjelighed for en Prindsesse, han aldrig før havde seet. Heller ikke maae vi glemme hans Ustadighed i ægteskabelig Kjærlighed, hvilken jo hans første Gemalinde havde maattet prøve. At en ny Giftermaalsplan strax var færdig, og at han derfor hastede med Skilsmissen, derom have vi paalidelige samtidige[4]) Vidnesbyrd, og flere anseete nyere Forfattere[5]) have derfor

---

[1]) Géraud p. 10.

[2]) Hurter i sin Innocens den tredies Historie t. I, p. 164 (fransk Oversættelse) lægger stærkt Eftertryk paa denne Grund.

[3]) Mærkeligt nok lægger Schlosser desuagtet imod al Rimelighed al Vægt paa Pengene som Philips Hensigt med Giftermaalet: F. C. Schlossers Weltgeschichte für das deutsche Volk VII, 119: »Er (Philip) behielt jedoch das von ihr mitgebrachte Geld«. Han paastaaer uden nogensomhelst Hjemmel, at Philip alene havde taget hende for Pengenes Skyld, og maa saa vel antage, at han har faaet 10,000 Mark.

[4]) Roger de Hoveden i Hist. de Fr, t. XVII, p. 561. . . . idem Rex Francorum hoc (ɔ: divortium) fecit fieri, ut acciperet sibi in conjugem filiam Comitis Palatini de Rheno . . .

[5]) Christiani i sin Afhandling i det danske Videnskabers Selskabs Skrifter t. V, p. 49 § 15 er af samme Mening. Schlos-

sluttet sig til det Antagende, at Tanken om dette nye fordeelagtigere Giftermaal, der var opstaaet hos ham, og hvori han var bleven bestyrket af indflydelsesrige Raadgivere, har været en væsentlig Drivefjæder for ham til at skille sig ved Ingeborg. Nogle, der ikke have følt sig tilfredsstillede ved denne Grund alene, have fremhævet en formodet Mangel paa Dannelse hos Ingeborg, hvorfor der dog slet ikke er nogen anden Hjemmel, end at hun ikke forstod det franske Sprog; thi som Suhm[1]) bemærker: »Nordens Prinzesser og Prinzer lærte da ikke Fransk«; men derfra er der dog et Skridt til Paastanden om Mangel paa almindelig Dannelse. Det er naturligt, at de nyere Forfattere have søgt Grunden til Philips paafølgende Afsky i Dronningens Personlighed, hvorfor nogle endog have gjættet paa, at hendes Væsen var koldt, stivt og tvungent; men dette strider aldeles mod de bestemte historiske Vidnesbyrd om Dronningens Elskværdighed. Der foreligger ikke engang den fjerneste Antydning af noget Saadant.

Man har vistnok god Grund til at tillægge de politiske

---

ser, Weltgeschichte VII, 119: Er hatte damals den Plan gefasst, die Erbtochter des deutschen Pfalzgrafen Konrad zu heirathen, und dieser politische Grund mochte ihn bei jenem auffallenden Schritte wohl ebenso sehr leiten, als das Gefühl, eine ganz ungebildete und nicht einmal seiner Sprache mächtige Frau ihres Geldes wegen zur Gemahlin genommen zu haben. Skulde Dänen- und Franzosenhass i Forening ikke have dikteret Schlosser saadanne Paastande, som Historien slet ikke vedkjender sig? Den med Tydskernes Aandsretning meest beslægtede nyeste franske Forfatter taler i samme Tone: Michelet, Hist. de France livre IV: Ph.-Aug prit en dégoût la jeune barbare dès le jour des noces. Saadant synes ganske grebet ud af Luften, naar vi see hen til de historiske Vidnesbyrd.

[1]) Suhm VIII, 303. Coelestin III's Brev til Ærkebiskoppen af Reims, Scr. R. D. VI, p. 84: ignorantem, quid penitus ageretur, utpote lingvæ francorum ignaram (om Ingeborg).

Grunde særdeles megen Betydning, naar man har at gjøre med en saa snild Politiker som Philip August. Imidlertid kunne de dog ingenlunde løse alle Vanskeligheder, som de historiske Vidnesbyrd frembyde. Den største bliver den, hvorfor han da lod Formælingen og Kroningen skee, naar han dog tænkte paa at skille sig ved hende, ikke at tale om hans tidligere utaalmodige Glæde og dens pludselige Forvandling til Afsky, der jo imidlertid nok kunde forliges med Philips Forstillelseskunst. Noget Dunkelt bliver dog altid tilbage, og Sløret løftes ikke ved den lange Sags mangfoldige Undersøgelser. Kongen selv anfører forskjellige Grunde, efterhaanden som Sagen skrider frem; men han forlader den ene, naar den viser sig ugyldig, for at drage en anden frem, saaledes først Slægtskab, saa Troldom, lutter Udflugter for at skjule den sande Grund. Hvorfor kommer han ikke frem med denne? Ligger det ikke nærmest at antage, at hans i Kjærlighed ustadige Sind har vendt sig, især af politiske Grunde, medens Giftermaalsunderhandlingerne stode paa, og at disse have været for langt fremrykkede, til at han kunde trække sig tilbage med Anstand; han har da søgt at spille sin falske Rolle som Brudgom saa godt som muligt, indtil han er bleven overvældet af det Unaturlige heri og voldsomt har sprængt Anstandens Grændser. Havde han tænkt, at Ægteskabet skulde have lagt ham i saa stærke Baand, der vare saa vanskelige at løse og skulde forbittre hans Ungdoms og Manddomsaar, da havde han nok vogtet sig for letsindig at indgaae det; men hvor kunde han troe, at det vilde koste ham lange Aars Stridigheder, ja lige indtil kirkeligt Forbud over Landet, uden at det dog skulde lykkes ham at løse det! En saadan Modstand fra Kirkens Side havde hidtil ingen saa mægtig Konge fundet mod at kunne følge sine Lyster i

denne Henseende. Og dengang, da Skilsmissen skete, under den svage og fredelige gamle Pave Coelestin den tredie, var der heller slet ingen Fare derfor.

Men Falsk skulde slaae egen Herre paa Hals. Saameget det end saa ud til, at han ikke skulde støde paa væsentlige Hindringer, skete dog det Modsatte. Han skulde faae at vide, at hans Ægteskab ikke kunde løses af ham selv, men kun af Kirken.

Saasnart man mærkede Kongens Sindelag og Forsæt om Skilsmisse, vendte, som man kunde formode, Alle sig bort fra den ulykkelige Dronning. Dog var der mange Prælater og Baroner[1]), der kun viste sig lidet gunstige for Kongens Hensigt og ingenlunde vilde lade sig bruge til en saa dadelværdig Handling; de fraraadede netop Kongen at gaae for rask tilværks i denne Sag. Tværtimod raadede man ham til at forsøge paa at nærme sig til Dronningen. Han begav sig virkelig til St. Maur og gik ene ind i hendes Sovekammer. Men efter nogle Øjeblikke kom han ud igjen og fjernede sig med en Ed paa, at hun ikke kunde være hans Kone[2]), og fra den Tid viste han en saa dyb Afsky for hende, at han næppe engang kunde taale at høre hendes Navn nævne. Hun fra sin Side forsikkrede, at han havde havt ægteskabelig Omgang med hende[3]), og at, dersom det

---

[1]) Géraud p. 9. Cependant les prélats et les barons se montrèrent d'abord si peu disposés à partager le blâme d'une pareille mesure que le roi se vit obligé de temporiser.

[2]) Gesta Innoc. III, c 48: asserens quod non poterat ei carnaliter commisceri.

[3]) Gesta Innoc. III, c 48: asserebat regina quod carnaliter eam cognoverat. I sit Brev til Paven (Scr. R. D. VI p. 85) skriver hun: Rex mihi prout naturalis ordo requirit, debitum reddidit maritale. Baluze, Miscell. t. I, p. 422. Kong Knud paastaaer det selv i Wilh. abb. ep. II, 26: sororem nostram regali solio sublimatam et carnaliter cognitam . . . a se dimisit. Pave Coelestin

ikke havde fundet Sted dengang, var det dog visselig skeet i Bryllupsnatten. Men Kongen paastod stadig det Modsatte, og det var ikke muligt at tænke paa nogen ny Tilnærmelse fra hans Side.

Det gjaldt nu at finde en Grund til at kunne løse Ægteskabet kanonisk. Det Paaskud, der først anvendtes af Kongen, var det sædvanlige i Middelalderen, nemlig for nært Slægtskab eller Svogerskab i forbudne Grader. Det var i Reglen ikke vanskeligt at faae en Skilsmisse istand af den Grund; thi den kanoniske Ret var meget stræng i dette Punkt og fordrede en stor Afstand af Grader efter kanonisk Regnemaade, der afveg fra den borgerlige eller romerske deri, at Slægtskabsgraderne i de ulige Sidelinier regnedes indbyrdes kun fra den fælles Stamfader[1]), og at den ene Ægtefælles Slægtskab udenvidere gjaldt for den anden[2]). Naar nu Kirken desuden havde udstrakt Ægteskabsforbudet indtil 7 Grader siden Justinians Tid, havde den i den Grad vanskeliggjort Ægteskab, at Innocens den tredie i sin Erkjendelse heraf paa Lateranconciliet 1215 fandt det rigtigt at indskrænke det til 4.[3]) Der vilde ellers have mødt Vanskelighed ved de fleste ægteskabelige Forbindelser mellem Fyrstefamilierne, der gjerne vare beslægtede med hverandre.

---

ligeledes i sit Brev til Ærkebispen i Reims i Scr. R. D VI, p. 84: præfato Regi copulata matrimonialiter et etiam cognita. Roger de Hoveden, Hist. de Fr. t. XVII. p. 561: in crastino primæ noctis, qua prædictus rex Franciæ illam uxorem suam cognoverat, voluit eam dimittere.

[1]) Saaledes fastsat af Pave Alexander den anden 1065, der bestemte en ny kanonisk Regnemaade, da der fandt megen Vilkaarlighed Sted. Decret. Grat. Caus. 35, Quæst. 5, C. 2.

[2]) Decretal. Gregor. l. IV, tit. 14, Cap. 1: æque enim abstinendum est a consangvineis uxoris ut a suis.

[3]) Blondel, l. c. p. 16—20. Ligeledes hos Boehmer, Principia juris canonici, l. III, sect. II, tit. 6, § 390

Exempler paa Skilsmisse af denne Grund, der jo let kunde bruges som Paaskud, vare derfor ingenlunde sjældne, ja de forekom endog saa hyppigt, at man fandt det nødvendigt i Ægteskabskontrakter udtrykkelig at forpligte Brudgommen til aldrig at forsøge derpaa. Et nærliggende opmuntrende Exempel havde Philip i sin egen Fader, Kong Ludvig den syvende, der lod sig skille fra sin Dronning Eleonore af Aquitanien paa Grund af Slægtskab, eller idetmindste under Foregivende deraf[1]). De franske Biskopper havde da paa Kirkemødet i Beaugency den 18de Marts 1152 udtalt en Skilsmissedom, som Rom slet ikke havde gjort Vanskelighed ved at anerkjende.

Philip August forsøgte nu paa at følge Faderens Exempel. Prælater og Baroner, der vare ham hengivne, opstillede et Slægtregister, hvorefter Ingeborg gjennem Grev Karl den danske af Flandern[2]) skulde være beslægtet med hans første Gemalinde Isabelle af Hennegau, og altsaa efter kanonisk Ret med Philip selv[3]). Isabelle nedstammede nemlig i tredie Led i lige Linie fra Gertrude af Lothringen, en Søster til Adela eller Adelheid, Knud den helliges Gemalinde og Karls Moder.

---

[1]) Michaud, Hist. des croisades, I, p. 398.

[2]) Rigord, Hist. de Fr. t. XVII, p. 38: Linea consangvinitatis per Carolum comitem Flandriæ, ab episcopis et baronibus computata. Derefter Petrus Olai (Scr. R. D. I, p. 179) og Thomas Gheysmer i Scr. R. D. II, p. 393: consangvinitatis linea computata, matrimonium separari fecit.

[3]) Man seer, hvilket forfærdeligt Misbrug den kanoniske Regnemaade kunde give Anledning til. Der manglede kun endnu dette, som virkelig nogle Paver og Kirkeforsamlinger havde tænkt paa: at forbyde Ægteskab indenfor enhver Slægtskabsgrad, der lod sig beregne.

Erik Ejegod.	—	Knud d. hellige, g. m. Adela, Datter af Grev Robert af Flandern.	—	Gertrude, g. m. Theodorik af Lothringen.
Knud Lavard.		Karl den danske, ÷ 1127 uden Arvinger.		Theodorik[1], Greve af Flandern.
Valdemar den første.				Margrete, g. m. Grev Balduin af Hennegau.
Ingeborg.				Isabelle.

Ifølge denne Stamtavle lod der sig altsaa opstille et Slags Svogerskab, men saa langt ude eller indenfor saa vidtløftige Grændser, at det ikke kunde have nogen kanonisk Gyldighed. Det blev ogsaa let fra dansk Side at vise dette, saaledes som det skete af Abbed Vilhelm i hans Stamtavle[2]), der aabenbart er affattet for at gjendrive de Franskes Paastand om Slægtskabet gjennem de flanderske Grever, navnlig Karl den danske. Det svageste Punkt herved er, at Karl døde uden Afkom, og at det danske Kongehuus altsaa gjennem ham ikke kunde være i Slægtskab med Isabelle, der jo hverken stammede fra ham eller nogen dansk Konge.

Et andet Slags Svogerskab kunde ogsaa udfindes af andre Veje, der heller ikke bleve ubenyttede. Vilhelms

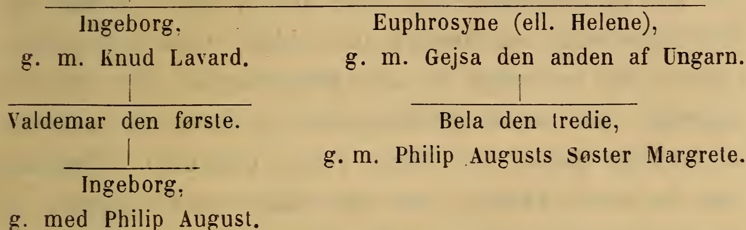
---

[1]) Scr. R. D. II, p. 162: Theodoricus de Alsatia; Thierry d'Alsace (Theodorik af Elsas) kaldes han af Géraud p. 11; see Olivarii Vredii Geneal. Comitum Flandriæ vol. I. Han deeltog i det andet Korstog og var bestemt til Fyrste i Damaskus, men Belejringen mislykkedes. Michaud, Hist. des croisades I, 403.

[2]) Genealogia Regum Danorum i Scr. R. D. II, 163, der efter en Udvikling af Slægtskabsforholdene ender saaledes: His diligenter inspectis, luce clarius constat, nihil pertinere ad cognationem Flandrensium Dominam Ingeburgam, Francorum Reginam; nec aliquam esse consangvinitatem inter prædictam Hysabel, Reginam Franciæ et istam Dominam.

Stamtavle henpeger ogsaa til, at Ingeborgs Farmoder Ingeborg, Knud Lavards Gemalinde, havde en Søster, der var gift med Kongen af Ungarn. Deres Søn Bela den tredie havde ægtet Philip Augusts Søster Margrete[1]).

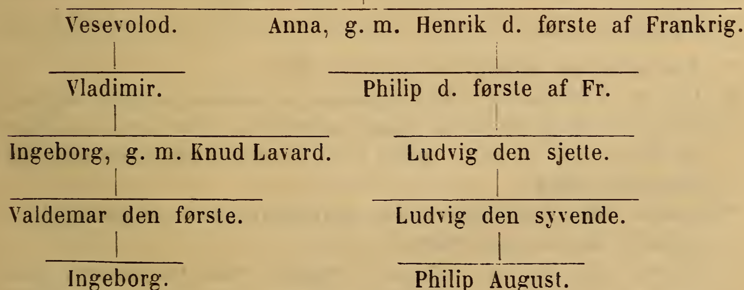
Vladimir den anden, Konge i Rusland 1114—1125.

Ogsaa denne Paastand om Svogerskab kunde kun have Skin af kanonisk Gyldighed.

Et Forsøg af en nyere fransk Forfatter[2]) paa at fremdrage et virkeligt kanonisk gyldigt Slægtskab mellem Philip og Ingeborg er forsaavidt lykkedes, som det virkelig har paaviist, at de begge nedstammede i femte Grad, hver i sin Sidelinie, fra Kong Jaroslav i Rusland.

Jaroslav Vladimirovitsch.

[1]) Engelstoft har i Tab. II med Anmærkninger ypperlig klaret alle kritiske Vanskeligheder herved, navnlig at Stamfaderen var Vladimir, ikke Iziaslav. Géraud kjender slet Intet til dette Svogerskab; han fordyber sig ikke i hele dette Spørgsmaal om Slægtskabet.

[2]) Blondel, de form. regn. Christo p. 325, sml. Engelstoft p. 87 og Tab. III.

Men da denne Grund ikke findes anført, ja slet ikke synes at have været kjendt af Philip og hans Samtid — thi ellers var der sikkerlig blevet gjort Brug af den, som den bedste, der var at opdrive — saa kan den følgelig slet ingen Indflydelse have paa Sagen.

Det var imidlertid kun Philip om at gjøre, at faae en Skilsmisse istand saa hurtigt som muligt, uden at han bekymrede sig synderligt om dens Retsgyldighed. Da Alt var forberedt, lod han i al Hast holde et Møde af gejstlige og verdslige Herrer paa Slottet i Compiegne[1]. Det var den 5te Novbr. 1193[2], den 82de Dag efter Brylluppet. I Forsamlingen havde Kongens Morbroder Vilhelm af Champagne, Ærkebiskop af Reims, Forsædet som den, der ifølge sit Embede var født pavelig Legat eller fast residerende, i Modsætning til de egentlige Legater eller Gesandter, der udsendtes til et eller andet Sted i bestemte kirkelige Ærinder. Tilstede vare Biskopperne Regnald af Chartres[3] og Philip af Beauvais, Greverne Robert af Dreux og Pierre de Courtenai[4], Greve af Nevers, og Kongens Skatmester Valter (Gauthier).[5] Denne hæderlige Forsamling, der udentvivl i

---

[1]) Auctuarium Aquicinctinum p. 251.

[2]) Chron. Andrense a. St. octogesimo et secundo die post nuptias. Engelstoft p. 84 not. a mener 4de Novbr. See Art de vérifier les dates t. I, p. 193. Mansi i sin Conciliesamling henfører det urigtigt til 1195.

[3]) Suhm VIII, 305 tilføjer: der var berygtet for sit usædelige Liv. Suhm S. 304 har 3die Novbr.

[4]) Suhm VIII, 305 har fejlagtigt: Stephan, Greve af Nevers. Han nævner foruden disse som tilstedeværende og aflæggende Ed: Ludvig af Blois, Theobald af Champagne, Peder af Mainil, Simon, Kastellan af L'Isle, Guido, Biskop af Orleans, Rotoud af Chalons, ja selv Stephan af Noyon, der i Danmark havde givet edelig Forsikkring om, at Ingeborg skulde blive og altid holdes for Dronning, og mange Andre. Engelstoft og Géraud nævner ingen af disse.

[5]) Géraud p. 11 kalder ham Chambellan du roi, paa Middelalderens

Forvejen var vunden af Philip, tog slet ikke i Betænkning at bøje sin Samvittighed efter Kongens Ønske; den udtalte og besvor Rigtigheden af det af Kongen foregivne Slægtskab, at Ingeborg var ham altfor nær besvogret baade gjennem Karl af Flandern, »som hans forrige Dronning Isabelle nedstammede fra«, og gjennem den ungarske Kong Bela den tredie, der var en Søstersøn af Ingeborgs Bedstemoder og desuden var gift med Philips Søster Margrete. Paa Grund heraf erklærede Ærkebiskoppen Ægteskabet for ugyldigt, magtesløst og opløst.

Philip havde ikke uden Grund gjort Regning paa sine Redskabers Tjenstvillighed. Den stakkels Dronning havde været tilstede[1]), men blottet for Forsvarere og Kjendskab til Sproget, var hun saa langt fra at kunne forsvare sig, at hun ikke engang var istand til at kunne følge og forstaae Forhandlingerne, der holdtes i hendes Nærværelse. Da man endelig meddeelte hende Udfaldet af den uretfærdige Fremgangsmaade, hvorved hun blev opoffret, blev hun greben af den største Bestyrtelse og i Begyndelsen ligesom lammet af det knusende Slag[2]); derpaa overgav hun sig til de meest levende Smertesudbrud og raabte under Taarer: »mala Fran-

---

Latin Camerarius ɔ: Skatmester og Ceremonimester. (Du Cange, glossarium.)

[1]) Géraud p. 11. La reine était présente. Engelstoft derimod p. 88 lader hende i sin dybe Eensomhed Intet vide af hvad der foregik og først blive underrettet derom ved en Tolk, men derom findes Intet i Kilderne.

[2]) Gesta Innoc. III, c. 49. Der er intet Spor af, at hun skal have ydmyget sig for sine uretfærdige Dommere, hvilket passer i Schlossers Kram og ægte germaniske Opfattelse: Weltgesch. VII, 119: so sehr auch die arme Ingeburg mit Thränen und stummen Bitten die Geistlichen beschwor o. s. v. Hans hele Fremstilling er hadefuld baade mod Frankrig og Danmark, og følgelig et altfor tro Exempel paa tydsk Historieskrivning.

cia, mala Francia, Roma! Roma!« Da hun ikke forstod Fransk, tilkjendegav hun saaledes i den Smule Latin, hun kunde, sin Klage over den lidte Behandling og sin Beslutning at ville indanke sin Sag for Pavens Domstol. Det var den eneste Udvej, der var tilbage for hende til at kunne bevare sin Værdighed, som hun ikke et Øjeblik synes at have glemt. Derom vidner, at den bestemte Beslutning strax var moden hos hende, ikke at ville taale en saa uværdig og oprørende Behandling.

Kongen derimod tænkte strax paa at sende hende hjem til Danmark, men hun vilde paa ingen Maade indlade sig derpaa[1]). Det vilde jo have været meget krænkende for hende at vende tilbage til Hjemmet paa en saa uhæderlig Maade, da hun havde forladt det under saa glimrende Forhold. Han lod hende da uden Ophold bringe saa langt bort som muligt og indspærre[2]) i et Kloster eller maaskee rettere, et Opholdssted, ikke blot for Brødre, men ogsaa for Kvinder, som Augustinerklostret i Cisoing (Cisonium), der laa noget sydlig for Tournai og hørte under dette Bispedømme, besad i den lille By Belrepaire[3]), nu Beaurepaire, i Arras Bispedømme. Om her har været et egentligt Nonnekloster, synes noget tvivlsomt; vist er det derimod, at Augustinerbrødrene i Cisoing her havde en Ejendom, hvori der ogsaa blev optaget Kvinder; thi de Fornemme i Egnen

---

[1]) Scr. R. D. I, 179 i Petri Olai annales: Regina tamen ad Danos redire nolens (efter Rigord). Disse Omstændigheder synes meget udsmykkede af Mezeray, Hist. de France, t. II, p. 209 (1685).

[2]) Guill. Neubrig, de reb. angl. IV, 27. Roger de Hoveden, Hist. de Fr., t. XVII, p. 561. Annal. Aquicinct. monast. ib. t. XVIII, p. 546. Andr. Marchian. ib. p. 577.

[3]) Mindre rigtig beskrevet af Engelstoft p. 89 og Suhm VIII, p. 307, hvoraf den første taler om Dorniks Kirkesogn, den anden endnu urigtigere om det langt fraliggende Arras Sogn.

plejede at sende saadanne Kvinder derhen, som de fandt det bekvemmest at skille sig ved paa en saa nem Maade. Philip August fulgte altsaa Tidens Sædvane. Men denne Uskik blev tilsidst saa kostbar og byrdefuld for Klostret, ikke at tale om det Vanrygte, hvori det let kunde komme derved, at Abbeden og Brødrene i Aaret 1208 indgave en Klage derover til Innocens den tredie, hvilket sees af Pavens Svar[1]).

Den offentlige Mening vendte sig afgjort mod Philip: »Dog formeente alle Mand, at dette Gifftermaal vaar uretteligen atskildt«, beretter Hvitfeld[2]), og denne Dom træder os imøde i alle saavel samtidige, som senere Vidnesbyrd[3]). Den uskyldige, forfulgte Dronning vandt Alles Deeltagelse ved sin sørgelige Skjæbne og forøgede den ved den Maade, hvorpaa hun bar sine Ulykker. Hun var i Sandhed ophøjet i sin nedtrykte Stilling. Med Ydmyghed underkastede hun sig sine haarde Prøvelser, uden at bukke under for dem; thi hendes Uskyld og faste Tro holdt hende oprejst. Med beundringsværdig Taalmodighed bar hun alle Savn og Lidelser i sit haarde Fængsel. I sin Elendighed søgte hun sin Trøst i Bønnen og blev for sin Gudsfrygt æret af sine Omgivelser som en Helgeninde. Andagtsøvelser vare hendes

---

1) D'Achery, Hist. eccl. Cisoniensis i hans Spicileg. t. II, p. 875 fg.: Delecti filii, Abbas et Conventus de Cisonio nostris auribus intimarunt, quod quædam domus eorum, quæ dicitur Belrepaire, præter Canonicos et fratres tanta est onerata multitudine foeminarum, quas recipere ad instantias et importunitates Principum compelluntur, ut ad necessariam sustentationem earum nequaquam domus ejusdem sufficiant facultates. De bede om at være fri for at modtage Kvinder: ne . . . per ipsas detur occasio delinquendi.

2) Hvitfeld I, 190.

3) Petri Olai annales. Scr. R. D. I, 179: Sed quoniam istud conjugium dicebatur injuste dissolutum etc.

kjæreste Sysselsættelse; iøvrigt havde hun Adspredelse af Læsning og Haandarbejde til gudelig Brug. Forladt af Alle led hun snart Mangel paa det Nødvendige; hun maatte endog sælge eller pantsætte sine Ejendele og Kostbarheder, ja sine meest uundværlige Klæder og Smaating for at kunne skaffe sig Livets første Nødvendigheder og ikke lide formelig Nød[1]). I en saa ydmygende Stilling var Frankrigs Dronning nedsunken[2]). Det er en Skjændsel for Philip, at have behandlet en Fyrstinde, der havde deelt hans Trone, saa uværdigt, at hun befandt sig i den dybeste Trang, ja endog trængte til Almisse, medens han uden Tvivl havde hendes Medgift liggende heel og holdén i sit Skatkammer[3]).

Een trofast Ven havde hun dog i den retsindige Biskop Stephan af Tournai, der følte for hende en inderlig Medlidenhed, som ved hans nærmere Bekjendtskab med hende steg til en varm Beundring. Ofte kom han til hende for at deeltage i hendes Sorg og bringe hende Trøst. Han frygtede ikke for at skrive paa hendes Vegne til sin Foresatte, Ærkebiskop Vilhelm, der nærmest havde styrtet hende i Ulykke, for at faae ham til at tage sig af hende[4]), et Skridt, hvorved han let kunde have mishaget ham, men som vidner om hans ædle Sind. Med levende, ofte noget yppige Farver maler han den forladte Dronnings sørgelige og beklagelsesværdige Tilstand: »Der er hos os en kostelig Perle, der trædes under Fødder af Menneskene, men æres

---

[1]) Géraud p. 12: cette malheureuse se vit obligée pour vivre, de vendre ou d'engager le peu qu'elle possédait, et jusqu'à ses habits et à ses meubles les plus indispensables.

[2]) Steph. Tornac. epist. 263, 276 sml. Baluze, Miscell. t. I, p. 420.

[3]) Guill. le Breton, Hist. de Fr. t. XVII, p. 71.

[4]) Steph. Tornac. epist. 276. Hos Langebek, Scr. R. D. VI, p 81. Kall (Note til Suhm VIII, 308) antager med Grund, at Brevet henhører til næste Aar 1194.

af Engle, en kongelig Skat, værdig en Kongeborg, værdig Himlen. Jeg mener Dronningen, der er indespærret ligesom i et Fængsel[1]) i Nærheden af Cisoing[2]), trykkes af Armod og er ligesom sendt i Forviisning. Vi kunne blot beklage hendes Ulykke; til Gud overlade vi at dømme om Aarsagen til hendes Ulykke og om Sagens Udfald. Hvem har et saadant Steenhjerte[3]), at han ikke maa røres ved at see i saadan Nød en Prindsesse af ædel Herkomst, rene Sæder, beskeden Tale og hæderlig Vandel; ligesom det Mønster for en Kvinde, Ambrosius har tegnet[4]), skjøn af Aasyn, men skjønnere af Tro, ung[5]) af Aar, men gammel af Forstand, jeg kunde næsten sige modnere end Sara, visere end Rebekka, yndigere end Rachel, frommere end Anna, kydskere end Susanna. De som forstaae sig paa Kvindeskjønhed[6]), sætte hende ikke under Helene og Polyxene[7]). Hendes daglige Syssel er at bede og læse, eller at beskjæftige sig med Haandarbejde. Spil og Tærninger kjender hun slet ikke. Fra den aarle Morgenstund indtil Klokken tolv opsender hun under Suk og Taarer Bønner ikke saameget for sig selv som for sin Herre Kongen. I Bedesalen[8]) sidder hun aldrig, men enten staaer hun op, eller ligger paa Knæ. Vi troe, at dersom vor Assverus kjendte hende saaledes som hun er,

---

[1]) Quasi ergastulo clauditur.

[2]) Apud Cisonium, ikke i, men nær Cisoing, i Belrepaire. Matth. Westmonaster. ad 1193 kalder det custodia quasi carceralis.

[3]) Quis enim sit tam ferrei cordis, lapidei pectoris, jecoris adamantini . . . .

[4]) Ambrosiana virgo.

[5]) juvencula.

[6]) qui de formis mulierum disputare solent.

[7]) Endnu udførligere og bestemtere udtrykt hos Géraud p. 8. Des connaisseurs la comparaient à Helène pour la beauté des formes, à Polyxène pour la noblesse du maintien et des manières.

[8]) Suhm VIII, 309 oversætter oratorium med: Koret!

vilde han have hende kjær som sin Esther, byde hende sin Velvillie, sin Kjærlighed, sin Trone og kalde hende tilbage i sine kongelige Arme; Skilsmisse skulde blive til Samliv, Haardhed til Mildhed, Had til Ømhed. . . . . . En saa velsignet Ætling af Konger og Martyrer, et saa ædelt Skud, en saa hellig Spire er nødt til af Trang for Føden at udsætte, afhænde, bortsælge sine Smaating[1]), nemlig sine tarvelige Klæder og nogle faa Sager; hun trygler om Almisse, udstrækker Haanden for at faae og beder ydmygt den, der er villig til at hjælpe. Ofte har jeg seet hende græde, og selv maatte jeg græde med hende, saa nedslaaet og bedrøvet følte jeg mig paa hendes Vegne. Jeg formanede hende, saa godt jeg kunde, til at kaste sin Tanke paa Herren, hvilket hun ogsaa gjør og aldrig har undladt at gjøre. Hun svarede mig da Ord til andet: »Mine Venner og mine Nærmeste have forladt mig, som om de vare fremmede for mig; min eneste Tilflugt er min Herre Ærkebiskoppen af Reims, som fra Begyndelsen af min Gjenvordighed gavmildt har understøttet og opholdt mig.« Lad dog, kjære Fader, en saa ædel, fortræffelig, højbyrdig Kvindes[2]) Suk og Taarer røre Eder, og da I tildeler saamange Trængende Almisse, saa tilluk ikke Eders medlidende Hjerte for en Dronning, der efter saamegen Højhed nu maa betle.«

Blev Ærkebispen virkelig bevæget ved dette Brev, eller var det for noget at berolige sin Samvittighed[3]), at han

---

[1]) reculas suas, vestes scilicet modicas et vasa paucula, compellitur præ inopia victus exponere, distrahere, subhastare.

[2]) avis et atavis Regibus editæ, lacrymosa suspiria, flebilcs gemitus. Sproget er hos Stephan ofte i ikke ringe Grad svulstigt og søgt, ligesom hos Abb. Vilhelm.

[3]) som Géraud mener p. 12 pour étouffer le cri de sa conscience.

sendte hende nogen Understøttelse? Saa tarvelig[1]) end denne synes at have været, saa ydmyg er den Tak, hun bringer ham derfor i meget stærke Udtryk[2]): »Min Følelse og min Forstand svigter mig, til at jeg skulde kunne takke Eder værdigt. . . . . Eders Velgjerninger ere rigelige og overgaae dens Fortjenester og Ønsker, der bad ydmygt derom.« Hun beder, at han ikke vil tillade, at hun skulde komme i Andres Hænder, hvilket vilde være hendes Undergang, og endelig sender hun ham »af sin ringe Formue nogle smaa Gaver, ikke som Noget, der kan fortjene Eders Naade, men som Noget, der kan minde Eder om min Ulykke[3]).« Det synes altsaa, at man til andre Plagerier ogsaa har føjet dette, at ville tvinge hende til at ægte en anden Mand[4]).

---

3. Nye Giftermaalsforsøg. Skilsmissedommen erklæres ugyldig af Paven.

(1193—1195.)

Philip syntes nu foreløbig at have naaet sit Maal. Skilsmissedommen var jo lovformelig og frembød ingen

---

[1]) Ses rares aumônes ne pouvaient que soulager momentanément les besoins de la reine prisonnière, ib. p. 12.

[2]) Steph. Tornac. epist. 263. Hos Langebek, Scr. R. D. VI p. 80. Kall har i en Note til Suhm VIII p. 308 paaviist, hvor urigtigt Suhm har henført dette Brev til Tiden før Skilsmissen og stillet det før foranstaaende Brev. Stephan har naturligviis skrevet Brevet paa Dronningens Vegne og i hendes Navn.

[3]) Non quasi meritoria gratiæ vestræ, sed quasi commonitoria fortunæ meæ.

[4]) Petri Olai ann. (Scr. R. D. I, 179): . . . malens conjugalem continentiam perpetuo servare, quam alii juncta prima matrimonii federa violare (efter Rigord).

Grund til Frygt; thi hvem skulde vel vove at falde paa at gjøre noget alvorligt Forsøg paa at omstyrte den? Han tænkte meget mere strax paa at indgaae et nyt Ægteskab, hvorved han kunde støtte sin politiske Stilling. Det var altsaa ganske den samme Hensigt, i hvilken han havde ægtet Ingeborg. Først vendte han sit Blik mod det tydske Kejserhuus og anholdt om Agnes[1]), en Datter af Kejser Henrik den sjettes Farbroder Pfalzgrev Konrad. Venskabet med den tydske Kejser laa ham meget paa Hjerte; thi medens Ingeborg vansmægtede i sit mørke Fængsel i den største Trang, sukkede indenfor Tirnsteins Mure i Kejserens Vold en anden ædel Fange, Richard Løvehjerte, hvis Frigivelse Philip af alle Kræfter søgte at hindre. Gjerne vilde han have ham udleveret og faae ham i sin Vold. Han skal endog have tilbudt Kejseren, der var bekjendt for sin Havesyge, betydelige Pengesummer derfor, men forgjæves[2]). Mærkelig nok paastaaer en samtidig Forfatter[3]), at Haabet om dette nye Ægteskab netop har været den eneste Hensigt med og Grund til hans Skilsmisse fra Ingeborg; men denne Paastand bliver dog staaende uden noget nærmere Beviis.

Det lod ogsaa til, at Philips Plan skulde lykkes. Kejseren optog hans Frieri meget gunstigt, og Prindsesse Agnes's Moder skyndte sig med at underrette sin Datter om

---

[1]) Suhm VIII, 312 kalder hende Clementia (rettere Agnes) og Kejserens Broderdatter, skjøndt det fremgaaer af næste Linie, at han mener Farbrodersdatter.

[2]) Géraud p. 12: Il avait déjà offert, mais sans succès, des sommes énormes.

[3]) Rog. de Hoved., Hist. de Fr. t. XVII p. 561. . . . . idem Rex Francorum hoc (divortium) fecit fieri, ut acciperet sibi in conjugem filiam Comitis Palatini de Rheno . . .

den glimrende Lykke, der ventede hende[1]). Men den unge Dame viste stolt Andragendet tilbage og udbrød med krænket Følelse: »Jeg kjender den skammelige Opførsel, som denne Fyrste har viist mod den danske Konges ædle Søster, og dette Exempel forfærder mig[2]).« Paa sin Side skyndte hun sig med at holde Bryllup med Hertug Henrik af Saxen, Henrik Løves Søn og Richard Løvehjertes Søstersøn, et Giftermaal, der blev indgaaet hemmelig, kun i nogle faa Vidners Overværelse, og i den Grad opbragte Kejseren, at han alvorlig tænkte paa at hæve det og kun lod sig afholde derfra ved Brudens Fader, Pfalzgrev Konrads indtrængende Forestillinger. Philips Hensigt, at styrke sit Parti ved dette Ægteskab, mislykkedes saa aldeles, at han tværtimod styrkede sin dødelige Fjende. Iøvrigt var det jo ikke langt fra, at den franske Konge ved Opløsningen af sit Ægteskab havde givet Anledning til Forstyrrelsen eller Ophævelsen af et andet[3]).

En Ulykke kommer sjælden alene. Det blev ikke den eneste Ydmygelse, som Philip maatte føle som velfortjent Straf for sin Grusomhed mod sin retmæssige Ægtefælle. Han var nu engang kommen i Miskredit som Ægtemand. Flere Prindsesser, der frygtede Ingeborgs sørgelige Skjæbne,

---

[1]) Géraud p. 12: la brillante destinée qui se préparait pour elle. Engelstoft p. 97 fejler altsaa, naar han antager, at »Prinsessens Moder satte sig derimod«. Suhm VIII, 312 kalder Moderen Irmetrudis.

[2]) Guill. Neubrig., De reb. angl. IV, 32. Audivi a multis de rege hoc quomodo foedaverit et abjecerit puellam nobilissimam, germanam scilicet regis Danorum, et vereor exemplum. See Bromton, Roger de Hoveden.

[3]) »Besynderlig nok er det ellers — føjer Engelstoft til p. 98 — at dette, skjøndt mislykkede, Frieri slet ikke under den hele Skilsmisseproces bebrejdes Philip enten af Paven eller af Ingeborgs Familie«.

afsloge hans Haand, hvor fristende end den franske Krone ellers maatte være. Saaledes Johanne af England, en Søster til Richard Løvehjerte, der 1189 var bleven Enke efter Kong Vilhelm den anden af Sicilien, og som siden i Aaret 1196 blev Grevinde af Toulouse og Saint-Gilles ved at ægte Grev Raimond den sjette[1]).

Besynderlig var hans Uheld med hans Frieri til en anden tydsk Prindsesse, hvis Navn ikke er kommet til os. Uagtet hun allerede var lovet til en fornem Herre i Landet, bleve hendes Forældre dog blændede af det glimrende Tilbud, modtoge det og lode hende drage bort til Frankrig med et prægtigt Følge. Men hun havde faaet Lejlighed til at underrette sin Forlovede derom, igjennem hvis Land hun skulde drage; han lagde sig i Baghold, overfaldt Toget og bortførte hende, med hvem han højtidelig fejrede sit Bryllup nogle Dage efter[2]).

Skjøndt Philip saaledes kun høstede ringe Frugter af sin Fremfærd, og hans Ægteskabstilbud kun fandt Had, Haan og Foragt, lod han dog slet ikke Modet falde, men vedblev ufortrødent at drive derpaa paany.

Det fulgte af sig selv, at disse Bestræbelser netop maatte vække hos hans Modstandere, den undertrykte Dronnings naturlige Venner, al mulig Iver for at forpurre dem. I hiin Tid kom Efterretninger kun seent frem, og det har vel ogsaa varet temmelig længe, inden Rygterne om Skilsmissen kom til Danmark. Philip har vistnok næppe bidraget til at fremskynde det. Men hvorledes skulde man gribe fat paa saa vanskelige Forhold? Et Aar var nu næsten henløbet siden Ingeborgs Forstødelse, og Intet var gjort

---

[1]) Guill. Neubrig., De reb. angl. l. V, c. 14.
[2]) Guill. Neubrig., De reb. angl. V, 16.

for hende! Breve fra Dronningen anraabte omsider om Bistand, og saavel hendes Broder Kong Knud som Ærkebiskop Absalon og især Abbed Vilhelm, der ved sit Raad havde tilskyndet Kongen til at samtykke i Ægteskabet, begyndte strax at arbejde med Iver paa Sagen. Dens Gang maa nu følges gjennem en for de Tider usædvanlig vidtløftig Brevvexling, hvoraf heldigviis det meste er bevaret.

Af Absalon eller idetmindste i hans Navn udstedtes en Skrivelse til Prælaterne i Frankrig, hvoraf vi kun have Opskriften[1]), men ikke Indholdet, da Brevet selv er tabt; formodentlig har det gaaet ud paa at gjendrive det paaberaabte Svogerskab. Til samme Tid har vistnok ogsaa Abbed Vilhelm skrevet et Brev til Broder Bernhard af Vincennes, der ligeledes er tabt, men hvori han[2]), som det fremgaaer af Opskriften, med kjærlige Ord har søgt at bevæge ham til at tage sig af Sagen.

I et Brev[3]) til Pave Coelestin gjorde Absalon ham opmærksom paa, at det, som den guddommelige Lov og den kristelige Religion har bekræftet, ingenlunde maa krænkes, men bevares ukrænkeligt af Konger og Fyrster, for at de ikke skulle give de Ringere et slet Exempel. Paven, hvem Gud har stillet paa den højeste Plads, maa sørge for, at Anstødsstenen og Forargelsens Klippe bliver til Dom for de Ildesindede og dem, som hade Fred. Kong Philips

---

1) Wilhelmi abbatis epistolæ (Script. Rer. Dan. t. VI) lib. II, ep. 6: Principibus Francorum emittitur in Persona Domini Archiepiscopi Londensis, agens de divortio Regis Francorum et Reginæ sororis Regis Danorum. Sættes af Bartholin og Langebek til 1194.

2) ib. ep. 7. »in qua dulcia et amoris colloquia«. . . . Ligeledes af Bartholin og Langebek sat til 1194.

3) Wilh. abb. epist. II, 22. Af Langebek rigtig henført til 1194, af Bartholin til 1195, ligesom det i Indholdslisten (Scr. rer. Dan. t. VI p. 6) urigtigt er blevet anført som skrevet til »principibus Francorum«.

Fremfærd har maattet inderligt bedrøve Pavens Fromhed og haardt saare hans Hjerte. »Skilsmissen er bragt istand af nogle Ildesindede, som ikke syntes om dette Ægteskab, og som brugte forbryderske Konster og Paafund for at fremme Svig og Uret, idet de svore, at der var Slægtskabs Baand imellem dem, uden at nogen retslig Orden er iagttaget ved Skilsmissen, der skete uden Overlæg over Hals og Hoved. Hvor urimeligt og stridende mod Sandheden dette er, vil den lettelig bemærke, som kaster et Blik paa denne Fyrstindes Stamtavle, hvilken vi have villet fremsætte til Eders Bedømmelse, idet vi vidne for Gud og hans Hellige, at vi nøje ville følge Sandheden.« Idet han nu udvikler Ingeborgs Slægtsforhold fra Svend Estridsøn, bliver det ham let at vise, at der intet Slægtskab er mellem hende og Isabelle af Hennegau, idet »hun ikke nedstammer fra Karl af Flandern eller hans Moder, men fra Erik Ejegod.« Ligesaalidt vedrører det hende, at Philip Augusts Søster Margrete var gift med Kong Bela den tredie af Ungarn, en Søstersøn af Ingeborgs Bedstemoder Ingeborg. Absalon beder derfor ydmygt Paven, »at en billig Dom maa udgaae fra hans Naades Aasyn, hvorved Dronningen igjen kan komme i Kongens Gunst og til den Ære, som usande Beskyldninger have berøvet hende.«

Det er sandsynligt, at den Stamtavle[1]), som Abbed Vilhelm har udarbejdet i samme Anledning og samme Hensigt, netop er bleven affattet paa samme Tid. Udentvivl ledsagede den det Brev, som Kong Knud selv lod skrive til Paven[2]), og hvori han, efterat have dvælet ved sin Faders

[1]) Scr. R. D. t. II, p. 154—163. Suhm VIII, 355 omtaler den først som benyttet ved Mødet i Paris (7de Maj 1195), hvilket ikke er rimeligt; dog lægger han til: »og ventelig ogsaa hos Paven«.

[2]) Wilh. ep. II, 79. Engelstoft p. 99 har allerede gjort opmærk-

Hengivenhed for den hellige Stol, der stedse har stræbt at forøge Danmarks Riges Hæder, nedlægger med hele den danske Kirke Protest mod det foregivne Slægtskab, paa hvilket »Sandhedens Fjender have aflagt forfærdelige Eder«[1]. Men Paven og hver, som læser medfølgende Oplysning[2], vil finde, at de have været skjødesløse med deres Ed. Han beder Paven, for Kirkens Hæders Skyld, at en saa skjændig Forbrydelse kan »borttages af Samfundet«.

Paa Grund af den Indflydelse, Kardinalerne stedse havde, og især under en svag Pave som Coelestin, skrev Kongen ogsaa et Brev[3]) til disse den hellige Stols Raadgivere. De Danskes og »Slavers« Konge anbefaler dem sine Sendebud, der ville forebringe dem Sagen og klart vise, hvor falsk Foregivendet om Slægtskab var[4]).

Kong Knud havde nemlig taget den Beslutning at lade Afsendinge afgaae til Rom for at drive paa den indankede

---

som paa Trykfejlen i Scr. R. D., der lader Bartholin henføre Brevet til 1191 istedetfor 1194, som han dog rigtig angiver.

1) super hoc execranda sacramenta dedisse.

2) illos incaute jurasse, ut vobis patebit, inspecto præsente instrumento . . . hvorved der maa tænkes paa en Stamtavle, der ledsager Brevet. Dette giver jo slet ikke Oplysning om Slægtskabet, der altsaa kun kan anføres og bevises ved Hjælp af et andet Dokument. Imidlertid foreligger Muligheden, at Vilhelm nærmest kan have opsat Genealogien til Brug for sin Sendelse til Rom. Suhm VIII, 329 antager ogsaa dette Dokument for »uden Tvivl en Slægtetavle«.

3) ib. II, 26.

4) Brevet maa være skrevet i August eller September 1194, da der siges, at et Aar er forløbet siden Brylluppet: Rex Francorum Philippus sororem nostram anno jam exacto duxit in uxorem . . . At det netop er en Anbefalingsskrivelse for hans Sendebud siges bestemt: Ad auxilium igitur gratiæ vestræ præsentes nuntios nostros a vobis benigne suscipi et audiri, auditosque in completione totius negotii nostri benigno favore prosequi deprecamur, ut ex ubere compassionis lac eliciamus consolationis. Formodentlig have Sendebudene, som Suhm mener (VIII, 326) selv overbragt Brevet.

Sag, hvilket og viste sig i høj Grad nødvendigt, dersom den skulde føre til Noget. Men det var ikke let at finde Mænd, der vare skikkede til dette vanskelige og indviklede Hverv. Det krævede en Forbindelse af mange Egenskaber, Besindighed, Fasthed og Snildhed, fortrinlige Kundskaber i den kanoniske Ret og nøje Kjendskab til Forholdene i Rom og Paris, hvor Sendebuddene maatte optræde ved Hofferne med en vis Fiinhed og Slebenhed i Sæder.

Valget faldt paa dem gamle ærværdige Abbed Vilhelm og den unge, lovkyndige Kantsler Andreas Sunesøn af Landets første Slægt. Vilhelm sørgede over, at han havde saameget tilraadet det ulykkelige Ægteskab: »Hendes Blod kræves af min Haand«. Vistnok havde han allerede før sin Afrejse sendt Dronningen en trøstende Skrivelse[1]) med Opmuntring til Taalmodighed og Haab om Fremtiden, og igjennem hans artige Talemaader, der her som i saa mange andre Breve minde om Franskmanden, træder[2]) en varm Følelse for Dronningens Sag, der er ham en Hjertesag, os imøde. »Ikke som en Kvinde, men som en behjertet Mand udholder hun modig Fjendens Nederdrægtighed og overgiver sin Sag og Dom til den guddommelige Naade.« Brevet indeholder religiøs Trøst, men Intet om at opmuntre hende til at anraabe Paven om Beskyttelse[3])

Det var ikke muligt at finde Mænd i Danmark, der bedre passede til denne vanskelige Sendelse. Man maa forundre sig over, at den gamle Abbed Vilhelm af Ebel-

---

[1]) Wilh. ep. I, 34. Bartholin og Langebek henføre det ligesom det forrige med Rette til 1194. I Registret kaldes det epistola consolatoria.

[2]) Novit qui secretorum est conscius, quod honorem vestrum et gloriam diligenter amplectimur.

[3]) Engelstoft p. 100 antager uden Grund denne Mulighed.

holt[1]), den strenge Asket, der laa paa Straa og bar en Haarsæk, der troede at skue himmelske Syner, den strenge Klosterbestyrer, den dygtige Agerdyrker, den ivrige Planter af Frugttræer, Blomster og Kjøkkenurter, tillige var en af sin Tids meest fremragende Lovkyndige og en skarpsindig Statsmand, der førte omfattende Brevvexlinger med Datidens lærdeste og betydeligste Mænd. Han var den Mand, »der kunde føre Kongens Kantsler, den fromme, alvorlige og lærde Domprovst i Roskilde, Anders Sunesøn, frem paa den store diplomatiske Skueplads i Rom og Paris og staae ham bi med Raad og Daad«[2]), med sin rige Kundskab og Erfaring og med sin øvede Pen. Efter deres Brevvexling at dømme, satte han ham meget højt; selv om vi ikke glemme hans franske Tone, maae dog saadanne Udtryk synes at vidne derom, som naar han kalder ham »sin Elskede, uden hvem at leve ikke er at leve, men Smerte og Suk«[3]), og kalder sig selv »hans lille Ven mellem alle de store«[4]).

De droge afsted, ledsagede af et passende Følge, og

---

[1]) Hans Alder angives 1194 forskjelligt fra 84 til 90 Aar. Acta S. S. April. t. I. p. 635, der holder paa 92 Aar som hans Levealder, antage det første; de danske Kilder, der lade ham opnaae en Alder af 98 Aar, anføre derimod det sidste Tal. Men i hvert Fald var hans høje Alder meget betænkelig, naar der skulde foretages en saa lang, indviklet og farefuld Rejse. Med Grund har Rosenvinge i Kirkehist. Samlinger, 1, 16 tvivlet om, at han opnaaede en Alder af 98 Aar. Ligeledes Brial i Histoire littéraire de la France XVI, 453—477, og A. Damgaard, Abbed Vilhelms Levnet, 1867, S. 81—82. Efter dem synes han at være født mellem 1125 og 1130, altsaa 1194 endnu ikke 70 Aar gammel.

[2]) Fr. Hammerich, en Skolastiker og en Bibeltheolog fra Norden p. 44. Han antager S. 221, Note 1, at Anders var født omtrent 1167, altsaa 1194 kun 27 Aar.

[3]) Wilh. ep. II, 3. dilecto meo, quem diligit anima mea, sine quo vivere jam non est vivere, sed dolor et gemitus.

[4]) l. c. inter magnos amicos amiculus.

kom i Efteraaret 1194[1]) til Rom, som tidligere var blevet besøgt af Vilhelm. Med de fornødne Brevskaber og Dokumenter stedtes de for Pave Coelestin den tredie paa hans Slot ved Laterankirken, beviste klarlig deres Ret efter de kirkelige Love og kom ved indtrængende Bønner saavidt med den af Aarenes Vægt nedbøjede og svækkede, og af Stridigheder med Kejseren og sit eget Folk i Rom sysselsatte Pave, at han besluttede at tage sig af Sagen, men med Lempe, og helst søge at bilægge den i Mindelighed. Kardinalerne Melior og Cencius[2]) bleve sendte til Paris med et Brev[3]) til Philip, der i en mild Tone opfordrede ham til at antage Ingeborg igjen. Ligeledes skrev Vilhelm, der med de andre Danske forblev i Rom, til Bernhard af Vincennes[4]), at Paven, »greben af Vrede og Forundring, mere end det kunde udsiges«, og bevæget af den danske Konges Bønner, havde skrevet til Kongen og opmuntret ham faderligt og meget mildt til atter at tage Dronningen i sin Gunst. Han beder derfor Bernhard, at han vil støtte Sagen med sin Indflydelse hos Kongen[5]).

Virkningerne heraf vare kun ringe. Kardinalerne bleve

---

[1]) Ikke, som Rigord og Andre fejlagtig angive, i 1193. Suhm VIII, 327 vakler endog mellem 1194 og 1195, saa uvis er Tidsregningen.

[2]) Engelstoft p. 101 kalder ham urigtigt Cencio. Han var Kardinal-Subdiakon og Pavens Notarius (Suhm VIII, 351). Om Melior see Ciacconii vitæ pontificum et cardinalium t. I, p. 1118.

[3]) Omtales i Wilh. ep. II, 27 (til Abbeden i Esrom). Præscriptum litterarum Domini Papæ vobis inferre judicassemus idoneum, quæ mittuntur ad regem Francorum, nisi certum habuissemus vos obtinere posse fratribus nostris emissum.

[4]) Wilh. ep. II, 77. Henføres af Bartholin til 1195, af Langebek »maaskee« til 1194 I sine Annaler (Scr. R. D. I, 342) har Bartholin under 1195: Canutus Papæ queritur de divortio Ingeburgis.

[5]) Ut quia Rex idem consiliis vestris innititur, ad idem opus complendum vestræ partes accedant . . .

kun ilde modtagne ved det franske Hof[1]), og de søgte forgjæves at faae Ægteskabets Gyldighed undersøgt og anerkjendt paa et Møde af franske Gejstlige; Ingen af disse vovede at optræde mod Kongen, paa hvis Side deres Overhoved, Ærkebispen af Reims, jo aabenbart stod. Hvad skulde de da kunne udrette mod den snedige Philip, saameget mere som deres eftergivende Herre næppe ønskede, at de skulde gaae ret vidt? Hele deres Optræden blev i hans sagtmodige Aand som »stumme Hunde, der ikke vovede at gjøe, men endog frygtede for deres egen Skind«[2]). Denne haanlige Omtale af en samtidig Krønikeskriver viser, at de kun bleve til Spot.

Under disse forgjæves Underhandlinger havde Ingeborg selv henvendt sig til Paven i et ydmygt Klageskrift[3]), forfattet af Abbed Vilhelm, hvori hun bevægelig afmaler sin sørgelige Stilling: »Efter Guds Tilskikkelse blev jeg sendt bort fra min Faders Huus og ført til Frankrig, hvor jeg blev opløftet paa Tronen. Men da Menneskehedens Fjende misundte mig min Lykke, blev jeg kastet til Jorden som en hentørret og vissen Green, og jeg er nu berøvet al Trøst og Hjælp. Min Ægtefælle, Kong Philip, har forladt mig, uden at kunne finde paa Noget at fordømme hos mig, om end Ondskab havde kunnet smedde Noget paa Løgnens

---

[1]) Epist. Celestini III Remensi Archiepiscopo i Scr. R. D. VI, p. 84. Idem Rex prædictum legatum et litteras nostras devotione qua decuit, sicut accepimus, non recepit. (Hist. de Fr. t. XVII, p. 650 og t. XIX, p. 339).

[2]) Rigord ad 1194: quia facti sunt canes muti, non valentes latrare, timentes etiam pelli suæ, nihil ad perfectum deduxerunt . . . Efter ham Petrus Olai i sine Annales Dan. (Scr. Rer. Dan. I, p. 180), der tilføjer: tepidius agentes, nihil ad profectum duxerunt.

[3]) Wilh. ep. I, 32 (see Langebeks Note: etiam scripta a Wilhelmo jussu regio). Udgivet af Holberg, Danmarkshist. t. I, p. 293, og henført af Bartholin og Langebek til 1194.

Ambolt. Det burde bringes frem for Eders Øren, dersom jeg ikke vidste, at det allerede ved Rygtet var bekjendt for alle Folk. Derfor tager jeg Elendige min Tilflugt til Barmhjertighedens Sæde, at Eders Datter kan finde Barmhjertighed, og dersom min Skjæbne skulde blive mildere og lykkeligere, saa skal jeg alle mine Dage forblive Eders lydige Tjenerinde«.

Disse klagende, ydmyge Bønner bevægede og opvarmede Oldingens Hjerte, og han opmandede sig endelig. De danske Afsendinge have heller ikke ladet ham Ro ved deres indtrængende Forestillinger, medens de laae i Rom og forgjæves ventede paa Udfaldet af de lange Forhandlinger i Paris. Tiden maa være bleven dem lang, og det skulde ikke opbygge dem, at de havde god Lejlighed til at lære Roms Fordærvelse at kjende. Vistnok skrev Kantsler Anders Sunesøn dengang til Ærkebiskop Absalon[1]) for at lade ham vide, hvorfor han og de andre Afsendinge bleve saa længe borte.

Endnu et Klagebrev[2]) indløb til Paven fra den ulykkelige Ingeborg. »Dag og Nat gjennembores mit Hjerte af Smertens Braad, men jeg aflader aldrig at anraabe først Gud, saa den apostoliske Stols Mildhed.« Til denne sætter hun sin Lid i sin Elendighed: »Ydmyg ham, ved hvem jeg nedbøjes, at jeg atter kan forsones med ham og tilskrive Gud og Eders faderlige Naade Forsoningens Glæde«.

---

[1]) Brevet er tabt, men Overskriften i Scr. R. D. VI, p. 5 lyder: Domino Archiepiscopo de eodem divortio emittitur et tarditate reditus ejus et sociorum ipsius in persona Cancellarii (Wilh. ep. II, 8). Bartholin og Langebek angive 1195.

[2]) Wilh. epist. I, 31, er, som Christiani, Afh. § 18 bemærker, skrevet efter det 32te. Bartholin og Langebek: 1194, men den sidste fejler i, at det skulde være skrevet ved Rygtet om Ingeborgs Forskydelse. Géraud anfører ikke dette Brev, som han vistnok har overseet.

Den, der vistnok med meest Varme antog sig Dronningens Sag, var Abbed Vilhelm. Et nyt Trøstebrev sendte han hende fra Rom[1]); thi »han kan ikke lade være at skrive hende til, naar der frembyder sig Lejlighed med Rejsende«. Han beklager meget, at han ikke har modtaget noget Brev fra hende, skjøndt han har skrevet to Gange til hende[2]); men han har aldrig frygtet for at udsætte sit Legeme for de største Besværligheder i Sagen mod hendes Gemal Kongen for hendes Ære. Han roser hendes Taalmodighed, Afholdenhed og Dyd; Rygtet om hendes Gudsfrygt er allevegne udbredt, saa at »Eders Fjendes Tand ikke kan gnave Eder, da han ikke kan finde Noget, der strider mod Hæder og gode Sæder«. Forøvrigt bringer han hende Religionens Trøst og henviser hende til ham, »der bedækker Himlen med Skyer, men kan sprede dem, naar han vil, og lade Stjernerne fremskinne med det klare Lys fra det Høje«.

Pave Coelestin indsaae endelig, at det var nødvendigt at gaae kraftigere tilværks. I en Skrivelse til Ærkebiskoppen af Reims og hans Suffraganer[3]) paalægger han dem, da Skilsmissen er aldeles ulovlig og ugyldig, at forebygge, at Kongen, glemmende sin Stilling, skulde tage en anden Hustru, medens Ingeborg levede. Han har været dybt fortørnet over Skilsmissedommen, der var afsagt imod al Rets-

---

[1]) Wilh. ep. I, 35. Ligeledes i Registret kaldet consolatoria, angivet af Bartholin til 1195, af Langebek til 1194, der med Rette har tilføjet: scripta sine dubio Romæ. Han kalder hende i dette Brev Excellentia vestra, Sublimitas vestra.

[2]) Formodentlig har Philip holdt Brevene tilbage.

[3]) Lettre de Célestin III, Hist, de Fr. t. XIX, p. 339. Script. R. D. VI, p. 82. Da det samme Brev findes i Radulfi de Diceto ymag. historiar. i Scr. Rer. Angl. 1652 col. 681 o. flg. stilet til Ærkebispen af Sens, har denne sikkert faaet et ligelydende, hvilket Matth. Paris. bekræfter. At Suhm anfører 1190 som Brevets Datum, er en aabenbar Trykfejl istedetfor 1195.

orden, og hæver samme efterat have undersøgt det offentlige Dokument over Slægtskabet, som Ærkebiskoppen af Lund og hans Suffraganer havde sendt ham.

Aldeles lignende Udtryk om Skilsmissen anvendte Paven i sit Brev til Philip August[1]), hvori han meddeler ham Skilsmissedommens Forkastelse[2]). Den pavelige Afgjørelse er af 13de Marts 1195. Men idet han bekjendtgjør den for Kongen, viser han ikke den Fasthed, der aander gjennem hans Brev til Ærkebispen. Han beder ham tage sin Hustru igjen for Guds Skyld og hans Sjæls Frelse og tilgiver ham den Syndens Plet, han maatte have paadraget sig ved at forskyde hende. Kun Hensynet til hans Hæder og Kongens Sjæls Frelse havde bragt ham til at gaae saavidt; thi han har ikke med frelst Samvittighed kunnet tillukke Øjnene for hvad der er skeet.

Om det end i begge Brevene hed om Skilsmissedommen, at den var »udtalt imod al retslig Orden«[3]), og denne Erklæring maatte antages at være meget stødende for Philip, saa er det dog iøjnefaldende, hvor lempeligt, ja spagt Paven optræder; han bestræber sig for at tale i en Tone, der ikke maatte lyde altfor ubehagelig i den hæftige og stolte Philips Øre, og naar han taler til ham om at tage sin Hustru til sig igjen, klinger det ikke som en Befaling, men som en ydmyg Bøn; det er ligesom imod hans Ønske og Villie[4]),

---

[1]) Scr. R. D. VI, p. 85. Ligesom det foregaaende Brev hos Martene og Durand, veterum scriptorum et monumentorum amplissima collectio t. I, col. 1007. Engelstoft har sat dette først, Géraud p. 16 derimod bagefter det til Ærkebispen. Dette skulde aabenbart være en Indledning, en Forberedelse for hiint.

[2]) Hist. de Fr. t. XIX, p. 339.

[3]) Contra ordinem juris prolatam . . . hvilket Udtryk Philips Forsvarere siden paastode, betegnede blot Mangelen paa Iagttagelse af visse Formaliteter.

[4]) Géraud p. 16: à contrecoeur; Géraud omtaler kun løseligt Ind-

at han kommer til at afgive denne Erklæring. Det er næsten, som om han vilde bede om Naade, fordi Kirken vovede en Indblanding i denne ømfindtlige Sag. Kort sagt, man fristes til at antage, at han helst havde »villet tillukke Øjnene for, hvad der var skeet«.

Paven havde god Grund til ikke at gjøre Regning paa Philips Eftergivenhed. Han var heller ikke Manden til at fremtvinge den. Snarere havde hans Svaghed kun til Følge at bestyrke Kongen i hans Modstand[1]). Der syntes heller ikke at være synderlig Grund for Philip til at nære nogen Frygt; han havde jo den franske Gejstligheds Primas, sin Slægtning, Ærkebiskoppen af Reims, paa sin Side, og om den gamle Pave end nok saa nøje havde undersøgt den ham tilsendte Oplysning[2]) om Ingeborgs Slægtskabsforhold og var nok saa fast overbeviist om det Ugrundede i Philips Paastande, saa havde dog denne i Rom selv mange Venner, der bestræbte sig paa alle Maader for at tjene hans Sag og paavirke den romerske Stol til hans Fordeel.

---

4. Philips Forfølgelser mod de danske Udsendinge og nye Ægteskab.

(1195—1198.)

Endelig vare da de danske Afsendinge ved deres fortsatte Bestræbelser komne saavidt, at de kunde tænke paa

---

holdet af Pavens Brev til Philip, men samler Alt i Brevet til Ærkebiskopperne.

[1]) Gesta Innoc. III, c. 50.

[2]) Géraud p. 15: après avoir mûrement examiné la généalogie d'Ingeburge, que l'archevêque de Lunden lui avait transmise . . .

at bryde op fra Rom og drage til Frankrig med de ovenfor nævnte Breve, Paven havde skrevet til Kongen og Ærkebiskopperne. Men det var ingen let Sag at slippe bort fra Rom. Deres utrættelige Iver og Standhaftighed i Ingeborgs Sag[1]) havde gjort Philips Venner til deres Fjender. Spejdere bevogtede deres Fjed, og Snigmorderdolken lurede vistnok ogsaa paa dem. Idetmindste var der blevet gjort Anstalt til at bemægtige sig deres Personer og føre dem bort. Kantsler Anders fik imidlertid Nys om[2]), at man tænkte paa at opsnappe ham, og for at undgaae de Snarer, som hemmelige — de værste af alle — Fjender lagde for ham, gav han sig næppe Tid til at tage Afsked med Paven; derimod skrev han siden et Brev til Kardinal Octavian, Biskop af Ostia, hvori han bad ham ret meget at undskylde, at han uden Kardinalens Tilladelse havde forladt Byen. Han fortæller endvidere i dette Brev, at han — hemmelig for Alle undtagen for Paven — rejste sig om Natten og besteg et Skib, som kom fra Kejserens Hær og styrede til Pisa[3]). Her stødte Abbed Vilhelm til ham. Men Faren var dermed ingenlunde forbi. Saavel deres Sendelses Beskaffenhed som de vigtige Brevskaber, de skulde overbringe fra Paven til Kongen, Kardinallegat Melior og den franske Gejstlighed,

---

[1]) Géraud p. 15: le zèle le plus ardent, la constance la plus infatigable.

[2]) Wilh. ep. II, 33. Multorum erat opinio, et invalescebat assertio, quod mihi multis in locis ad me capiendum laquei tenderentur, nec eos possem evadere, nisi me maris discrimini commisissem.

[3]) Hoc igitur soli Domino Papæ communicato consilio de nocte consurgens navem conscendi de exercitu Imperatoris venientem Pisasque tendentem. Sic nullo intervallo posito die secundo apud Pisas applicui. Det er vanskeligt at forstaae, hvorledes Suhm VIII, 351 kan lade dette Brev være skrevet ved Vilhelm, og Géraud p. 15 lade det være skrevet i Rom, skjøndt Indholdet gaaer ud over Opholdet i Rom og omtaler Ankomsten til Pisa.

medførte megen Fare for Efterstræbelser, og Faren steg, naar de betraadte Philips Rige, hvortil de jo skulde bringe disse Kongen ubehagelige Breve, især jo nærmere de kom deres Bestemmelsessted. Men de trofaste Danske, besjælede af en inderlig Hengivenhed for deres Konges Søster, der bar sine Ulykker med ligesaamegen Taalmodighed som Fasthed, skyede ingen Anstrængelse og trodsede enhver Fare[1]). De undgik heldig alle Baghold, man havde lagt for dem, og droge om Foraaret 1195 op igjennem Norditalien og over Alperne ind i Frankrig. Oppe paa Bjergene, fortæller Legenden, stødte en Hest, der bar Vilhelms Tjener og endeel kostelige Helgenrelikvier, sin Fod saa slemt, at den ikke kunde gaae af Stedet. Hele Rejsen truede med at blive forsinket. Da bad Vilhelm til Gud om, at den maatte komme sig for de Helgenes Skyld, hvis Levninger den bar; derpaa strøg han dens Fod med sin Haand, og see — den var strax fuldkommen helbredet[2]). Suhms Mening er vistnok velbegrundet, »at Vilhelm snarere maatte have bedet Himlen om ved et Mirakel at bøje Kongens Sind til Dronningen end at læge en Hest«[3]).

I Frankrig droge de fremad i den frembrydende Vaar[4]),

---

[1]) Wilh. ep. I, 35 (Langebek ann. 1194, Bartholin 1195, vistnok skrevet i Rom til Ingeborg). De coetero valde conquerimur, quod nihil a parte vestra vel scripto suscipimus, quod tamen salva reverentia et pace vestra dixerimus, cum vobis bis ecce scripserimus, pro cujus amore et honore nostrum corpus exponere labori maximo contra Dominum Regem maritum vestrum nunquam timuimus.

[2]) Script. rer. dan. V, 477 (i Vilhelms Liv).

[3]) Suhm VIII, 352.

[4]) Engelstoft p. 108 holder paa Foraaret 1196, støttende sig paa Coelestins Brev til Ærkebispen af Reims, der er dateret Laterani III Idus Martii Pontificatus nostri V, hvilket dog næppe nødvendig behøver at forstaaes om 1196. Géraud p. 16 og Hammerich, en Skolastiker og en Bibeltheolog p. 226 not. 32, holde paa 1195 og bekræftes af Samtidige som Matth. Paris. Afgjørende er det

men de droge store Besværligheder imøde. Da de vare ankomne til Dijon[1]), lod Hertug Odo (Eudes) den tredie af Burgund dem efter Philips Befaling gribe, fratage 16 Par Breve, som de havde med fra Rom, og kaste i et strængt Fængsel, dog uden Lænker[2]). Kantsler Anders var en Mand i sin bedste Alder og fulde Legemskraft, men Abbed Vilhelm var dengang idetmindste i sit 66de Aar og syntes mindre istand til at bære et haardt Fangenskab. Det var dog langtfra, at han tabte Modet; thi, forsikkrer han Abbeden i St. Genoveva i et Brev: »vi kæmpe tappert for Retfærdigheden og ere for dens Skyld ikke blot beredte til at fængsles, men til at række vore Halse frem under Sværdet. Vi vide, hvem der har sagt: Salige ere de, der lide Forfølgelse for Retfærdigheds Skyld«. Dog ønsker han, at Abbeden vil bede til Gud om, at Kongens haarde Sind maa formildes[3]). Til Philip selv, der jo var Sjælen i den hele Forfølgelse, skrev han ligeledes strax fra Fangenskabet et Brev[4]), der vel i en underdanig[5]), men dog bestemt og frimodig Tone bønfalder ham om at tilbagekalde, hvad der er skeet med Dronningen. Vel havde han fra Rom havt Formaningsbreve med fra Paven til Kongen, dog ingenlunde for at tvinge ham eller vise Ringeagt for hans kongelige Højhed, men for at frelse hans Sjæl; de havde deres Op-

---

jo, at Andreas i Foraaret 1196 var i Danmark, da han har underskrevet et kongeligt Gavebrev af 18de Marts (Suhm VIII, 369 og 370) og et andet kgl. Brev af 31te Marts (ib. p. 371 og 705).

[1]) Hvitfeld I, 160 imellem Divion og Castereonth. Wilh. epist. II, 65 nævner Divio (Dijon) som Anholdelsesstedet.

[2]) Wilh. ep. II, 81 a. ad abbatem Sanctæ Genovefæ: licet non ferreis sed arctæ custodiæ vinculis detenti fuerimus.

[3]) Sammesteds.

[4]) Wilh. ep. II, 25, der som alle Breve fra denne Tid henføres af Langebek til 1195, som vi mene med Rette.

[5]) Supplicamus Majestatis vestræ pedibus inclinati.

rindelse af sand faderlig Kjærlighed, der ikke ønsker det timelige Vel alene. Derpaa tilføjer han: »Iøvrigt maa Eders kongelige Højhed[1]) betænke, om I har nogen Ære af at holde en Gejstlig[2]), en Guds Præst, der er venskabelig sindet mod Eder, i Fængsel. Vi ere os ingen Brøde bevidste, dersom ikke det skulde være en Brøde, at ville vogte Eders Majestæt for Synd. Men lad det være saa, hvorfor skal saa den Uskyldige fordømmes med den Skyldige? Med mig holdes i Fængsel den berømmelige Kantsler hos de Danskes Konge og Pavens Legat, en hæderlig og uskyldig Mand, af den meest anerkjendte Retskaffenhed og et exemplarisk Liv; hvad Ondt har han gjort? Fordi han ligesom jeg var Overbringer af pavelige Breve, har man[3]) understaaet sig til at lægge Haand paa Herrens Salvede. Og dog indeholdt disse Breve slet Intet, hvorved Eders Majestæt i mindste Maade kunde fornærmes. Hold mig kun tilbage, om I behager, men giv ham snarlig fri, for hvis Skyld vi utvivlsomt troe, at den ganske Natur er i Oprør[4]). Gud give Eder Viisdoms og Fromheds Aand, at der kan være Fred for de Retsindige og ingen Anstødssteen og Forargelsens Klippe.«

Det Venskab, der var grundlagt ved Ærkebiskop Eskil med Cistercienserne og fortsat under Absalon, bar rige Frugter for den danske Kirke. Disse franske Venner satte sig

---

[1]) Regia Celsitudo (vexler med Majestas).

[2]) Hominem pannosum forklarer Géraud p. 16, Note 3 som un homme de robe longue, par opposition sans doute aux chevaliers et aux hommes d'armes qui étaient couverts de fer. Engelstoft p. 110 tager det i Betydning af »fattig« Gejstlig.

[3]) Betegnes forsigtig som minus boni.

[4]) Saaledes gjengiver Engelstoft p. 111: per quem credimus indubitanter cœlestia conturbari og forklarer det om Uvejr og Oversvømmelser, der netop da indtraf, og som Vilhelm betragtede som Himlens Straf. Géraud p. 16: dont la captivité provoque la colère céleste, altsaa fremtidig Straf.

ogsaa strax i Bevægelse til Fordeel for de Fangne. Det varede derfor heller ikke længere end 7 Dage, førend Garner af Clairvaux og Guido af Citeaux[1], Abbeder for de anseeligste Cistercienserklostre, udvirkede deres Løsladelse, men dog kun med den edelige Forpligtelse, at de, dersom Kongen ikke gav sit Minde dertil, atter skulde indfinde sig i Dijon eller paa hvilketsomhelst andet Sted det vilde behage Kongen eller Hertugen at anvise dem. Paa denne Betingelse samtykkede Hertugen i at de maatte begive sig til Clairvaux, det ved Hellig Bernhard saa berømte Kloster i Champagne, i det nuværende Departement Aube, 1½ Miil fra Bar-sur-Aube. Imellem skovklædte Bjerge laa denne Fredens Dal (clara vallis), »Malurtdalen« kaldet, et Fristed for det stille og dog virksomme Munkeliv[2]). Det maatte være de Danske et kjært Sted, som de nærmede sig med Ærefrygt; her havde Eskil lagt sine Been efter et stormfuldt Liv ved Siden af sin Vens, den hellige Bernhards.

Her fandt de da ogsaa den Hvile, hvortil de trængte efter Besværlighederne. I Bøn og Andagt levede de her i hele 6 Uger ved de hellige Grave, men glemte dog ingenlunde at virke for deres Sendelse. Det gjaldt først at komme fuldstændig i Frihed, og det var da rimeligst at søge Hjælp hos den pavelige Legat, den før omtalte Kardinallegat Melior, der efter et kort Ophold i Rom atter var bleven sendt

---

[1]) Christiani i sin Afh. § 27 og Géraud p. 17 nævne hver kun den ene af dem, Géraud den sidste, som han kalder Gui Paré; efter Wilh. ep. II, 65 var det den første, men i ep. II, 45 til Absalon nævnes begge: Abbates Cisterciensis og Claravallensis. Deres Navne findes i Manrique, annal. Cisterc. t. III, p. 134. Citeaux laa i Burgund, Departement Côte-d'or, omtrent 4 Mile fra Dijon.

[2]) Vilhelm af St. Thierry i Bernhards Liv i Mabillons Udgave af Bernhards Værker 1719 t. 2 p. 1088 flg. og 1323 flg.

til Paris[1]). Til ham sendte Kantsler Anders nogle pavelige Breve, hvilke han altsaa maa have faaet tilbage[2]), efterat de vare blevne frarøvede ham, medmindre det har været Kopier, der vare reddede fra Overfaldet[3]), eller nye Breve, tilsendte fra Paven. Han ledsagede dem med et Brev til Kardinallegaten[4]), hvori han fortæller ham de forefaldne Begivenheder, omtaler et paveligt Brev, som han havde til Kardinalen og herved tilstillede ham, og beder ham indstændig om at udvirke de danske Sendebud Kongens Tilladelse til, at de maatte komme til Kardinalen og faae ham i Tale[5]). De overlade iøvrigt til hans Omsorg, hvad der bør gjøres med Hensyn til den Uret, der er tilføjet dem, og bede ham til Slutning undskylde, at de ikke have nogen fornemmere Person at sende til ham med Pavens Brev end Overbringeren.

At Abbed Vilhelm under sit Fangenskab skulde have skrevet det forhen omtalte Brev til Broder Bernhard af Vincennes[6]), hvori han minder om deres fælles Bestræbelser

---

[1]) Géraud p. 17 siger ikke, at Melior var i Paris, men: qui était dans les domaines de Philippe, uden nærmere Angivelse. Engelstoft p. 104 Note a gjør sig nogen Vanskelighed med Meliors Ophold i Frankrig, som han dog selv hæver.

[2]) Saaledes Engelstoft p. 112, der dog ogsaa antager den anden Mulighed, at han kan have gjemt dem, skjult dem for Forfølgerne.

[3]) Dette antager Géraud p. 17: copies qu'ils parvinrent à soustraire aux recherches de leurs ennemis.

[4]) Wilh. epist. II, 65. Venerabili Domino Meliori sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli sanctorum Johannis et Pauli Cardinali et Apostolicæ sedis Legato, Andreas Domini Regis Danorum dictus Cancellarius cum sociis suis debitam tanto Domino reverentiam et amorem.

[5]) Rogantes et omnimodis supplicantes a Domino Rege veniendi ad vos et colloquendi licentiam impetretis. Géraud p. 17 har misforstaaet det om at skaffe Kantsleren Audiens hos Kongen: de lui obtenir une audience du roi.

[6]) Wilh. ep. II, 77, see S. 8 og 50.

for at faae Ægteskabet istand, om Pavens Harme over Philips Fremfærd, som Bernhard skal bruge sin Indflydelse til at forandre — denne Paastand af Suhm[1]) hidrører fra en Misforstaaelse af en Yttring i Brevet, som han antager er henvendt til hans Fangenskab, men som i Virkeligheden er en Bekræftelse af deres inderlige Venskab: »Om vi endog skulde have været bundne i trange Fangebaand, saa var vor indbyrdes Kjærlighed dog ikke bunden, og burde heller ikke være det« [2]).

Ved de to Abbeders og Kardinal Meliors Underhandlinger lykkedes det omsider at forskaffe dem Friheden. Dog synes det, at de mod Slutningen af de 6 Ugers Ophold have maattet indstille sig i Châtillon-sur-Seine[3]), formodentlig efter de Betingelser, paa hvilke de fik Tilladelse til at drage til Clairvaux[4]).

Da de nu endelig vare ankomne til Paris, fik de i lang Tid Intet udrettet. Philip var fraværende paa et Krigstog i Normandiet. Rigtignok lod han dem sige ved et Bud, at han ønskede at tale med dem, men det synes ikke, at han har havt synderlig Hast dermed. Det manglede dem imidlertid ikke paa Dokumenter; istedetfor de bortrøvede fik de nye Breve fra Paven, som sendte sin Notarius, Prioren af St. Praxedis, til Frankrig med dem; men de danske Udsendinge ventede og ventede forgjæves paa Kongen. De fik rigelig Tid

---

[1]) Suhm VIII, p. 353.

[2]) Licet autem arctæ custodiæ vinclis obligati fuerimus, amor tamen inter nos libere militans non fuit, sicut non debuit, alligatus.

[3]) Castellio. Suhm VIII, 354 gjætter paa det nuværende Contel-Chalon (?) i Franche-Comté.

[4]) Géraud mener, at de paany bleve indespærrede i 6 Uger i Châtillon-sur-Seine af Hertugen af Burgund paa Kongens Tilskyndelse, men hvorfor omtales det da ikke i Brevene? Wilh. ep. II. 45 siger blot: apud Divionem et Castellionem per hebdomadas sex in captivitate detentis . . .

til at pleje de gamle Venskaber og Bekjendtskaber. Vilhelm synes at være kommen først; thi han opfordrede i et Brev Kantsleren til at komme efter[1]). Han søgte vel iøvrigt til sine forrige Brødre i St. Genoveva[2]), Anders til sine mange Venner fra det danske Kollegium. Men det lange Ophold uden Frugt trættede dem, og Kantsleren klager derover til Absalon i et Brev[3]), der er en Beretning om Tildragelserne siden Afrejsen fra Rom. Efterat have yttret, at de kun havde Taalmodighed at sætte imod de mangfoldige Brryderier og Besværligheder[4]), vedbliver han: »Vi vente her Kongens Ankomst, thi han ønsker at have en fortrolig Samtale med os, saaledes som han hemmelig har ladet os vide ved et Bud . . . Vi have ingen Grund til at sørge over de tabte Breve, da vi Intet mangle til at føre Sagen, fordi vi have erholdt andre Breve paa Pergament af samme Indhold. Ogsaa har Paven sendt efter os sin Notarius, Prioren af St. Praxedis, en overmaade lærd Mand, forsynet med Breve til Kongen og alle franske Gejstlige, saa at vi i dem kunde have nok til at klare Sagen, om vi end ikke havde andre. Paa Palmesøndag[5]) skulle Ærkebiskoppen af Sens[6]) og Bi-

---

[1]) Brevet selv er tabt; vi have kun Overskriften til det (Wilh. ep. II, 5): Cancellario emittitur hortatoria ad reditum a Clara Valle vel a via Romana (Suhm VIII, 353).

[2]) Wilh. ep. II, 63 til hans Ven, Kannik Gaufred ved St. Genoveva, er en Meddelelse af hans Ankomst til Paris.

[3]) Wilh. ep. II, 45. Domino Lundensi in persona Cancellarii; Langebek 1195.

[4]) Tribulationes et angariæ multæ.

[5]) Dominica, qua cantatur: isti sunt dies. Efter Géraud p. 18 den 7de April 1196. Engelstoft har den 14de April, men indvikler sig herved i nye kronologiske Vanskeligheder formedelst sit tidligere Antagende om Afrejsen fra Rom i 1196.

[6]) Dengang Michael de Contul (1194—1199), see Langebeks Note e p. 59.

skoppen af Arras[1]), Abbederne af Citeaux og Clairvaux tilligemed Magister Peter Kantor[2]) af Paris, som de af Paven udnævnte Dommere, nøjagtig undersøge Fremgangsmaaden ved den Skilsmisse, som var skeet mellem Kongen og Dronningen, og ved alle mulige Midler søge at bevæge Kongen til at tage sin Dronning igjen; men dersom de, hvad Gud forbyde, Intet skulle kunne udrette, har Kardinal Melior strængelig befalet Ærkebiskoppen af Reims med hans Suffraganer og Ærkebiskopperne af Sens, Tours og Bourges med deres Suffraganer[3]) at være tilstede paa Tirsdagen efter den anden Søndag efter Paaske[4]) for med ham at forhandle om Sagen og af alle Kræfter arbejde paa at bøje Kongens Sind til igjen at antage Dronningen. Vi ere kjede nok af al denne Forsinkelse, fordi den er Aarsag til store Udgifter, men Gud er vort Vidne, at vi heri baade have Omsorg for Kongens Ære og selv skye Dadel for Gjærrighed og Vanære, for at vore Bekjendte ikke skulle gjøre os til Gjenstand for deres Foragt.«

Mærkeligt er det, at Biskoppen af Paris, der, skjøndt Suffragan under Sens[5]) alligevel maa have havt endeel Indflydelse, især derved, at han stod Begivenhederne saa nær,

---

[1]) Dengang Peter I. (1184—1194). see Langebeks Note f, ib.

[2]) Findes ikke anført hos Géraud p. 18. I Brevet kaldes han præcentor, som Langebek i Noten forklarer som primus cantorum. Hammerich, en Skolastiker p. 49, kalder ham Peder Kantor, en berømt Lærer ved Højskolen.

[3]) ɔ: Lydbiskopper. Engelstoft p. 115 antager, at de tidligere omtalte Kommissarier ogsaa vare tilstede foruden disse, men uden Grund.

[4]) Géraud p. 18 anfører 7de Maj. Stor Forvirring baade hos Engelstoft, der henlægger dette Møde til Palmesøndag, og hos Suhm, der (VIII, 354) lader det første Møde holdes paa anden Søndag efter Paaske!!

[5]) Først 1322 blev Paris ophøjet til Ærkebispedømme og saaledes skilt fra Sens Ærkebispestol.

ikke indtager en fremtrædende Plads i disse. Han nævnes tværtimod næppe i denne Sag. Maaskee var ogsaa den daværende Biskop Maurice de Sully, der grundlagde Kathedralen Notredamekirken, forhindret ved Svagelighed i at deeltage deri; thi han døde allerede den 11te September 1196. Hans Eftermand, Eudes de Sully[1]), der nedstammede fra Greverne af Champagne og var beslægtet baade med de franske og engelske Konger, beklædte derpaa Bispestolen indtil sin Død den 14de Juli 1208. Han har den Fortjeneste at have afskaffet forargelige Fester, som Galefesten[2]) paa Nytaarsdag, da Kirken fyldtes med Masker, der efterabede de hellige Ceremonier, berusede sig, tillode sig uanstændige Dandse, Lege, Sange og Slagsmaal o. s. v., og en lignende uteerlig Fest paa Stefansdag, Underdiakonernes[3]) kaldet. Med Hensyn til Dronningens Sag spores derimod ingen Virksomhed, hverken hos ham eller hans Formand.

Philip brød sig slet ikke om Forsamlinger og Trusler. Der kom heller ikke det mindste ud deraf. Sagen blev udsat til Mødet i Paris[4]) den 7de Maj, men paa dette viste Deeltagerne, Philips egne Gejstlige under Forsæde af Kardinal Melior, sig som »stumme Hunde, der ikke kunde gjøe, da de frygtede for deres Skind«[5]). Frygt for Philip lammede deres Tunge og lænkebandt deres Villie, og de skiltes ad uden at have taget nogen Beslutning. Formodentlig for at

---

[1]) Meindre, Hist. de Paris I, 379. Gall. Christ t. VII, p. 78 flg. edit. Bened.

[2]) La fête des fous.

[3]) La fête des Sousdiacres.

[4]) Engelstoft p. 116 antager, at de bestemte Møder ikke kom til Virkelighed; herimod Géraud p. 18 efter Rigord og A.

[5]) Rigord i Hist. de Fr. t. XVII, p. 38. Quia facti sunt canes muti non valentes latrare, timentes etiam pelli suæ, nihil ad perfectum perduxerunt. Rigords Ord ere ligesaa anvendelige her som om Melior og Cencius (see Side 51).

trække Sagen end yderligere i Langdrag, sendte Kongen Biskopperne Nivelon af Soissons og Stephan af Noyon til Paven, der dog ingenlunde var at bevæge til at indrømme ham Tilladelse til at indgaae nyt Giftermaal; tværtimod forbød han ham afgjort dette[1]. »Nu maa man vel tilstaae, at Philip havde Uret,« siger Suhm med sædvanlig Naivitet[2]; »men paa den anden Side er det underligt at see Paven og Præster at ville tvinge en Konge til at elske«. Det lykkedes da heller ikke, og det var jo forresten heller ikke Meningen, da der ikke kunde være Tale om Andet end Dronningens Gjenindsættelse i hendes Stilling; men Philip viste i hele sin Færd, ved sin Anholden af Gesandterne, ved sine gjentagne Giftermaalsforsøg, ved sin Ringeagt for Møderne, afholdte af de af Paven udnævnte Kommissærer, at han trodsede Paven og var beredt til at vove Alt. De danske Afsendinge tabte alt Haab om at udrette Noget hos ham. I Følelsen af, at Hensigten med deres Sendelse var mislykket, skriver Vilhelm saare veemodigt til Kong Knud[3], at han bærer Skylden for dette Giftermaal, hvilket han højlig beklager, men at Kongen dog ikke maa lade ham falde i Unaade[4], dersom han havde fejlet; thi han havde kun tænkt paa Kongens og Rigets Ære; at Sagen havde medført betydelige Pengeudgifter, men at »Æren er mere end Penge og bliver, naar disse ere tabte; og at Penges

---

[1]) Innoc. epist. l. I, ep. 171.

[2]) Suhm VIII, p. 355. Han antager ogsaa, at Abbed Vilhelm her paa dette Concilium — og ventelig ogsaa hos Paven — forelagde sin Slægtetavle, som endnu haves.

[3]) Wilh. ep. II, 61 (af Bartholin og Langebek ansat til 1196), see Side 7, hvor det samme Brev er anført for at vise Vilhelms Andeel i Ægteskabet.

[4]) Ne Regi forte veniamus in odium et rebus nostris inde proveniat detrimentum.

Ros er ikke at beherske deres Herre, men tjene til hans Hæder«. Man mærker, at Vilhelm føler sig ligeoverfor Knud som den nøjeregnende Huusholder.

Ikke længe efter synes de danske Afsendinge, mismodige i Hu, at have forladt Frankrig. Vistnok er Anders først kommen hjem, endog før Mødet i Paris; thi han var i Sjælland i Marts 1196, som ovenfor omtalt[1]). Vilhelm derimod blev holdt tilbage af en hæftig Sygdom, og det var maaskee under denne, at han, som Legenden beretter[2]), en Nat i Drømme saae en ærværdig Olding, der forudsagde ham, at han skulde døe om 7 Dage. Vilhelm tog dette først bogstaveligt, men da det ikke opfyldtes saaledes, faldt han paa, at det nok snarere maatte betyde 7 Aar. Det er dog uvist, om Drømmen bør henføres til denne Sygdom; vist derimod, at han blev helbredet, som han antog, ved den hellige Jomfrues Bistand. Denne Mening udtalte han i et Brev til Brødrene i St. Genoveva[3]), og seer man hen til hans høje Alder, de store Besværligheder og den haarde Sygdom, hvorunder han efter sit eget Udsagn befandt sig i Dødsfare, kunde vel en overnaturlig Hjælp behøves til hans Helbredelse. Ved sin Tilbagekomst stiftede han en aarlig Messe[4])

---

1) Side 58. Suhms løse Gjætninger vise sig ret her (VIII, 373), om et formodet Brev til Anders fra Paris (ep. II, 3), en formodet Messe, »ugentlig, som det synes, maaskee for et godt Udfald af Ingeborgs Sag«. Hammerich p. 50 har fulgt Suhm i dette; om Messen findes imidlertid ikke et Ord i det anførte Brev (Wilh. ep. II, 3).

2) Scr. Rer. Dan. V, 478.

3) Kun Overskriften er bevaret i Registret over Vilhelms Breve l. II, ep. 1: Ad fratres beatæ Genovefæ Parisiensis, in qua agitur de incolumitate ex periculo mortis eidem Abbati reddita per eandem Virginem. Da han var over 90 Aar, siger Suhm VIII, 373, saa maa man snarere undres over, at han ej før var bleven syg!!

4) Scr. Rer. Dan. VI, p. 145.

for sin Sjæls Frelse; den skulde holdes i de to Kirker Tyereby og Frithersløff[1]), saavel endnu medens han levede som efter hans Død; thi hans mange verdslige Forretninger hindrede ham ofte i at arbejde paa sin Saligheds Sag. Det var jo bedre at tænke paa denne end paa Pavens Svaghed og Philips Træskhed og Vilkaarlighed. Dog skulde en ny Yttring af denne endnu engang kalde den gamle Vilhelm frem paa Skuepladsen.

Philip havde nemlig foretaget det yderligste Skridt i Sagen. En Maaned var næppe henløben efter Mødet i Paris, før han i Juni 1196[2]) — til Trods for Kong Knud og Paven, for verdslig og kirkelig Ret, med Foragt for den offentlige Sædelighed og uden Bekymring for det slette Exempel, han gav sine Vasaller, sit Folk og hele Europa — indgik nyt Ægteskab[3]) med Agnes, en Datter af Hertug Bertold den fjerde af Meran i Tyrol, der tillige var Hertug af Dalmatien og Markgreve af Istrien. Hun var af Huset Andech, og Karl den stores Blod fløð i hendes Aarer. De fleste gamle franske Forfattere[4]) kalde hende urigtig Maria; og dette Navn er derfor gaaet over i danske Skrifter. Efter Nogle skal hun have været en Niece af Markgrev Didrik[5]) af Meissen; Andre[6]) kalde hende en Datterdatter af ham og opstille følgende Slægtskab mellem hende[7]) og Ingeborg:

---

[1]) Tjæreby laa tætved Ebelholt; Frithersløff, nu Freersløv, laa lidt sydligere, (i Herløv Sogn ved Frederiksborg).

[2]) Art de verifier les dates, t. I, p. 580.

[3]) Hurter, Hist. d'Innocent III (fransk Oversættelse), t. I, p. 168. Petri Olai, ann. Dan. i Scr. Rer. Dan. I, 180 . . , duxit aliam uxorem quin potius adulteram.

[4]) Rigord, Guill. Armoric. ad a. 1196. Som sædvanlig mener Suhm, VIII, 376, at hun har havt begge Navne.

[5]) Géraud p. 19: Didier.

[6]) Suhm, VIII, 376.

[7]) Efter Adlzreiter i hans annales Boicæ gentis ad a. 1204 skulde

Konrad, Markgreve af Meissen.

Dedo (Didrik), Greve af Rochlitz.

Alix eller Agnes, g. m. Hertug Bertold af Meran.

Agnes af Meran.

Adelheid, g. m. Svend Grathe, uægte Søn af Erik Emun, der var Broder til Knud Lavard, hvis Søn Valdemar den store var Fader til Ingeborg.

En Søster til Agnes af Merans[1]) Bedstefader havde altsaa været gift med Ingeborgs Bedstefaders Brodersøn — et Slægtskab, der vistnok var for Intet at regne, men dog nok til at gjøre gjældende efter den kanoniske Ret, der var saa stræng i Forbud mod Ægteskab med en nok saa langt ude Beslægtet af den tidligere Hustru, at det var overmaade vanskeligt, for ikke at sige umuligt, ikke at støde an. Ialfald havde dette Slægtskabsforhold, saa ubetydeligt det end var, dog mere at betyde end det tidligere af Philip paaberaabte mellem Ingeborg og Isabelle. Paa Grund heraf see vi Pave Innocens den tredie siden under Sagens Gang bebrejde Philip, at han var virkelig beslægtet med sin nye Dronning.

Det er uvist, hvad der har bevæget Philip til at søge

---

hendes store Ophøjelse være bleven hende forudsagt ved et Krucifix, som hun tilbad, da hun var ung Prindsesse.

[1]) Mærkelige ere de mangfoldige Vildfarelser hos de samtidige Forfattere om hendes Forhold. Rigord og Vilhelm af Bretagne kalde hendes Fader Hertug af Mæhren, Roger de Hoveden forvexler ham med Hertug Leopold af Østerrig, som han kalder Hertug af Genest, vistnok en Forvanskning af Vien (Engelstoft p. 118, Note b efter Blondel, de form. regn. Chr. p. 331 flg.). Kall i sin Note a til Suhm VIII, 380 troer ikke paa denne Forvanskning og søger snarere Genest (= Gynatia hos Matth. Parisiens.) i Nærheden af Vien. Suhm antager det for Triest, »som ligger i Istrien«, og dadler Blondel, fordi han kalder Bertold Hertug i Meran eller Vogtland!

sig en Gemalinde fra dette lidet anseelige Fyrstehuus; maaskee har det været hans daværende Forbindelse med den tydske Kejser Henrik og Hertug Leopold af Østerrig; thi Hertug Bertold af Meran var en ivrig Tilhænger af Hohenstauferne og var derfor kommen i Besiddelse af endeel velfiske Godser. Vist er det, at Brylluppet stod i Juni Maaned 1196 i Compiegne, og at Philip var ligesaa forelsket i sin unge og smukke Dronning, som han nærede Modbydelighed mod Ingeborg.

Den Uvillie, som Knud maatte føle over Philips hele hidtilværende Færd mod hans Søster og hans Afsendinge, maatte forøges ved denne udfordrende, ja ringeagtende Fremgangsmaade. Snart ramte bittre Klager Pavens Øre. I Kongens Navn skrev Vilhelm til Paven[1]: »Jo højere det apostoliske Sæde er stillet over Andre, desto mere paaligger det Paven at holde over Retfærdighed, uden at tage Hensyn til Kjærlighed eller Had. Han har under Bans Straf[2]) forbudt den franske Konge at ægte nogen Anden, saalænge Knuds Søster lever. »Da han (Philip) nu til Foragt mod Gud og evig Skjændsel som en haardnakket Oprører har haanet Eders Helligheds Befaling, hvad er der da tilbage at gjøre uden at slaae den Afsindige ved at forbyde Forvaltningen af de himmelske Sakramenter i hans Rige? Lad nu Retfærds Iver opblusse i Eder, at han kan faae at føle, dersom han hidtil ikke har vidst deraf, hvor dumdristigt det er at krænke de apostoliske Bud.« Saare mærkelig er Slut-

---

[1]) Wilh. ep. I, 30. Bartholin og Langebek 1196, udgivet af Holberg i hans Danmarkshistorie t. I, p. 261.

[2]) Sub interminatione anathematis. Denne Trusel om Ban findes ikke i det anførte Brev fra Coelestin til Kongen; men da Knud yttrer det med megen Bestemthed, ligger det nær med Suhm VIII, 377 at antage, at den pavelige Skrivelse, der har indeholdt Truselen, er tabt; thi Kongen kan næppe have taget fejl heri.

ningen, hvormed han ikke saa ganske ydmygt begrunder sin ydmyge Begjæring om Bønhørelse: »thi altid have vi været villige til at lægge Halsen under den romerske Kirkes Lydighedsaag, og hvis den ikke først svigter os, ville vi heller ikke skille os fra den«[1]. Det er et Udtryk af det kirkelige Frisind, der udmærker Valdemarernes Tid og træder os imøde saavel i Saxes uhildede Opfattelse i hans historiske Værk, som og i Kong Sverres djærve Kamp med Kirken. En fri Luftning begynder at røre sig, Forbud for de kommende Storme mod Kirken.

Den skarpe Tone i Brevet, der synes foraarsaget ved en velbegrundet Mistillid til Pavens Virksomhed og Mistvivl om hans Tilbøjelighed til at foretage noget Afgjørende, udrettede ikke, hvad den tilsigtede, at ægge ham til at vise Kraft. Kong Knud havde i Anelsen herom heller ikke ladet det blive derved[2]. Han sendte nemlig en Skrivelse af lignende Indhold til Kardinalerne: »Allerede for længe siden have vi betroet Eder vor eller rettere vor Søsters Sag, og vi have dog havt nogen Trøst deraf . . . 1 vide, at Eders Herre Pavens Bud lød til den franske Konge, at han igjen skulde tage vor Søster, som var bleven skilt fra ham ved Ondskab[3], til Hustru, og dersom han ikke vilde tage hende igjen, turde han ikke indgaae Ægteskab med nogen Anden. Men see, hvad gjør det Menneske, der hverken frygter Gud eller Mennesker? Ved at tage en Anden ikke til Hustru, men til Slegfredviv, har han ikke været bange for at trodse

---

[1]) Semper enim Romanæ Ecclesiæ obedientiæ jugo placuit nobis colla submittere, et nisi primo nobis Ecclesia Romana defuerit, non erit ab ea nobis discedendi voluntas.

[2]) Wilh. ep. I, 33 (Bartholin og Langebek: 1196).

[3]) Ab eo malitiose disjunctam: Her tænkes, som altid fra dansk Side, paa slette Raadgivere og Redskaber.

Pavens Bud. Vi begjære Ret af Eder i denne Sag, for Tiden kun, at han udelukkes fra Kirkens Sakramenter[1]), som uddeles i hele hans Rige, indtil hans Sind forvandles til det Bedre, nemlig, naar han forskyder hende, han har taget, og antager hende, han har forskudt.«

Ogsaa den beklagelsesværdige Ingeborg selv gav Paven en rørende Skildring af sine Ulykker. »Den uventet indtrufne kvælende Sorg nøder mig til at forebringe Sagens sørgelige Sammenhæng for Eder og under Suk og Taarer udøse mine bittre Klager i Eders apostoliske Øre. Tre Aar ere allerede forløbne, siden at Frankrigs Konge ægtede mig, der var i giftefærdig Alder, og viste mig den ægteskabelige Pligt, som Naturens Orden kræver. Men sidenefter, forledet ved djævelsk Indflydelse og nogle ondskabsfulde Fyrsters Overtalelser, tog han[3]) en Datter af Hertugen af Meran[4]) og holder hende som sin Hustru; mig derimod har han ladet indespærre i en Fæstning, hvor jeg lever som forskudt, saa at jeg hverken tør eller kan løfte mine Øjne mod Himlen. Han angiver desuden intet Slægtskab eller nogen Forseelse som Grund, hvorfor jeg bør skilles fra ham; men sin Vilkaarlighed gjør han til et Lovbud, sin Haardnakkenhed til en urokkelig Lov, sin Vellyst til Grumhed. Jeg sørger og kan ikke andet end sørge; thi jeg spiser mit Brød med Smerte, og jeg blander bestandig min Drik med Taarer, ikke saameget for mig som især for Kongen, der har givet

---

[1]) Ut a sacramentis Ecclesiasticis excludatur, quæ per totum ipsius regnum celebrantur, altsaa fordres i dette Brev kun Philips Excommunication, ikke som i Brevet til Paven Interdikt; (dette mener Suhm VIII, 378 urigtigt ogsaa ved denne Lejlighed).

[2]) Baluze, miscellan. t. I, p. 422. Scr. Rer. Dan. VI, p. 85, anført 1196.

[3]) Superinduxit, det stadige Udtryk fra Philips Modstanderes Side.

[4]) Ducis S., vist en Skrivefejl. Suhm VIII, 378.

alle Kristne og alle sine Undersaatter et saa slet Exempel. Hvilken Sorg er det ikke? Han er ikke bange for at foragte Eders Helligheds Breve, han vil ikke høre Kardinalernes Bud, han lader haant om Ærkebiskoppernes og Prælaternes Ord og om Munkenes Formaninger! Jeg veed slet ikke, hvad jeg skal gjøre eller sige, fordi jeg er plaget af allehaande Ængstelser[1]). Dersom »Eders Medlidenhed« ikke vil værdiges at ynkes over mig, maa jeg i den nærmeste Fremtid bukke under for Døden.«

Disse veemodige Klager hjalp dog ligesaalidt som Knuds Breve til Paven og Kardinalerne, der mulig vare vundne for Philips Sag ved Gaver. Ligesaalidt frugtede de Breve, Vilhelm skrev til Kardinal Cencius[2]). Alt strandede paa Coelestins Alderdomssvaghed og hans dermed forbundne Ubestemthed og Uvirksomhed. I de 18 Maaneder, han endnu levede, tyder slet Intet paa, at han har forsøgt eller tænkt paa at hjælpe Ingeborg. Den Ligegyldighed, han viste saavel mod hendes undertrykte Tilstand som mod Philips Foragt og Trods, er saa paafaldende, at hans Taushed har givet Anledning til den Formodning, at flere Dokumenter fra de sidste Aar af hans Pavedømme ere forsvundne og gaaede tabte[3]), hvori han kan have yttret sig om denne fortrædelige Sag. Vist, at alle Bestræbelser fra Ingeborgs og hendes Venners Side for at bringe Paven til en kraftigere Optræden kun havde til Følge, at Philip behandlede sin Gemalinde med endnu større Haardhed. Hendes Stilling

---

[1]) Quoniam innumerabilibus angustiis circumvenior. Hun synes at antyde personlig Fare.

[2]) Wilh. epist. II, 51 og 53. De henføres begge af Bartholin og Langebek til 1197; Indholdet er forresten af saa almindelig Natur, at Intet antyder nærmere Tiden.

[3]) Géraud p. 19. que les documents des dernières années de son pontificat aient été detruits par le temps.

blev endnu bedrøveligere, da han lod hende føre bort fra det stille, klosterlige Tilflugtssted, hvor hun havde opbygget Alle ved sin Taalmodighed, gudhengivne, fredelige, sagtmodige Vandel og fromme, opoffrende Dyd.

---

5. Innocens den tredie og Interdiktet.

(1198—1200.)

Coelestin døde den 8de Januar 1198. En mægtig Personlighed besteg nu Pavestolen, maaskee den mægtigste, dens Historie kan fremvise. Det var Innocens den tredie, Gregor den syvendes værdige Efterfølger. Han syntes tilfulde skikket til at gjennemføre Gregors stolte Planer om at underlægge Rom al verdslig Magt; »Guds Tjeneres Tjener«[1]), som Paverne hidtil havde kaldt sig i deres Breve, vilde nu blive »Kristi Statholder paa Jorden«[2]) eller med andre Ord: Kirkefyrsten blive Fyrsternes Fyrste. Besad han Gregors ubøjelige Aand og urokkelige Kraft, overgik han ham dog langt i Klogskab og Statskløgt. Fiinheden og Dybden af hans Statskunst var langt forud for hans Tid, og er næppe bleven naaet før i de nyere Tider. Nødvendigheden af en politisk Ligevægt mellem Kristenhedens store Magter stod allerede dengang klart for ham og ledede hans Foretagender. Han besteg Pavestolen fuld af Ungdomskraft og Ærgjærrighed, udrustet med store Egenskaber og Kundskaber, saa at han baade kunde og vilde benytte den for Roms Vælde saa gunstige Strømning i Tiden. Det er en

---

[1]) Servus servorum Dei.
[2]) Vicarius Christi in terris.

uretfærdig Dom, der fældes over ham af en nyere partisk Forfatter[1]), naar han beskylder ham for Bigotteri og Fanatisme. Man maa ikke glemme, at han var ædel og højmodig, Retfærds og Uskylds varme Beskytter: at han var gjennemtrængt af en levende Pligtfølelse, og at han for at opfylde sin Pligt, som han opfattede saa dybt og skarpt, vovede Alt, beredt til at offre og lide Alt for dens Skyld[2]). En saa rigt begavet Personlighed med en vældig Magt i sin Haand kunde bøje alle Fyrster og Forhold under sin Villie, gribe afgjørende ind i alle Tidens Spørgsmaal og paatrykke sin Tid et uudsletteligt Præg, saa at man næsten glemmer den selv over ham, saaledes fordunkles alt Samtidigt ved Siden af ham.

Hos Ingeborgs Venner levede Haabet op paany. Det bliver vel meget tvivlsomt, hvad der fortælles af flere Forfattere, at Kong Knud strax efter Coelestins Død sendte Gesandter til Innocens for at klage over Philip og de franske Biskopper; thi Beretningen herom synes kun at hidrøre fra en enkelt samtidig Forfatter[3]) og bekræftes ingensteder. Derimod synes det at være i Tillid til Innocens's faste Karakteer, at Abbed Vilhelm fryder sig i et Brev[4]) til Kong

---

[1]) Sismondi, Hist. des Francais t. VI, p. 170: Innocent III apportait sur le trône pontificat les talents d'un ambitieux, l'énergie d'un caractère inflexible et le fanatisme d'un bigot.

[2]) Géraud p. 19: pénétré de l'importance de ses devoirs et résolu à tout oser et à tout souffrir plutôt que de les violer.

[3]) Roger de Hoveden, see Suhm, VIII, 439. Hamsfort i Scr. R. D. I, 283 ad 1198: mittuntur Legati Romam ad concilium ab Innocentio III papa inductum; men Suhm viser, at der ikke holdtes noget Concilium det Aar, og desuden ere Hamsforts meget korte Notitser om Ingeborgs Sag meget unøjagtige; saaledes fortæller han under 1195: Cœlestinus . . . Galliam excommunicat.

[4]) Wilh. ep. II, 37 (henføres løst af Langebek og Bartholin til 1200). Vilhelms almindelige Talemaader, som han altid ynder, gjør det vanskeligt at henføre Brevet til en bestemt Tid. At der iøvrigt

Knud, hvori Jublen bryder frem af hver Linie: »Naar Trøstens Naade kommer, maa Mistrøstens Fortærelse vige, at den ikke skal gribe om sig og Sjælens Kraft svækkes og gaae tilgrunde. For at det Saar, der alt længe har været bibragt Eder, ikke længer skal pine Eder, er der kommet et kjært Rygte, ja et glædeligt Rygte, et Frydens Budskab[1]), hvorved I ret maa juble. Retfærdigheden, der længe har ligget nedtrykt under Syndens Sky, skuer nu frejdig ud fra Himlen og tager sin vante Hæder tilbage . . . . Himlene glæde sig, Jorden fryder sig, al deres Pragt priser Herren, og alle Guds Børn juble . . .« I sin Begejstring lader den gamle Vilhelm baade Gamle og Unge, Rige og Fattige fryde sig; thi »det er en fælles Aarsag til Glæde«.

Hans Haab blev heller ikke skuffet. Maaskee var Philips Ægteskab den eneste alvorlige Sag, med hvilken Innocens havde at gjøre umiddelbart efter sin Udvælgelse til Pave, og han »gik ind paa den med ligesaamegen Fasthed som Klogskab«[2]). Hvilken glimrende Begyndelse vilde det ikke være at skaffe den uskyldigt Lidende Ret over en af de mægtigste Fyrster i Kristenheden og at bøje den trodsige Philip under Kirkens Magt? Hvilken afgjørende Betydning vilde det ikke have for Befæstelsen af Hierarkiet? Men han kjendte ogsaa sin Modstander, og at det ikke vilde blive nogen let Kamp. Han saae, at det var et højt Spil, og hans Klogskab bragte ham derfor til at udfolde sin Kraft med beundringsværdig Lempe. Endnu i den samme Maa-

---

har været skrevet til Paven om Sagen, er rimeligt, men der er slet intet af disse Breve tilbage. Suhm VIII, 533 mener snarere 1201.

[1]) Lætitiæ bajulus.

[2]) Géraud p. 20 . . . . il l'aborda avec autant de fermeté que de prudence.

ned, han havde besteget Pavestolen, see vi ham virksom i denne Sag. Han vendte sig dog ikke til Kongen selv, men skrev til Odo af Sully[1]) Biskop af Paris, der ved sin Stilling, sine udmærkede Egenskaber og sit Slægtskab med Kongen var en af de indflydelsesrigeste Mænd ved Hoffet. Efter at have dvælet ved Ægteskabets Betydning og Hellighed, bevidner han sin Sorg over, at Kong Philip, som han elskede saa inderligt, og hvis Forfædre, navnlig hans Fader, Kong Ludvig den syvende, havde udmærket sig ved deres Ærbødighed for Religionen, havde fjernet sin Hustru fra sig og tvunget hende til at leve i en afsides Egn af Landet iblandt Nonner. Skjøndt Coelestin Intet havde udrettet, stoler han dog paa, at Bispen vil være istand til at faae Kongen til at opfylde hans første Bøn[2]). Foruden Guds Vrede og Vanære for Mennesker kan Kongen komme til at lide ubodelig Skade: Da han ikke kan avle lovligt Afkom med hende, som han tværtimod Kirkens Forbud har taget[3]), kunde hans Rige let komme i fremmede Hænder, dersom hans eneste Søn Ludvig skulde døe. For hans Brøde var hele Frankrig bleven ramt af Hungersnød, og flere Plager kunde følge, da han kunde vente Guds Svøbe over sig. Dersom Biskoppens gjentagne og indstændige Paamindelser ikke frugtede, kunde Paven, saa nødig han end vilde, ikke andet end tage Sagen saaledes, at den vilde blive Kongen

---

[1]) Odo de Soliaco, Eudes de Sully, Slægtning af Greverne af Champagne, og derigjennem med Philip selv. See S. 65. Brevet findes i Scr. R. D. VI, p. 86, og i Innoc. III epist., lib. I, ep. 4. Det har Underskriften: datum Laterani (in mense Januario anno Pontificatus primo). Maa sættes senere, da Innocens først blev indviet til Pave i Februar.

[2]) Precum nostrarum primitias . . . admittendas.

[3]) Superinduxit.

til stor Besvær. Biskoppen skulde imidlertid gjøre sig den yderste Flid og ikke aflade at paaminde.

Odos Iver i denne kildne Sag har vist ikke været synderlig stærk. Vist er det, at den ikke bar nogen Frugt. I tre Maaneder ventede Paven forgjæves paa Følgerne af sit første Skridt; i den fjerde foretog han sig det andet. Den 17de Maj 1198 skrev han et meget alvorligt Brev[1]) til Kongen: »Herrens Haand har hævet mig, den Fattige, af Støvet til denne Ærens Trone, for at vi ikke blot skulle dømme tilligemed Fyrsterne, men ogsaa dømme Fyrsterne selv.« Men — fortsætter han — han elsker Kongen og hans Rige, i hvilket han har tilbragt sin Ungdom og erholdt sin første Uddannelse; derfor bærer han Omsorg for hans Sjæls Frelse. Forargelsen var stor[2]), da Kongen tværtimod alle Kirkens Forbud ved Melior og Cencius og hans egne Sendebud i Rom, Bisperne af Soissons og Noyon, dog havde taget en Bihustru. Exemplet smittede, og Paven maatte høre ilde derfor[3]). Alt, som før var heldigt, gaaer nu Kongen imod; thi han har paadraget sig den guddommelige Vrede, især da der kan indvendes imod Bihustruen Slægtskabsforhold, hvorimod der mod Ingeborg kun angaves Svogerskab som Hindring. Han skulde derfor sende den, han sidst havde taget[4]), ud af Landet og tilbagekalde den Forskudte, som han skulde ære som Dronning, »da hun besidder en saadan Fromhed og saa hæderlig Tænkemaade, at han næppe vilde kunne faae nogen ædlere Kvinde tilægte«. Isaafald vilde

---

1) Innoc. III epist., lib. I, 171. Scr. R. D. VI, p. 88.

2) Sane quantum scandalum sit exortum ex superinductione illius etc.

3) In nos et Romanam ecclesiam detractionem non modicam suscitasti.

4) Stedse: superinductam, mildere Udtryk end pellicem, Frille, hvilket naturligviis er Meningen.

Paven inderlig glæde sig, og han vilde siden gjerne høre paa, hvad han med Grund kunde have at anføre. »Men dersom Du — hvad vi ikke troe — ikke vil sørge for dit Rygte eller din Ære, ej heller adlyde vore Paamindelser eller Befalinger, da ville vi, hvor tungt det end falder os at besvære Dig, fortørnes saameget mere mod Dig og lade vor apostoliske Haand falde saameget tungere paa Dig, som vi oprigtigt elske Dig, og med dem, som vi elske, ville vi gaae strængt i Rette, og dem ville vi revse haardere, da Herren har indgivet os det ubøjelige Sindelag og det urokkelige Forsæt ikke at lade os bøje fra Retfærdighedens Vej ved Bøn eller Gave, ved Kjærlighed eller Had, men, naar vi have betraadt den, hverken vige tilhøjre eller venstre og uden Personsanseelse udøve Retfærdighed; thi der er ingen Personsanseelse for Gud. Hvormeget Du end stoler paa din Magt, vil Du ikke kunne bestaae for, vi sige ikke vort, men Guds Ansigt, hvis Stedfortræder vi, skjøndt uværdig, ere paa Jorden, for at stride for Sandhed og Retfærd; dine Fjender ville faae Magt over Dig og Frankrig; din ringe verdslige Magt vil ikke kunne modstaae Guds evige Almagt. Gjør derfor, kjæreste Søn, en Dyd af Nødvendighed og føj os, eller rettere din Skaber, ved hvem Du lever og hersker, ydmygt i denne Sag, dersom Du vil gjenvinde hans Naade og gjøre os end yderligere til din Skyldner; men Du skal vide for vist, at vi, dersom Du ikke denne Gang opfylder vor Befaling, ikke ville opsætte videre at udføre, hvad vor Pligt kræver af os.«

Til et saadant Sprog, henvendt til den mægtigste Konge paa den Tid, havde man endnu ikke hørt Mage. Det var noget ganske Andet end Coelestins frygtsomme og ubestemte Tone, og Philip kunde ikke Andet end føle det. Men forblindet af sin Lidenskab synes han i denne Sag at være

forladt af sin sædvanlige Klogskab. Han gjorde slet intet Skridt for at stemme Paven mildere, men iagttog en haardnakket Taushed.

Innocens ventede atter paa fjerde Maaned. Da tænkte han i Begyndelsen af September[1]) paa at sende den ham hengivne Kardinaldiakon Peter af Capua til Paris med den tredie og sidste Opfordring til Philip, Han havde valgt ham med Eftertanke, thi Legaten var opdraget og oplært i Frankrig og altsaa nøje bekjendt med Kongen og Forholdene. Heller ikke var hans Sendelse indskrænket til Ingeborgs Sag alene[2]); den havde en tredobbelt Hensigt, da han tillige skulde opmuntre Folket til at tage Korset og faae Kongen til at slutte Fred med Richard Løvehjerte, for at denne kunde understøtte sin Søstersøn Otto, Henrik Løves Søn, som Paven ved Kejser Henrik den sjettes Død 1197 havde sat paa den ledige Kejsertrone. Pavens Ære og Indflydelse krævede nødvendigt, at Otto blev befæstet i sin Magt og Værdighed, og heri kunne vi søge Grunden til, at dette tredie Brev[3]) er holdt i en meget mildere Tone, end man skulde have ventet af det andet; det var nu Innocens om at gjøre, ikke at støde Philip, for at han kunde stemme ham efter sine Planer. Han forsikkrer atter Kongen om sin Kjærlighed, og at han er inderlig bedrøvet saavel over hans Strid med den engelske Konge som over, at han hverken har villet høre hans Paamindelser gjennem Biskoppen af Paris eller gjennem hans eget Brev om at antage Dronningen. Dog vil han endnu for tredie Gang paaminde ham

---

[1]) Géraud p. 22 maa have taget fejl, naar han siger: il attendit la fin de l'année 1198.

[2]) See Gesta Innoc. III, c. 47.

[3]) Innoc. III epist. 348, Scr. R. D. VI, p. 91; vistnok fra Begyndelsen af September, som Overskriften angiver.

ved sin Legat, Kardinaldiakonen Peter af St. Maria, til hvem han kan have Tillid i Alt, hvad han vil forebringe Kongen, ligesaafuldt som til Paven selv.

Det var aabenbart Pavens Hensigt — saaledes som det tydelig fremgaaer af det andet Brev — ingenlunde at tvinge Kongen til at beholde Ingeborg som Dronning, men kun at antage hende som saadan. Alt skulde føres tilbage til Tilstanden før den ulovlige Skilsmisse, der jo var erklæret for ugyldig af Coelestin, og følgelig var i Kirkens Øjne Ingeborg den retmæssige Ægtefælle og Hustru, Agnes derimod kun Frille. Naar Forholdet var bragt i Orden igjen, kunde Philip forlange Skilsmisse, dersom han havde gyldige Grunde at anføre, og Paven vilde da være beredt til at undersøge og dømme, om Ægteskabet var lovligt[1]).

Paven gik igrunden saa lempelig som muligt tilværks mod Kongen, hvortil han, som omtalt, kunde have andre end reent kirkelige Grunde; men han svigtede dog ikke et Øjeblik Dronningens Sag, som han stedse stillede i Spidsen, og han var fuldt bestemt paa at føre den igjennem. Paa samme Tid som han skrev sit tredie milde Brev for dog at bevæge Kongen med det Gode, udstedte han en skriftlig Ordre[2]) til Legaten Peter af Capua, hvori han befaler ham udtrykkelig at tilkjendegive Kongen følgende Ord; »Dersom han ikke inden en Maaned efter Paamindelsen har taget sin Dronning til sig og viist hende den skyldige Ære, skal Du, uden at modtage nogen Appellation, fra det Øjeblik lægge

---

[1]) Innoc. III epist. t. II, ep. 197. Scr. R. D. VI, p. 93: facta prius restitutione audiremus et exaudiremus, si quid duceret rationabiliter proponendum.

[2]) Innoc. III epist. 347. Scr. R. D. p. 90. Sml. Gesta Innoc. III, c. 51. Dette vigtige Brev nævnes mærkelig nok ikke hos Engelstoft.

hele hans Land under det kirkelige Forbud, saa at ingen kirkelig Handling maa forrettes deri uden de smaa Børns Daab og de Døendes Beredelse til Døden«[1]. Alle Gejstlige i Landet befaler han at iagttage Forbudet »efter den befalede Form« i deres Stifter og Kirker.

Først henved Juletid 1198 kom Legaten til Frankrig, men han udrettede slet Intet. I den næste Tid havde baade Paven og Philip nok at bestille med deres politiske Forhold. Philip kom i Krig med den nye engelske Konge, Johan uden Land, og paadrog sig og Frankrig under denne Krig en Bansættelse i Juni 1199, fordi han havde fanget og fængslet Biskop Peter af Cambrai, en af sine farligste Fjender; men det varede dog ikke længer end til September, før den blev hævet, mod at Philip atter løsgav Biskoppen og sluttede en Stilstand med England.

Imidlertid hvilede Ingeborgs Sag. Legaten synes ikke at have været synderlig ivrig; idetmindste beskylde samtidige Vidnesbyrd ham derfor[2]. Men Innocens var ikke tilsinds at lade den falde. I Oktober 1199 — altsaa efter en længere Stilstand i Sagen — tilsendte han de franske Ærkebiskopper, Biskopper, Abbeder, Priorer og den hele Gejstlighed en Circulærskrivelse[3], der er at betragte som en Indledning til Forbudet eller Interdiktet, for hvilket den skulde berede Vejen og stemme Sindene. »Hans Hjerte er meget bedrøvet, da det er deelt mellem Kjærlighed til Kongen og Frankrig, hvor han i sin Ungdom har samlet sig Kundskaber, og de strænge Pligter, Gud har paalagt ham; thi Gud er den, der har draget ham op af Støvet til Fyr-

---

[1]) Poenitentias morientium.
[2]) Iperius Chron. S. Bertini, Martene, Thesaurus novus Anecdot. t. III, p. 682.
[3]) Innoc. III epist, t. II, ep. 197. Scr. R. D. VI, p. 91—94.

sterne, ja over Fyrsterne og sat ham, skjøndt uværdig, paa Retfærdighedens Stol for at dømme over Fyrsterne og løse og binde. Kongens slette Exempel har smittet; Hertugen af Bøhmen[1]) har allerede fulgt det, forladt sin Ægtehustru og taget en anden i hendes Sted. Andre Fyrster og Privatpersoner stode ogsaa i Begreb med at efterligne Jøderne i at give deres Hustruer Skilsmissebreve, dersom man ikke hindrede det strax i Begyndelsen. Skjøndt Coelestin havde fundet hiin Skilsmissedom eller rettere Gøglehandel[2]) forargelig og havde forkastet den, og Innocens selv ofte havde paamindet ham, havde dog Alt været forgjæves. Naar han havde taget sin Dronning igjen, vilde Paven ej have nægtet at høre hans Sag og opfylde hans Ønske, dersom han havde fornuftige Grunde at anføre. Da kunde Ingeborg efter Lov og Dom være bleven skilt fra ham og den Anden tagen igjen, dersom det befandtes Ret; og Kongen havde da ikke løbet Fare for at begaae Ægteskabsbrud og at bringe den Forargelse og Vanære over sin Slægt, at de Børn, han avlede, maatte ansees for uægte. Tilsidst havde Paven, for Intet at lade uforsøgt, sendt Kardinaldiakonen Peter af St. Maria til ham for at paaminde ham, og dersom det ikke heller frugtede, havde han Ordre til at forbyde Kongen, hans Medhustru og deres Huus Gudstjenesten og Sacramenterne. De Gejstlige byder han Alle som Een ubrødelig at holde det Forbud, som Kardinalen nedlægger, enten det er over Kongen og hans Huus alene, eller over hele Riget. Den, som vilde vove at overtræde det og holde Gudstjeneste, han vilde, af hvad gejstlig Stand eller Orden han end var,

---

[1]) ɔ: Kong Primislav sendte efter 20 Aars Ægteskab sin Dronning Adela, Datter af Markgreven af Meissen og Moder til Dronning Dagmar, tilbage til Meissen 1199.

[2]) Sententiam illam divortii, quin potius illius ludibrii fabulam..

udsætte sig for at miste den. Han haabede imidlertid af deres Retskaffenhed, at de ikke imod Alles Forventning vilde ligne hine, om hvem man sagde: »Stumme Hunde, som ikke kunde gjøe«[1]). Da den kirkelige Frihed hidtil især havde blomstret i Frankrig, bød han de Gejstlige trænge hart ind paa Kongen med Formaninger, for at han kunde adlyde og undgaae Kirkens Straf. »Lægger saameget ivrigere Vind derpaa, som Rygtet beskylder Eder for[2]), at Sagen har faaet en saa slet Gang ved en Medvirkning af nogle af Eder. Om dette end hidtil for en Tid har været lagt til Side, er det dog ikke heelt glemt og kan og bør vendes mod dem, dersom de have været forsømmelige.« Brevet er iøvrigt holdt i en meget venskabelig Tone mod Kongen, og Innocens udtaler flere Gange sin Bedrøvelse over, at han seer sig nødt til at falde Kongen til Besvær.

Men Philip vilde ikke skille sig ved sin elskede Agnes. Hellere vilde han vove det Yderste. Da sammenkaldte Kardinalen de høje franske Gejstlige til et Møde i Dijon, der aabnedes den 6te Decbr. 1199 og varede i syv Dage[3]). Fire Ærkebisper, nemlig fra Reims, Lyon, Vienne og Bourges[4]), vare tilstede, foruden atten Bisper og endeel Abbeder, deriblandt Abbederne af Clugny, Vezelay, St. Remi i Reims, St. Denis o. fl. Kongen skal have været indbudt til at møde ved to Abbeder, men hans Svar var at lade dem kaste ud af Slottet[5]). Imidlertid mødte dog to Udsendinge i hans Navn, der efter hans Ordre henskøde Sagen til Paven,

---

[1]) Canes muti non valentes latrare; gaaer paa Kardinalerne Melior og Cencius og deres Forsamling af Gejstlige 1194. See S. 51.

[2]) Fama vestra est non modicum aggravata.

[3]) Chron. Divionense, Hist. de Fr. t. XVIII, p. 741.

[4]) Gérand p. 23 har Bourges, Engelstoft S. 140, Suhm t. VIII, S. 489 have Besançon.

[5]) Hagenbach, Middelalderens Kirkehist. II, S. 12 (dansk Overs.).

saasnart de mærkede, at den gik ham imod, og der blev Tale om Interdikt. Men Legaten bekymrede sig ikke derom, da han jo havde udtrykkelig Befaling[1]) af Paven om ikke at modtage nogen Appel[2]); han affattede altsaa Dommen om Interdikt den 12te December, men gav dog en Naadesfrist: før 20 Dage efter Juledag[3]) maatte det ikke bekjendtgjøres over Landet, for at Kongen, der allerede havde afsendt sine Sendebud til Paven, kunde faae Tid til at underkaste sig og afvende Faren. En Hovedgrund har det dog vist været, at Legaten, der kunde have god Grund til at frygte den forbittrede Konges Hævn, kunde faae Tid til at slippe vel ud af hans Land. Saasnart den givne Frist var forløben, holdt han den 15de Januar 1200 et andet Møde i Vienne, en By i Landskabet Dauphiné, Departement Isère, der dengang laa i det gammelburgundiske Rige[4]) og hørte til det tydske Kejserdømme[5]). Et stort Antal Gejstlige havde forsamlet sig her, de fleste fra Burgund; dog var der ogsaa nogle fra Philips Lande. Her blev Interdiktet forkyndt paa den højtideligste Maade. Ved Midnatstid forkyndte Klokkernes dæmpede Lyd, at Dommen nærmede sig. Ved Fakkelskin droge Bisper og Præster ind

---

[1]) Géraud p. 23: instructions . . . formelles.

[2]) Innoc. III epist. af 11te Marts 1200 (Hist. de Fr. t. XIX, p. 386).

[3]) Rigord, Hist. de Fr. t. XVII, p. 51.

[4]) Grundlagt 879 som selvstændigt Rige, men siden 1032 underlagt det tydske Rige.

[5]) Der hersker stor Forvirring hos Forfatterne i dette Tidsrum: Rigord og Vilhelm af Bretagne sammenblande begge Møder til det ene i Dijon, paa hvilket de altsaa lade Alt skee; Hagenbach lader Interdiktets højtidelige Forkyndelse skee i Dijon istedetfor i Vienne, Auctuarium Aquicinct. og Iperius Chron. S. Bert. lade Legaten først forkynde det i Italien, og Géraud siger p. 24, Note 2 om Sismondi: Il y a presque autant d'erreurs que d'assertions dans le récit qu'a fait Mr. Sismondi des actes du légat Pierre de Capoue, Hist. des Fr. t. VI, p. 191, 192.

i Domkirken. Den Korsfæstedes Billede var indhyllet i Sørgeflor; et klagende: »Herre, forbarm Dig!« lød gjennem de øde Haller. Efterat Helgenernes Relikvier vare bragte hen i Kirkens nederste Rum, og de indviede Hostier vare blevne fortærede af Ilden, traadte Legaten frem for Alteret, iført en violet Stola, en saadan, som Præsterne bære Langfredag, og udtalte i Jesu Kristi Navn Interdiktet over hele Kongen af Frankrigs Rige. Det skulde hvile over det, indtil Kongen opgav sin forbryderske Omgang med Agnes af Meran.« Alle Biskopper fik Befaling til at bekjendtgjøre det i deres Stifter og efterleve det paa det Nøjagtigste, under Straf af at blive berøvede deres Embeder og Indtægter. Dog skulde det for Øjeblikket kun være en Suspension, da de skulde indstævnes for Pavens Domstol for at retfærdiggjøre sig til næste Himmelfartsdag[1]).

Den pavelige Bulle om Interdiktet[2]) lød saaledes: »Alle Kirker skulle være lukkede; Ingen maa faae Adgang til dem uden for at lade smaa Børn døbe; ellers maa man aldrig aabne dem uden for at tænde Lysene, eller naar Præsten skal tage Hostien og Vievandet til Brug for Syge, og da maa der kun indlades en eneste Gejstlig, der skal hjælpe ham[3]). Om Søndagen skulle Præsterne prædike i Kirkernes Forhaller, og istedetfor at holde Messe skulle de forkynde Guds Ord. De skulle læse deres horæ canonicæ uden-

---

[1]) Gesta Innoc. c. 51.

[2]) Findes hos Martene, thesaurus novus anecdot. t. IV, p. 147 efter et Manuskript fra Corbie, Mansi t. XXII, p. 710 og Scr. R. D. t. VI, p. 86.

[3]) Géraud, der p. 24 gjengiver Bullen mindre nøjagtigt, har her desuden følgende Ord: »Vi tillade, at Messen bliver holdt alene een Gang om Ugen, om Fredagen tidlig om Morgenen; man skal da gjemme Hostierne til de Syge«. Dette findes ikke hos Langebek i hans Afskrift af Bullen.

for Kirkerne, uden at Lægfolk høre det. Naar de skulle læse Epistlen eller Evangeliet, skulle de tage sig i Agt for at blive hørte af Lægfolk, og de skulle ikke tillade, at noget Lig begraves enten over eller under Jorden paa Kirkegaarden. Desuden skulle de underrette Lægfolk om, at det er et Misbrug og en grov Synd at begrave Ligene i uindviet Jord, og at de derved anmasse sig en Ret, som ikke tilkommer dem. De skulle forbyde deres Sognefolk at gaae ind i de aabne Kirker i Kongens Land, og de maae kun velsigne Pilegrimenes Poser udenfor Kirken. I den stille Uge maae de slet ikke holde nogen Gudstjeneste, men de skulle vente dermed indtil Paaskedag, og selv da skulle de holde den hemmelig uden at tillade nogen anden Person at være tilstede end den ene Præst, som ovenfor omtalt, og Ingen maa nyde Nadveren, selv i Paasketiden, uden at han er syg og i Dødsfare. I den samme stille Uge eller paa Palmesøndag skulle de lade deres Sognefolk tilsige at forsamles Paaskemorgen foran Kirken, og da skal der gives dem Tilladelse til at spise Kjød og Dagens indviede Brød. Det forbydes udtrykkelig Kvinderne at komme ind i Kirkerne for at holde deres Kirkegang, men de skulle tilholdes at bede med deres Naboer paa deres Renselsesdag udenfor Kirken, og de maae ikke faae Adgang til Kirken, selv for at holde smaa Børn over Daaben, førend de efter Forbudets Hævelse blive indledede af Præsten. De, som ønske at skriftes, skulle høres i Kirkens Forhal[1]). Men dersom Kirken ikke har nogen Forhal, maa man — dog alene i Regn og slet Vejr — lade aabne den yderste Dør og høre Skriftemaalet paa Dørtærskelen, medens Alle lades udenfor,

---

[1]) Omni petenti dent pœnitentias in porticu ecclesiæ. Suhm VIII, 490 oversætter porticus ved Forhuus, S. 489 atrium ved Vaabenhuus (!)

med Undtagelse af den Mand eller den Kvinde, der vil skriftes; men det maa skee saa lydeligt, at baade Skriftefaderen og Skriftebarnet kunne høres af alle dem, der staae udenfor Kirken. I smukt Vejr skal Skriftemaalet derimod aflægges foran den lukkede Kirkedør. Der maa slet ikke sættes Kar med Vievand udenfor Dørene, og Præsterne maae ikke bringe det til Nogen, da alle hellige kirkelige Handlinger ere forbudte undtagen de to, der alt ere undtagne[1]). Forbudt bliver det og at give den sidste Olie, som er et stort Sakrament.«

Der skete dog atter en lille Udsættelse med den endelige Fuldbyrdelse af Forbudet; thi Paven skulde give det sin Bekræftelse, og Philip havde jo strax ladet afgaae Sendebud til Rom, der mulig kunde afvende Faren. Man seer, hvor nødig Paven greb til et saa afgjørende Skridt, hvis Følger ikke vare til at beregne, og som let kunde medføre Fare for ham og hans Magt. Han gav derfor Philip enhver mulig Lejlighed til at faae Sagen bilagt. Men da Kongens Sendebud slet ingen alvorlige eller fyldestgjørende Indrømmelser havde at gjøre, maatte de vende tilbage med uforrettet Sag, og Paven skrev nu, den 11te Marts 1200, til Ærkebispen af Rouen, Gautier af Coutances[2]), at han skulde bekjendtgjøre det bekræftede Forbud, uden at bryde sig om nogensomhelst Appel eller Hindring, i hele Kongens

---

[1]) Nemlig de Nyfødtes Daab og de Døendes Nadvere.

[2]) Brevet findes i Hist. de Fr. t. XIX, p. 386. Sml Radulf de Diceto smsteds. t. XVII, p. 659. Scr. R. D. t. VI, p. 94—97. Engelstoft mener S. 144 mindre rigtigt, at Brevet var til Ærkebispen af Reims. Da Ærkebispen af Reims netop var blandt dem, der nølede med at gjennemføre Forbudet, og, som tidligere omtalt, var Kongens Slægtning og fortrolige Ven, har Innocens, der nok kjendte sine Folk og forstod at vælge, hvem han kunde bruge, ikke kunnet tage netop ham som den, der var skikket til at lede det Hele.

Land, og paalægge Ærkebiskopperne, Bisperne, Abbederne, Tempelherrerne, Hospitaliterne og den hele Gejstlighed at iagttage Forbudet ubrødeligt og iværksætte det paa det strængeste. »Med Klogskab og Forsigtighed skal Du stræbe for, at det bliver opfyldt, at Ingen skal lægge det Hindring ivejen eller vide det forud, før det bliver bekjendtgjort«.

Innocens kunde nok have Grund til at overdrage en enkelt Ærkebiskop det forresten ingenlunde behagelige Hverv at sætte Forbudet i Værk og vaage over dets Efterlevelse. Saaledes alene kunde der blive Eenhed i Fremgangsmaaden og Sagen drives med Kraft, og Paven havde en bestemt Mand, der stod ham til Ansvar. Tillige sikkrede han sig en nøjagtig Bekjendtgjørelse af Forbudet. Kun faa franske Biskopper havde været tilstede paa Mødet i Vienne; der behøvedes altsaa større Offentlighed for at forebygge, at Ingen skulde undskylde mulig Forsømmelse med Uvidenhed. Han bemærker netop dette udtrykkelig i Brevet og lægger til: »Du skal med Flid søge at udforske og ufortøvet underrette os skriftlig om, hvem der efter denne Forkyndelse skulde have formastet sig til at overtræde Forbudets Befaling, for at vi kunne lade vor Haand falde tungt paa dem«.

Den franske Gejstlighed optog Forbudet meget forskjelligt. Mange, som Biskopperne af Paris, Soissons, Amiens, Arras, Senlis[1]), Kannikerne i Paris og Sens og Flere forkyndte det strax, men mange andre, som netop Ærkebispen af Reims og Biskopperne af Laon, Beauvais[2]), Noyon, Meaux,

---

[1]) Engelstoft har Saumur. Géraud p 26 Senlis, ligeledes Suhm VIII, S. 526.

[2]) Kongens Slægtning, den krigerske Philip af Dreux, den samme, der engang blev fangen af Richard Løvehjerte, som sendte hans blodige Kjortel til Paven, da denne fordrede hans Løsgivelse, med de Ord: »Dette have vi fundet; see, om det er din Søns Kjortel«.

Auxerre, Orleans, Chartres og Therouenne viste sig mindre ivrige for at adlyde, og Nogle af dem henvendte sig gjennem deres Afsendinge til Paven med Forestillinger om at formilde Interdiktet. Dog bade de ydmygst om Forladelse, dersom Paven ikke skulde finde deres Optræden begrundet; i saa Fald skulde de strax opfylde hans Bud. Men Innocens tog intet Hensyn til deres Bøn. De fik et bestemt afvisende Svar, og de skyndte sig nu med at adlyde, den Ene efter den Anden. Det var de samme Prælater, der havde udtalt Skilsmissedommen i Compiegne, som nu bleve saa dybt ydmygede [1]).

Interdiktet hvilede nu tungt over Landet, den strængeste Udøvelse af Middelalderens Kirketugt, der ikke kjendte nogen haardere Straf. Det sædvanlige Tugtemiddel havde hidtil været Ban over den, der var Kirken ulydig, og sædvanlig havde det været det simple Ban eller Excommunication, en Udstødelse eller Udelukkelse af Kirkesamfundet for en Tid, nemlig indtil den Gjenstridige faldt til Føje; et Forbillede derfor findes allerede hos Jøderne og de galliske Druider. Var Ulydigheden eller Forbrydelsen af den alvorligste Slags, kunde den paadrage sig et Anathema eller en Forbandelse for Gud og Mennesker, en højtidelig Udstødelse ikke blot af Kirkesamfundet, men af det menneskelige Samfund selv. Hvo, der havde Samkvem, talte, spiste med ham, der var udstødt, ja kun aabnede sin Dør for ham og tog ham ind til sig, blev deelagtig i Forbandelsen. Derfor skyede Alle ham og flygtede for ham som for en Pestbefængt, et Udskud af Menneskeheden, ligeoverfor hvem Skovens vilde Dyr kunde prises lykkelige. Et Anathema

[1]) De maatte siden, da Forbudet var hævet, rejse til Rom og gjøre Afbigt for at faae deres Suspension hævet (Suhm VIII, 613).

kunde en Biskop ikke udtale saaledes som det simple Ban, men dertil maatte en Synode i Forbindelse med Metropolitanen. Dog var det først i Pavens Haand, at disse Straffemidler ret bleve frygtelige, da han som Peters Efterfølger anmassede sig Apostelens Nøgler eller Magten til at løse og binde paa Jorden. Han udvidede Bansættelsen af en enkelt Person til Interdikt eller Ban over en By eller et heelt Land, det er: Forbud mod Gudstjenesten paa sædvanlig Maade, idet den berøvedes al den tilvante Pragt, al Sang og Klang og i den største Tarvelighed holdtes inden lukte Døre. Klokkerne, Orglerne og Sangene forstummede: Dødsstilhed hvilede over Kirker og Klostre. Krucifixer, Relikvier og Helgenbilleder lagdes ned paa Jorden; Relikvieskrinene bleve lukkede; endog Helgenbillederne paa Landevejen vare tildækkede[1]). Der holdtes kun stille Messe, ingen Brudevielse, uden stundom paa Gravene, ingen Nadvere uden for de Døende, ingen Begravelse med kirkelig Indvielse uden for Gejstlige, Tiggere og Børn under 2 Aar. Gravens Stilhed og aandelig Død rugede over Landet.

Imidlertid kunde der være endeel Forskjel paa de enkelte Bestemmelser i Interdiktet til forskjellige Tider og Lejligheder, eftersom det skulde være lettere eller strængere, eftersom Paven havde mindre Udsigt til at kunne føre det igjennem, eller kunde gjøre Regning paa, at Gejstligheden i Landet vilde være ham ubetinget lydig med dets Overholdelse. Man maa altsaa nøje lægge Mærke til de enkelte Bestemmelser i hver Bulle for nøjagtig at kjende Beskaffenheden af det Interdikt, den paabyder[2]). Men i Hovedsagen stemme de alle overeens: »Ideen var den samme under for-

---

[1]) Hagenbach, Middelalderens Kirkehist. II, 12.
[2]) Saaledes altsaa i dette Tilfælde til foranstaaende Bulle.

skjellige Former. Det kom an paa hos de Menigheder, over hvilke Interdiktet hvilede, at vække Bevidstheden om, hvor sørgeligt og tomt et Liv var, der berøvedes den aandelige Livskraft, den aandelige Næring. Ved Trykket af en saadan aandelig Hungersnød, en aandelig Tørke, skulde Gemytterne blødgjøres og bringes til den Overbeviisning, at de kun kunde hjælpes ved Kirkens Velsignelse, og at denne Velsignelse kun kunde blive dem til Deel, naar de med Lydighed underkastede sig Kirkens Bud og Befalinger»[1]).

Man kan tænke sig[2]) — eller man kan i vor Tid næppe ret tænke sig — hvor forfærdeligt et Redskab Interdiktet var i Pavens Haand. Den pludselige Berøvelse af al udvortes Religionsøvelse, Præget af Himlens Forbandelse, der paatryktes Alt, »den hele Stilstand i det kirkelige Liv, hvori dengang alt Liv pulserede«, maatte fremkalde en almindelig Sorg og gribe dybt ind i alle Livets Forhold, ogsaa de borgerlige og sociale. Derfor forstummede al Festlighed og Glæde i Menneskelivet; endog Handel og Vandel standsede, da Ingen vilde have at gjøre med det banlyste Folk som Kristenhedens Fjender; den utaalelige Stank, der opsteg fra de ubegravede Liig, forpestede Luften med giftige Dunster, og det skrækkelige Syn af dem fyldte de Levende med Rædsel[3]). Alt var velberegnet paa at vække Fortvivlelse og Oprør i det ulykkelige Folk, for at dette selv skulde

---

[1]) Hagenbach, Middelalderens Kirkehist. I, 204.

[2]) Ejendommelig er Raumers Sammenligning, der anføres i Hurters Innocens III's Hist. t. I, p. 310 n. 4: »Den, der ikke kan forstaae denne Rædselsvirkning, tænke blot paa den Virkning, som det vilde frembringe nutildags, dersom man lukkede Kafeerne, Theatrene og forbød Baller og Concerter!« En skarp, men træffende sand Bemærkning om vor forlystelsessyge Tid!

[3]) Géraud, p 26. Gesta Innoc. c. 52. Robert. Altissiod. Chronol. i Hist de Fr t. XVIII, p. 263. Anonym. Turon. Canon ibid. p. 295. Radulf Coggeshal ibid. p. 91.

staae op mod den kirkefjendske Konge og tvinge ham til Underkastelse. Aldrig har dette Tvangsmiddel været frygteligere end i Innocens's Haand, den vældigste af alle Paver! Philip var ingenlunde den eneste af Samtidens Fyrster, der fik det at føle.

Saa gyselig sikker som Virkningen var, saa forunderlig ubillig, ja uretfærdig var dog tillige Straffen. Istedetfor at hjemsøge de Skyldige, at støde Kongen og hans Bolerske ud af Kirken og i det Højeste lægge Interdikt paa deres Opholdssted, ramte man Millioner Uskyldige, det hele Folk, der maatte bøde for den Enkeltes Brøde ved at berøves Religionens Trøst og Hjælp. Det blev en offentlig Ulykke, og det laa nær, at den, der havde udæsket disse Rædsler over det arme Folk og ligegyldig lod dem vedvare, skjøndt det stod i hans Magt at lade dem ophøre, maatte blive Gjenstand for det almindelige Had. Dette var jo netop Meningen af Pavens overmodige Anmasselse, der imidlertid bares af Tiden og fandt en vis Berettigelse i samme for at standse den herskende Raahed og Tøjlesløshed. Datidens Tro var en Overbeviisning om Pavens fulde Ret, og der fremglimter ingen Tvivl derom hos Tidens Forfattere. Ingen tvivlede om, at han jo af Gud var beskikket til at være Kongens retmæssige Dommer.

Desto mere fremtræder hos de nyere franske Forfattere Harmen derover, rigtignok fra et andet Standpunkt end det kirkelige[1]): »Kongerne af den første og anden Race (Merovinger og Karolinger) havde Medhustruer og ofte flere Hustruer paa eengang; de forskøde dem, naar de fandt for godt, og dræbte dem undertiden for at tage andre: Paverne i Rom blandede sig aldrig i disse huuslige Sager. Robert,

---

[1]) Dulaure, Hist. de Paris, 7me édition. I, p. 378, note 1.

den fromme[1]) kaldet, var den første Konge, som en Pave tillod sig at sætte i Ban, fordi han havde ægtet Bertha, sit kjødelige Sødskendebarn. Hvorfor anmassede Paverne sig en Magt, som de aldrig havde havt, som de ikke havde, og som Ingen havde indrømmet dem? Hvorfor taalte de uhyre Forbrydelser af Kongerne og anvendte kun deres Strænghed mod lette Overtrædelser af Ægteskabets Regler? Hvorfor ere disse Regler ikke længere til nutildags, hvorfor ere disse Brud ikke længere Forbrydelser? Hvorfor straffede Paverne ved Interdikt alle Undersaatterne for deres Konges Brøde, de Uskyldige for den Skyldige? Spørgsmaalene ville aldrig tage en Ende.« En anden Forfatter[2]) dvæler ved de sørgelige Følger af Forbud mod Ægteskab i Folkemængdens Formindskelse, og vor Suhm[3]) minder om, »hvormeget Kongerne, saavel de katholske som de protestantiske, skylde Luther. Gid de vilde skjønne derpaa!«

Philip havde formodentlig haabet, at Interdiktet skulde være bleven en tom Ceremoni, og at de høje Gejstlige skulde have frygtet ham formeget til at sætte det i Værk. Det vilde jo ogsaa være et enestaaende Exempel, da Pavemagten sædvanlig i lignende Tilfælde havde været anvendt til at tvinge Fyrster til at skille sig ved deres Gemalinder og ikke til at beholde dem[4]). Men han forregnede sig. Da han nu saae Forbudet fuldbyrdes i Riget, i Hovedstaden, udenfor sit eget Palads, kjendte hans Harme ingen Grænd-

---

[1]) dit le Dévot.

[2]) Saint Foix, Essais histor. hos Dulaure sammesteds i Note 1: . . . les oeuvres du mariage étaient illicites; il n'était permis à personne de coucher avec sa femme, parceque le roi ne voulut plus coucher avec la sienne, et la génération ordinaire dut manquer en cette année-là.

[3]) Suhm VIII, 493.

[4]) Engelstoft S. 147.

ser. Han begyndte en hæftig Forfølgelse mod flere Gejstlige, der havde deeltaget i Mødet i Dijon eller fuldbyrdet Interdiktet, og berøvede dem deres Gods og Indtægter. Biskop Geoffroi af Senlis blev jagen bort; Bispen i Paris udplyndrede han for hans Gods, derpaa sendte han Bevæbnede [1]) hen til hans Huus for at mishandle ham, der nu blev nødt til at flygte tilfods ud af Paris for at undgaae en værre Behandling [2]). De Præster, der overholdt Forbudet, bleve jagede ud af Kirkerne og fik en Indkvartering til at plage dem i deres Huse; men hvad hjalp det? Han kunde vel mishandle og bortjage nogle Gejstlige, men derved ikke aabne de lukkede Kirker. Det, der dog meest viser, hvormeget Philip glemte sig selv i sin Vrede, var hans ukloge Fremfærd mod sit plagede og med Føje misfornøjede og knurrende Folk ved at paalægge det uhørte og trykkende Afgifter; han skal endog have afpresset sine egne Riddere og deres Vasaller Tredieparten af deres Gods, skjøndt det næsten synes utroligt; men det forsikkres af de samtidige Historieskrivere, ligesom det ogsaa angives, at han bortforpagtede disse urimelige Paalæg til Inddrivelse af Jøder [3]). Det var den samme ufornuftige Fremgangsmaade, den fremfusende Kong Johan uden Land af England brugte mod sine Undersaatter, da Innocens syv Aar senere havde lagt England under Interdikt og vakt Forvirring og Oprør; men det gik ham endnu uheldigere end Philip August. Forun-

---

[1]) Dulaure, Hist. de Paris, I, 377. Le roi envoya dans la maison épiscopale des hommes armés qui firent souffrir à ce prélat des traitemens indignes.

[2]) Om Forfølgelse mod Stephan af Tournay see hans epist. 13 og Suhm VIII, 529.

[3]) Gesta Innoc. c. 53. Epist. Innoc. l. III, ep. 15. Rad. Coggeshal, Hist. de Fr. t. XVIII, p. 92. Anonym. Turon. ibid. p. 295.

derlig nok, at en saa klog Fyrste som Philip blev saa forblindet af sin Lidenskab, at han stødte sine Undersaatter fra sig, skjøndt han alene ved deres trofaste Bistand — som siden Philip den smukke — kunde haabe at føre den farlige Kamp tilende med Held.

Med Fremfusenhed forenede sig ogsaa den Uædelmodighed, der saa ofte formørker Philips Karakteer i denne sørgelige Historie. Opfyldt af Trods mod den vældige Haand, der slog ham, lod han den uskyldige Anledning til det Onde undgjælde derfor. Den stakkels Ingeborg skulde føle hans Hævn og indespærres i et haardere og strængere Fængsel. Han lod hende flytte[1]) fra Cisoing til Slottet i Etampes, dengang Estampes (Stampæ), og behandle endnu ublidere end før. Dette Slot, der var bygget af Kong Robert i Begyndelsen af det 11te Aarhundrede[2]), laa paa en Banke nordenfor den lille By af samme Navn, der ligger omtrent midtvejs mellem Orleans og Paris, 6 Mile sydfor denne Stad. Endnu sees betydelige Ruiner af Slottet[3]).

Ved sin uretfærdige Sag og sin Voldsomhed havde Philip skabt sig en Modstand, han ikke kunde bryde. Hans Haand var mod Alle og Alles mod ham. Mange ivrige Kristne forlode Frankrig og droge til Normandiet, forstærkende hans Fjendes Magt. Folkets Knurren blev stedse mere lydelig og truende. Dersom Paven til Interdiktet føjede Bansættelse af Philips

---

[1]) Rigord, Hist. de Fr. t. XVII, p. 51; Guillaume de Nangis, Chron. ad annum 1199 in fin. Géraud p. 27 indvender herimod, at hun i September 1200 var mere end tre Dagsrejser fra Paris (see S. 101), men gjør sig, synes det, en unødvendig Vanskelighed; thi hvor ubestemt er ikke denne Angivelse af Afstanden, ved en Fremmed, en pavelig Legat, der i det Hele var lidet nøjagtig?

[2]) B. Fleureau, les antiquités de la ville et duché d'Estampes 1683.

[3]) Engelstoft (S. 148 Note a) fandt 1799 betydelige Ruiner. De franske Konger fra Robert til Philip August havde ofte resideret paa dette Slot.

Person, vilde en Revolution være uundgaaelig. Det kunde ikke undgaae Philip, hvor forblindet han end var, at det var paa høj Tid at give efter for Nødvendigheden.

---

6. Interdiktet hæves, og Ingeborg anerkjendes paa Skrømt.

(1200—1201.)

Philips Stilling var saa vanskelig, at den ikke kunde holdes. Det vilde jo have været ude med ham, dersom Innocens havde forandret Interdiktet til Ban over hans Person, som han virkelig skal have tænkt paa og foreslaaet Kongen[1]; men det skete dog ikke, og Innocens roste sig siden for Philip af sin Overbærenhed, at han ikke havde excommuniceret ham og Agnes[2]. Rimeligt nok er det, at Frygten derfor kan væsentlig have bidraget til at stemme Philip til Eftergivenhed, ved Siden af Alles Knurren og de slette politiske Forhold.

Han maatte da gjøre det første Skridt. Som hans Udsendinge begave hans Kapellan, den bekjendte Historieskriver Bretagneren Vilhelm, hans Ridder Nicolas de Basoches o. fl. A. sig til Rom for at klage over Legatens strænge Fremfærd og bringe det Forslag fra Philip,

---

[1]) Dette paastaaes af Roger de Hoveden (ad ann. 1200).
[2]) Spittler, Entwurf der Geschichte der Europäischen Staaten I, 164, anfører med Uret, at det skete. See Innocentii epist. l. V, ep. 49 og l. XI, ep. 182. Non tamen te vel superinductam excommunicatione subjecimus, sed nec illi vel tibi officia divina subtraximus . . .

at han under Ed af en af sine Riddere, der altsaa gik i Borgen for Kongen og hans Løfte, vilde tilbyde sig at møde for Legaten eller andre af Paven udnævnte Dommere, naar Forbudet blot strax maatte blive hævet. Men Innocens, der saae Sejren nærme sig, vilde ikke forstyrre den ved en utidig Eftergivenhed. Han svarede simpelthen[1]), at hvad enten Kongen vilde holde sig til den Dom, der var fældet i Sagen, eller forlange en ny Undersøgelse og Kjendelse, var det uundgaaelig nødvendigt, at han strax maatte fjerne sin Medhustru og antage Ingeborg.

Dette Svar opirrede i høj Grad den hæftige Konge. Der var Øjeblikke, i hvilke han tænkte paa at bryde heelt med Paven og skal have udbrudt i saadanne Yttringer: »Jeg vil blive en Vantro! Hvor lykkelig var dog Saladin, han havde ingen Pave!«[2]). Endnu engang samlede han de højeste Adelige og Gejstlige for at raadslaae med dem, men de raadede ham Alle til Underkastelse. Forbittret spurgte han da sin Morbroder, Ærkebispen af Reims: »Er det da sandt, hvad Paven har skrevet med Hensyn til Eder[3]) om Skilsmissen, at den snarere har været en Komedie end en alvorlig Sag?« Da han svarede Ja, udbrød Kongen: »Saa bar Du Dig jo ad som en Nar og en Tosse, da Du afsagde Dommen!«[4])

Da de foreløbige Betingelser vare ham de værste, gjorde han den sidste Anstrængelse. Ved paalidelige Afsendinge søgte han at bevæge Paven til først at hæve Forbudet og

---

[1]) Gesta Innoc. c. 53. Roger de Hoveden. Baade Philips Skrivelse til Innocens og dennes Svar ere tabte.

[2]) Hagenbach, Middelalderens Kirkehistorie II, 14.

[3]) Af 11te Marts 1200, see Side 88; fabula ludibrii havde Innocens kaldt den (ligl. S. 82).

[4]) Gesta Innoc. c. 53.

saa undersøge Ægteskabets Gyldighed, men forgjæves. Innocens, der saae, at Philip kun vilde vinde Tid, lod sig hverken ved Bønner, Løfter eller Trusler rokke i sin Beslutning. Der blev da intet Andet tilbage for Kongen end at bøje sig for Nødvendigheden[1]).

Strax sendte Paven Biskoppen af Ostia[2]), Kardinal Octavian, der var en Slægtning af Kongen, til Frankrig med følgende Fordringer: Kongen skulde give alle Gejstlige, han havde forfulgt, fuld Erstatning for al Vold og Skade, han havde tilføjet dem. Agnes skulde han sende ud af Landet og atter tage Ingeborg til Dronning; tillige maatte han under Ed forpligte sig til, ikke at skille sig ved hende uden Kirkens Afgjørelse. Først saa maatte Forbudet hæves. Vilde han da siden have Skilsmisse ad lovlig Vej, skulde Kardinalen bestemme et Møde sex Maaneder efter paa et Sted, som begge Parter antoge, for at Kong Knud kunde faae Tid til at sende paalidelige Mænd derhen, med hvad der var nødvendigt til hans Søsters Forsvar. De skulde have frit Lejde, og Kjendelsen skulde afsiges uden Hensyn til de tidligere Domme[3]).

Ved Legatens Side stillede Paven Johan af St. Paul[4]), Kardinalpræst af St. Priscas Orden, og gav dem begge Befaling til at møde ved Undersøgelsen med besindige og kundskabsrige Mænd og i samme gaae tilværks med saa stor Nøjagtighed, Varsomhed og Taalmodighed, at de ikke skulde blive beskyldte for Partiskhed[5]).

---

[1]) Gesta Innoc. c. 54. Roger de Hoveden ad 1200.

[2]) . . . og Vilitri, siger Engelstoft S. 155, men Géraud har det ikke (S. 94). See om ham Ciacconius de vita et gestis Pontif. et Cardin al t. I, col. 115. edit. Oldoini.

[3]) Efter Pavens Brev til Octavian: Innoc. ep. III, 16. Scr. R. D. VI, 103.

[4]) Suhm, VIII, 530 kalder ham Biskop af Velletri.

[5]) Gesta Innoc. c. 54.

Om Sommeren 1200 drog Kardinalen til Frankrig. Alene Rygtet om hans Ankomst udbredte overalt en almindelig Glæde, og da han kom, jublede Folket ham imøde. Hans Rejse blev et Triumftog. I Lyon, Cluny, Vezelai strømmede store Menneskemasser til under Taksigelser og Velsignelser og modtoge ham som en Frelser[1]). Det var, siger en Samtidig, som om Gud selv havde besøgt Frankrig[2]). Alle Gejstlige bøjede sig for ham og Paven. Kongen selv, der just havde en Sammenkomst med Grev Balduin af Flandern og Hertug Henrik af Brabant i Compiegne, ilede ham imøde til Sens og modtog ham med saa stor Glæde og Hjertelighed, at han aldeles vandt denne sin Slægtning, om hvem allerede Samtiden vidste, at han satte megen Priis paa og plejede at rose sig af dette Slægtskab[3]).

I en lang og fortrolig Samtale fandt Legaten Kongen saa velstemt, ja i den Grad eftergivende, at han i sin meget vidtløftige Indberetning til Paven følte sig fristet til at henføre denne Sindsforandring til en overnaturlig Indflydelse. I Indberetningen glemmer Legaten naturligviis ikke stærkt at fremhæve sine Anstrængelser og Lidelser paa Rejsen, Ildebefindende, slette Veje og daarligt Vejr[4]). Han skildrer derpaa den umaadelige Glæde, hvormed han blev modtagen[5]). Forhandlingen, han havde med de høje Gejstlige, og Sam-

---

[1]) Det Møde, som Engelstoft antager, at han holdt med endeel Gejstlige i Vezelay, omtales slet ikke af Géraud og kan have været en Forhandling med Færre.

[2]) Ep. Innoc. III, 13, Brev til Paven fra Biskop Odo af Paris.

[3]) Roger de Hoveden, ad a. 1201.

[4]) Innoc. III ep. III, 15, af Sept. 1200. Scr. R. Dan. VI, p. 100: post multos et varios labores, quos in via ex infirmitate proprii corporis, asperitate viarum et temporis incommoditate pertulimus.

[5]) . . . se credentes a Domino visitari.

talen med Kongen, der viste sig saa velvillig og blid, at Alle, der havde kjendt hans tidligere Stemning, troede, at der var skeet et Under med ham[1]); han udgød endog Taarer og lovede ydmyg at ville adlyde Pavens Bestemmelser. I den Forsamling af mange høje Gejstlige, som Legaten strax havde holdt i Sens, havde Kongen indrømmet Kirkerne og de Gejstlige hæderlig og fuld Erstatning for al lidt Tab og Uret, desuden Kirkerne i Sens og Paris Privilegier, som Immunitet for deres Klostre, og havde lovet at tilgive alle de Gejstlige, paa hvem han havde været meest fortørnet, især Bisperne af Paris og Soissons. Endvidere forbandt han sig til at skille sig ved sin Medhustru[2]) og hverken omgaaes med hende eller see hende, før Dronningens Sag var bragt til Ende; ja endog til at antage Ingeborg igjen, som han lod bringe fra det Sted, hvor hun før havde været, til et kongeligt Slot Saint-Léger-en-Iveline[3]), hvor Dronningerne plejede fra gammel Tid at opholde sig og Kongerne at fejre de store Fester; som Grund dertil anføres, at hun paa den Tid var svag, og det Sted, hvor hun var, laa over tre Dagsrejser borte fra Paris[4]). Man bestemte tillige et

---

[1]) . . . ut apud omnes, qui animum ejus noverant, divinum miraculum videretur.

[2]) . . . ut superinductam a se tam carnaliter, quam localiter separaret . . . Dette Brev tilligemed Odos Brev (ib. 13) og Bisp Nivelons af Soissons (ib. 14) sammenlignes med Gesta Inn. § 54.

[3]) Sanctus Leodegarius, imellem Chartres og Paris. Saint-Léger-en-Yvelines er nu en lille Flække i Departement Seine-et-Oise, Arrondissement og Canton Rambouillet, med 700 Indbyggere. Navnet skal efter Sagnet have sin Oprindelse deraf, at det skal have været her i Yvelines-Skoven, at den hellige Léger (Leodegarius), Biskop af Autun, paa Merovingernes Tid led Martyrdøden, efterat hans Fjender havde udrevet hans Øjne og Tunge.

[4]) . . . et ultra tres dietas locus in quo erat a Parisiensi civitate distabat. Er dette rigtigt, maa Kongen atter have flyttet hende til et fjernere Sted.

Møde paa dette nye Sted, hvortil Legaten indbød mange Gejstlige, især dem, der havde været de lydigste mod Forbudet.

Alle mødte ogsaa til den bestemte Dag, den 7de September[1]), undtagen to, der undskyldte sig med Sygdom. Dagen iforvejen var Legaten kommen til St. Léger og havde havt en fortrolig Samtale med Dronningen, hvori han, efter at have hilset hende fra Paven, overgav hende Brevene fra ham og opregnede meget nøjagtigt Alt, hvad Paven havde gjort til Fordeel for hendes Sag, saavelsom hvad han selv havde arbejdet og lidt for at naae Maalet.

Dagen derpaa, da de Gejstlige havde forsamlet sig i Slottets store Sal, fik Legaten Philip til at gaae alene med ham og Broder Bernhard af Vincennes ind til Dronningen, der var i et Naboværelse, og tale med hende i længere Tid[2]), Noget, der højlig forundrede Alle, der kjendte hans Haardhed og Uvillie mod hende; thi han havde siden Skilsmissedagen ikke kunnet taale at see hende, ja ikke engang at Nogen bragte hende paa Tale. Men Philip viste sig som en mesterlig Skuespiller og udførte en Rolle, der vistnok i Forvejen var aftalt med Legaten.

Da man efter denne fortrolige Samtale vendte tilbage til Salen, der var fuld af Tilskuere, lod Legaten Dronningen højtidelig lede derind af tre Biskopper med al den Hæder, som hendes Majestæts Værdighed fordrede. Han opfordrede i den store Mængdes Nærværelse Kongen til at erkjende

---

[1]) Roger de Hoveden, in Vigilia Nativitatis B. Dei genitricis; Rigord, in Nativitate B. Virginis, ɔ: 7de Sept. Engelstoft har Nesle! i Vermandois, nu Departement Somme, istedetfor St. Léger!

[2]) Géraud p. 96 har kun quelques instants og fremhæver endnu engang siden, at Samtalen var kort, hvilket strider mod Octavians Brev, der stedse er Hovedkilden, og har diutius. Legaten søger altsaa at fremhæve, at Samtalen har varet temmelig længe.

Ingeborg for sin Hustru, at behandle hende med den Ære, der skyldtes hende, og i Alt rette sig efter den hellige Faders Villie. Philip lovede Alt, skjøndt det var tydeligt at læse i hans Ansigt og Miner, hvorlidt hans Løfter stemmede med hans virkelige Mening og sande Følelser[1]). Efter Legatens indstændige Forlangende lod han endog sin Erklæring bekræfte med Ed[2]) af sin Fortrolige, Adelsmanden Nicolaus af Basoches, der i Forvejen havde været to Gange i Rom som Afsending i denne Sag. Imidlertid vedblev Philip dog bestandig offentlig at beklage sig over, at han havde lidt Uret, men Dronningen skal lydelig have svaret, at Paven havde gjort den største Ret.

Nu hævede Legaten offentlig Interdiktet, der i næsten otte Maaneder havde tynget paa Folket, nemlig fra 15de Januar til 7de September[3]), og en almindelig Jubel afløste Sorgen. Klokkernes Lyd forkyndte det glade Budskab over hele Landet, og alle Retsindige glædede sig over Anerkjendelsen af den fromme Dronnings retfærdige Sag[4]).

Snart ymtedes der dog om, at det ikke var gaaet saa ganske rigtigt til paa dette Møde. Philip, der havde skaffet sig et meget nøje Kjendskab til de Legaten givne Forholdsregler, havde udentvivl erklæret Legaten aldeles bestemt, at det kun var en Formsag, dersom han antog sin Dronning;

---

[1]) See Innoc. ep. III, 14, Brev fra Biskop Nivelon af Soissons, der var tilstede paa Mødet, og hvis Bemærkninger vare mindre gunstige for Philip.

[2]) Innoc. ep. III, 15 . . . in anima sua publice jurare fecit . . . . et Udtryk af Edens Hellighed, som Suhm VIII, 538 gjengiver ved: sværge ind i sin Sjæl (!!)

[3]) Suhm, VIII, 531 har rigtigt 33 Uger og 5 Dage, og regner dog fra 5te Febr. til 13de Septbr. (S. 526), hvilket ikke engang bliver 32 Uger!

[4]) Roger de Hoveden i Hist. de France t. XVII, p. 608; Gesta Innoc. c. 55 og de anførte Breve.

thi han vilde strax skride til Skilsmisse. Legaten, der mistvivlede om at overvinde denne haardnakkede Modstand, var da gaaet ind paa en Slags Accord for at faae en Ende paa Sagen. Man paastod[1]), at da Kongen paa Mødet havde antaget Ingeborg som sin Dronning, og Legaten som Følge heraf erklærede hende for Frankrigs retmæssige Dronning og Kongens lovlige Ægtefælle, skulde han have tillagt halvhøjt: »for syv Maaneder«, og Philip med Tegn paa hemmelig Forstaaelse have tilføjet: »som jeg har sagt Eder i Forvejen«. Da Legaten havde forkyndt Pavens Forbud mod Skilsmisse uden Kirkens Dom, skulde Kongen ganske sagte have lagt til: »inden syv Maaneder fra idag«. Det var omtrent den Udsættelse, som Paven havde anseet for nødvendig, dersom Kongen skulde forlange Skilsmisse, for at der kunde sendes Retskyndige fra Danmark, og hvad der ellers kunde være fornødent til hendes Forsvar.

Der var altsaa god Grund for Ingeborg til at klage over Legaten, der syntes saa afgjort at staae paa Kongens Parti. At Philip paa sin Side greb den snilde Udvej netop at klage over Legatens Haardhed til Paven, og bede ham om at anbefale sine Legater mere Mildhed og Forekommenhed[2]), viser tilfulde, med hvilken Kløgt han forstod at maskere sit Spil. Ved en saadan Komedie kunde han jo bedst fjerne Mistanken om, at de spillede under Dække med hinanden.

Den Mening, at det ikke var gaaet ordentligt til ved Mødet[3]), blev snart ligesaa almindelig som den, at Kongen slet ikke havde meent det alvorligt med sine Løfter. At

---

[1]) Géraud p. 97. Innoc. ep. III, 16.
[2]) Innoc. ep. III, 14.
[3]) Gesta Innoc. § 54: . . . apostolica mandati forma neglecta, in nonnullis superficialiter processit.

det kun var et Skin med Agnes' Forstødelse og en Formsag med Ingeborgs Anerkjendelse, udtales i de vigtigste samtidige Vidnesbyrd[1]). Det varede heller ikke længe, inden denne Mening fik fuldstændig Bekræftelse ved Kongens Færd. Næppe var Forbudet blevet hævet, førend han lod Ingeborg bringe tilbage til hendes Fængsel i Etampes og forlangte af Legaten, at han ifølge de Forholdsregler, der vare ham givne af Paven, skulde bestemme Stedet, hvor Ægteskabets Gyldighed kunde undersøges, for at en endelig uforkastelig Skilsmisse kunde komme i Stand. Den samme Forsamling, der havde seet Philip række Haanden til sin lovlige Hustru, saae strax efter denne Fyrste med største Iver forlange en retslig Undersøgelse om sit Ægteskabs Gyldighed. Den svage Octavian, der skulde have paatalt Ingeborgs nye Indespærring i Fængsel, og efter Pavens Befaling have givet sig Tid og først efter gjentagne forgjæves Formaninger og Advarsler[2]) som den sidste Yderlighed indrømmet Nedsættelsen af en Skilsmisseret, gav strax efter for Kongens haardnakkede Ønske. Det var altsaa en Fordrejelse af Sandheden, naar han i sin Indberetning til Paven netop roser sig af at have handlet efter sin Forskrift[3]). Paa den samme Dag,

---

[1]) Rigord, Hist. de Fr. t. XVII, p. 53. Dominus rex in qualemcumque gratiam Ingeburgem uxorem suam recepit et superinductam a se separavit. Efter ham Thomas Gheysmer (Scr. R. D. II, 393). Guill. Armor. ib. p. 75. Ad cujus (legati) suggestionem, rex a se superinductam abjecit superficie tenus, et uxorem suam recepit in gratiam semiplenam. Ann. Aquicinct. ib. t. XVIII, p. 552. Ingeburgem reginam verbo tenus sibi resociavit.

[2]) Géraud p. 97. Ce fut cette partie de ses instructions que le legat n'eut pas le courage d'exécuter. Géraud beskylder altsaa ikke Legaten for Bedrageri, men for Svaghed og Fejghed.

[3]) Innoc. ep. III, 15 . . . forma mandati vestri per omnia observata . , .

da Forbudet var blevet hævet, ja næsten i den samme Time havde han indrømmet Skilsmisserettens Nedsættelse!

Da Stedet for Forhandlingerne nu skulde bestemmes, foreslog Legaten Lyon eller Cambrai, men Dronningen vilde ikke gaae ind paa noget af dem, da hun frygtede for, at hendes Landsmænd ikke sikkert kunde komme derhen formedelst hendes Broder Kong Knuds Stridigheder med Tydskerne, eller opholde sig sikkert der[1]. Endelig valgte Dronningen Soissons, hvortil Kongen villig gav sit Samtykke, og Legaten bestemte nu, at Mødet skulde holdes der sex Maaneder efter Ophævelsen af Forbudet[2]. Han skrev strax til Kong Knud og Ærkebispen af Lund og sendte dem Pavens Breve om, at de skulde komme for at forsvare Dronningen, eller sende Fuldmægtige med alle de fornødne Beviisligheder; dertil føjede han Lejdebreve baade fra Paven og Kong Philip. Ogsaa Dronningen afsendte strax en af sine Klerker med Breve fra hende til hendes Broder og Ærkebisp Absalon. Tillige lod Legaten holde Bøn i Cluny, Citeaux og andre hellige Steder, for at Kongens Sind maatte omvendes[3].

I sin Indberetning til Paven havde han endvidere forsikkret, at Dronningen havde et meget hæderligt Ophold i Etampes, havde Kapellaner og Klerker til egen Gudstjeneste, en Æresvagt snart af een, snart af flere Soldater, Tjenere nok af begge Kjøn og Alt, hvad hun ønskede af Klæder og Føde. Dette beviser tydeligt hans Tvetydighed eller rettere

---

[1]) Innoc. ep. III, 15 . . . quod propter guerram, quam frater suus habet cum teutonicis, defensores ejus ad loca ipsa tute venire ac ibidem morari non possent.

[2]) Géraud p. 97 har efter Roger de Hoveden (Hist. de Fr. XVII, 608) urigtig: 6 Maaneder, 6 Uger, 6 Dage og 6 Timer. Innoc. ep. III, 16 har rigtig sex menses, hvilket stemmer med Tiden for Mødet.

[3]) Innoc. ep. III, 15.

hans Falskhed; thi et samtidigt Brev fra Dronningen til Paven viser Alt i et meget forskjelligt Lys[1]).

Hun klagede nemlig over, at hun egentlig kun havde skiftet Fængsel og snarere var strængere indespærret end før. Der blev ikke viist hende nogen kongelig Ære, og Ingen maatte tale med hende uden Kongens egen Tilladelse undtagen to Kapellaner, hendes Landsmænd, og det endda kun eengang paa Fransk i Nærværelse af Personer, der vare sendte af Kongen. Legaten havde ved Mødet spillet under Dække med Kongen, der strængt havde forbudt, at der maatte bedes for hende i de kongelige Kapeller, saaledes som det ellers plejede at skee i Frankrig ligesaavel for Dronningen som for Kongen.

Den paafaldende Modsigelse mellem disse Klager og Legatens Indberetning maatte forbavse Innocens, saameget mere som der forelaa Breve fra Ærkebispen af Reims og Bisperne af Paris, Soissons, Troyes, Châlons og Chartres om hvad der var skeet paa Mødet i St. Léger, og der i dem slet Intet fandtes omtalt, af hvad Ingeborg klager over. Det var ikke forunderligt, at han maatte antage Klagerne for overdrevne[2]).

Imidlertid kom der Rygter nok til hans Øre om Legatens Uefterrettelighed, og han saae sine Ordrer overskredne, sine Hensigter miskjendte. Den levende Misfornøjelse, han følte over den troløse Tjener, udtaler sig tydeligt i den

---

[1]) Ingeborgs Brev og dets Indhold er omtalt i Innoc. ep. III, 16 (til Octavian). Brevet selv findes ikke.

[2]) Géraud p. 100 gjør det ogsaa: »da ingen fransk Forfatter veed Noget om dette strænge Fængsel, kan det, dersom det har fundet Sted, kun have været forbigaaende. Philip kunde ikke nægte hende al Frihed i den korte Tid, hun havde til at berede Forsvaret af sin Sag!«

Tone, der gaaer gjennem hans Brev til Legaten[1]) og vidner om hans urokkelige Retsindighed og faste Karakteer. Efter at have gjentaget alle Begivenhederne, dadler han ham skarpt for hans Vilkaarligheder. At Agnes er bleven i Frankrig, kan vel tildeels undskyldes derved, at hun er højt frugtsommelig; men da den romerske Kirke kunde blive mistænkt for, at den tillod Kongen at have to Hustruer paa eengang, især da Medhustruen[2]) var ham nærmere, end den lovlige Hustru havde været, medens hun var forskudt, saa maa Legaten med Kraft søge at faae dette forandret, naar Hindringen er hævet. Hans Glæde var bleven forvandlet til Sorg ved at modtage Ingeborgs Brev og erfare alle Mislighederne under og efter Mødet. Hvorledes havde Legaten opfyldt Befalingen om at anvende vedholdende Formaninger og Paamindelser, da han samme Dag, ja næsten samme Time, da Forbudet var hævet og Dronningen anerkjendt, havde bestemt Tiden for Underhandlingerne om Skilsmisse? Skjøndt hiint Slot, hvor hun var bleven antagen, var anseet og smukt, da det laa midt i en Skov, maatte Paven dog forundre sig over, at han ikke havde ladet hende føre til Paris til Kongesædet eller dog til en anden stor By, hvor Folket kunde have modtaget hende med kongelige Æresbeviisninger. Han skulde nu sørge for, at Dronningen fik Frihed til at gaae ud og tale med Folk, navnlig om hvad der vedkom hendes Sag, at Ærkebisper, Bisper, Grever og Baroner kunde faae Adgang til hende og besøge hende som andre Dronninger. »Vi have givet Ordre til, at det skulde være udført, ikke paa Skrømt[3]), men i Sandhed; thi vi ville indtil Blodet[4])

---

[1]) Innoc. ep. III, 16. Scr. R. D. VI, 103—106; skrevet i Efteraaret 1200.

[2]) Bestandig superinducta.

[3]) L. c. non simulate, sed veraciter . . .

[4]) Nos enim usque ad effusionem sangvinis . . .

forsvare Sandhed og Ret og med Guds Hjælp aldrig taale, at der spilles under Dække eller handles for et Syns Skyld i denne Sag«[1]). Han skulde vogte sig for fortrolig Omgang med Hoffolk, da Ingen i deres Nærværelse turde sige ham et Ord til Fordeel for Dronningen, af Frygt for at det skulde bringes for Kongen. Han skulde erindre, hvad Paven mundtlig havde sagt ham, at denne Sag enten vilde falde ud til Pavestolens store Ære eller til dens store Skam, dersom den blev udført forsømmeligt. Det vilde være skammeligt, dersom en saa kraftig Begyndelse skulde faae en saa ringe Udgang, som Bjerget, der fødte en latterlig Muus. Han lægger ham til Slutning Dronningens Sag alvorligt paa Hjerte, at han ikke rører sig mod hende i nogen Ting med Tanke, Ord eller Gjerning.

Da Philip, som omtalt, havde klaget til Paven over Legatens Strænghed[2]), svarede han ham[3]), at den Tvang og Vold nok snarere burde hedde Retfærdighed og Lægedom: han vilde dog ikke modsætte sig en ny Undersøgelse af Sagen, naar Kongen nøjagtigt vilde opfylde, hvad der var ham paalagt.

I det Brev af 22de Oktober 1200, hvormed han besvarede Ingeborgs Klager[4]), synes han ikke meget tilbøjelig til at laane Øre til dem, ja han er ligesom noget kølig for

---

[1]) Non patiemur dante Domino in hoc causa per figmentum, vel colludium aliquid attemptari.

[2]) Innoc. epist. III, 17 (findes ikke i Scr. Rer. Dan.) fra Efteraaret 1200.

[3]) Innoc. epist. III, 18 (heller ikke i Scr. R. D.).

[4]) Innoc. epist. III, 11. Engelstoft har p. 183, note a, med Rette gjort opmærksom paa, at Nr. XV i Scr. Rer. Dan. VI, p. 97 ikke er andet end Slutningen af XVI, og at Suhm har fejlet forunderligt baade i Scr. R. D. og i sin Historie af Danmark VIII, 535 ved at anføre det samme Brev som to af 22de og 31te Oktbr., hvoraf det sidste hidrører fra en falsk Læsning af II for 11 Cal. Nov.!

hendes Sag. Han holder paa Octavians Fremstilling og kunde ikke troe, at han turde have vovet at overtræde sin Fuldmagt og spille under Dække med Kongen ved Mødet, som hun havde skrevet om de syv Maaneder; ingen af alle Biskopperne, der vare tilstede, havde omtalt det i deres Breve. I det Brev, som han havde modtaget herom i hendes Navn og under hendes Segl, fandtes Meget, der uden Skade for Sandheden kunde have været udeladt. Hvorledes kunde han ogsaa troe, at Kongen ikke tillod hende at tale med Nogen uden i Vidners Overværelse, da hun jo dog havde ladet sine Klerker skrive dette og meget Andet. Forøvrigt, var Noget blevet forsømt, skulde det blive oprettet, da han nu netop skrev baade til Kongen og Legaten derom. Selv skulde hun bede til Himlen og stræbe, at Kongen atter kunde tilvende hende sin Gunst, samt ved Bud og Breve faae sin Broder, Kong Knud, hvem Innocens nu paany tilskrev derom, til at sende Advokater, Vidner og de fornødne Beviisligheder[1]) til hendes Forsvar, da han ikke kunde undskylde sig med, at han ikke kunde[2]).

I Brevet til Knud af 31te Oktbr.[3]) beder han hans Kongelige Naade at skikke Mænd til det forestaaende Møde. Han kunde ikke undskylde sig og maatte vel see til, at hans Ligegyldighed ikke skulde komme hans Søsters Sag til Skade[4]). Af disse Udtryk, der ligne Søsterens Brevs og vidne om de to Breves Samtidighed, fremgaaer tydeligt, at Knud har været kjed af denne uendelige Sag, der unægtelig

---

[1]) Responsales gjengiver Suhm VIII, 535 med Creditiver.

[2]) Cum se per impotentiam excusare non possit. Dette synes at antyde Lunkenhed fra Knuds Side.

[3]) Innoc. ep. III, 12. Scr. R. D. VI, 99.

[4]) Vide igitur ne, quod absit, ex defectu tuo Reginæ in jure suo præjudicium generetur . . .

nok kunde trætte hans Taalmodighed. Desuden var han jo dengang meget optagen af sine Erobringer i Holsteen og Nordtydskland, og hans Helbred, der i hans sidste Aar var svagelig, synes at have bragt ham til at elske Fred og Ro.

Medens Sagen møjsommelig slæber sig frem gjennem en Mængde trættende Breve, møder os et Træk af den stakkels Ingeborgs Fromhed. Det var paa denne Tid, at hun sendte Kapitlet i Amiens, den Stad, hvor hun var bleven viet og kronet, en Messeskjorte[1]), vistnok hendes egne Hænders Værk, som hun bad de Gejstlige i sit Brev[2]) at bruge ved den store Messe paa Mariæ Festdage. Hun bad undskylde Gavens Simpelhed, thi hele Verden kjendte hendes ringe Stilling; men dersom Gud vilde skjænke hende større Naade og Fred og lade hende komme i en bedre Forfatning, skulde hun give dem bedre Beviser paa sin Hengivenhed. Hun bad dem indstændig at erindre hende i deres Bønner og give hende Deel i deres Messer og gode Gjerninger. Kapitlet takkede hende ydmygt og opmuntrede hende med Haab om en snarlig Forbedring af hendes Stilling[3]).

Philip syntes nu atter at skulle faae sin Sag frem. Men Paven havde udnævnt til Octavians Meddommer Kardinal Johan af St. Paul[4]), Bisp af Velletri og Benedik-

---

[1]) Planeta, ɔ: vestis sacerdotalis, quæ vulgo Casula dicitur, pallium, quod totum tegit (Ducange, Gloss).

[2]) Sammarthani Gallia Christ. ed. 1656 t. II, p. 99. Adrien de la Morlière, Antiquitez etc. de la ville d'Amiens 1642 lib. I, p. 22. Scr. R. D. VI, 94.

[3]) Dom Brial sætter Brevet fejlagtig til 1213; thi Underskriften: Ricardus ambianensis Decanus viser, at det er skrevet før 1204, da Richard blev Biskop i Amiens (Gall. Christ. t. X, instr. col. 333, Hist. de Fr. t. XIX, p. 322 flg.).

[4]) Gesta Innoc. III § 54. Sml. Ep. III, 15. Om Johan see Ciacconius de vita et gestis Pontif. et Cardin. t. I, c. 1161. (Oldoins Udgave).

tiner, en retskaffen Mand, der besad hans Tillid, for at al Mistanke kunde forebygges. De sex Maaneder vare endelig forløbne, og Mødet i Soissons blev aabnet henad Slutningen af Marts[1]) 1201. Kongen og Dronningen indfandt sig med deres Følge af dygtige og erfarne Kanonister og Retskyndige, deriblandt de danske Sendebud fra Kong Knud, og en stor Mængde høje Adelige og Gejstlige fra hele Riget. Før Aabningen forlangte de Danske, af hvilke Ingen navngives, at de maatte have Frihed til at tale og desuden frit Lejde, hvilket Philip strax tilstod dem som billigt. Kardinal Octavian havde indfundet sig, men Johan var endnu ikke kommen fra Rom.

Kongen og hans Retskyndige fremtraadte strax i Begyndelsen af Mødet, der holdtes i St. Gervasii og Protosi Kloster, med Fordringen om Ægteskabets Ophævelse af den retsgyldige Grund, altfor nært Svogerskab; men de Danske gjendreve disse Paastande ved fremlagte Slægtskabslister og andre Beviisligheder. Da man i nogle Dage havde forhandlet herom, rejste de danske Bisper og hæderlige Mænd sig og sagde til Kongen: »Vi ere Vidner, at da Kongen, vor Herre, havde bortgivet sin Søster paa Eders Afsendinges Begjæring, svore de ved Eders og deres Sjæle, at saasnart som hun havde betraadt Frankrigs Grund, vilde I ægte hende, lade hende salve til Dronning og behandle hende som Dron-

---

1) Rigord ad a. 1201 har April, hvilket Dahlmann har fulgt i sin Danmarkshist. I, 440 (dansk Overs.), men Auctuar. Aquicinct. og Roger de Hoveden har rigtig Marts. Naar Roger de Hoveden siger: in medio quadragesimæ mense Martio, gjendriver han selv sin tidligere Angivelse af 6 Maaneder, 6 Uger, 6 Dage og 6 Timer, hvilket fra 7de Septbr. vilde have givet Slutningen af April. Suhm VIII, 609: fra den 18de April til den 1. Maj eller 15 Dage, ɔ: 14 Dage, skjøndt han ogsaa indrømmer Muligheden af, at Mødet er begyndt i Midten af Marts.

ning og Ægtefælle, saalænge I levede sammen. I har bekræftet denne Ed ved et Diplom, som blev sendt til Kongen af Danmark; see, her er det i vore Hænder tilligemed Baronernes og Prælaternes Breve, der have svoret i Eders Navn. Men da I har behandlet Eders lovlige Ægtehustru ganske anderledes, end I har lovet, anklage vi Eder for vor Herre Paven for Meened og Troløshed. Vi appellere fra Dommeren, Biskop Octavian af Ostia, som er os mistænkt formedelst de Slægtskabsbaand, hvorved han paastaaer at være forbunden med Eder, og den yderlige Partiskhed, han viser i Alt, hvad der vedrører Eder.«

Dronningen appellerede ligeledes i sit eget Navn[1]). Da de Danske beredte sig til at drage afsted, anmodede Legaten dem om at blive nogle Dage, indtil hans Meddommer, Kardinal Johannes, var ankommen: men de svarede rolig: »Vi holde fast ved vor Appel til Paven« og rejste bort. Tre Dage efter[2]) ankom den retsindige Johannes og blev strax Gjenstand for Philips Bestikkelser[3]), men han var ikke at bevæge til at modtage hans Foræringer. Legaterne toge da Sagen for paany, og Kongens Sagførere anstrængte al deres Veltalenhed for at faae Skilsmissen istand. Allerede hældede Vægtskaalen til hans Side, og man vilde ende Sagen, da Ingen af Frygt for Kongen vovede at tale et Ord til Gunst for Dronningen[4]) — da fremtraadte plud-

---

[1]) Roger de Hoveden, Hist. de Fr. XVII, p. 510 og 609.

[2]) Annalisten fra Anchin har: i Maj; Mødet havde da varet hele April (Géraud p. 102, Note 2 erklærer dette for vist!).

[3]) Auctuar. Aquicinct. ad a. 1201.

[4]) Martin Husson, Pariseradvokat, forsvarer i sit Skrift de advocato Paris. 1666, lib. I, c. 38 (de Gelberga divinitus defensa) den Tids Advokater, fordi de ikke antoge sig Ingeborgs Sag mod Kongen, da det let kunde betragtes som Majestætsforbrydelse. Derfor antog Himlen sig den og sendte en Engel! Antoine Loisel, Parle-

selig som en Engel, sendt fra Himlen, en ringe ung Klerk, der, henreven af en ædel Medlidenhed med den stakkels forladte Dronnings Stilling, beskeden udbad sig Kongens og Kardinalernes Tilladelse til at tale. Da det var blevet ham tilstaaet, fremstillede han hele Sagen med en saadan Veltalenhed og forsvarede Dronningen selv saa mesterlig og med saadan Varme, at han vakte Alles Beundring og rørte Alle, endog Kongen og Kardinalerne[1]). Hans Navn er ikke kommet til os, hvilket tilligemed det Ejendommelige i hans Optræden har omgivet ham med et hemmelighedsfuldt Slør, saa at det ikke kan undre os, at han af Mange blev anseet for et Sendebud fra Himlen, ukjendt som han var af Alle. Naar Samtiden saae en særegen Foranstaltning af Himlen i den pludselige Fremtræden af denne Uskyldighedens Talsmand[2]), hvis Navn Ingen fik at vide, da han aldrig havde været seet før i Soissons og efter Mødet ikke var til at finde, da man søgte efter ham[3]), saa kan det ikke synes underligt, at Eftertiden kan have udsmykket Begivenheden og laant den en overnaturlig Glands. Det gaaer altsaa ingenlunde an, paa Grund af denne Udsmykning at ville henvise denne Episode, der er fuldkommen bekræftet ved de bedste samtidige Vidnesbyrd, i Fablernes Række[4]).

---

mentsadvokat, har i sine divers opuscules, Paris 1652, p. 465, benyttet Begivenheden til at vise, at Frankrig allerede dengang havde udmærkede Talere. Paulus Æmilius Veronensis de rebus gestis Francorum l. VI, p. 183 mener, at de Danske havde bevæget ham dertil.

[1]) Chron. Andrense, Hist. de Fr. t. XVIII, p. 573.

[2]) Gesta Innoc. III, § 55 . . . non tamen defuit qui propter Deum verba faceret pro regina.

[3]) Auct. Aquic., Hist. de Fr. t. XVIII, p. 553. Johann. Yprens. ib. p. 600.

[4]) Som Blondel de form. regn. Christ. p. 359, der indvender, at de Danske jo vare tilstede for at tale hendes Sag; han glemmer, at de vare tagne bort.

Forhandlingerne fortsattes atter i flere Dage, da Legaten Kardinal Johannes efter den nøjeste Undersøgelse slet ingen gyldig Grund kunde finde til Ægteskabets Ophævelse. Allerede var han beredt til at afsige Dommen til Fordeel for Ingeborg, da Kongen, der anede dette, besluttede at forhindre det ved at finde paa en ny Udvej. En Morgen ganske tidlig kom han ridende til Notredameabbediet, hvor Dronningen boede under Mødet, gav hende Haanden og hjalp hende op bag ved sig paa Hesten[1]); derpaa red han bort med hende uden at sige Farvel til Nogen: kun lod han give den overraskende Besked til Kardinalerne og de forsamlede Gejstlige, at de kunde spare sig al videre Umage med Sagen, da han nu havde taget Ingeborg til sig som sin Dronning og slet ikke forlangte nogen Skilsmisse. Saa forbavsede som Alle vare, lod sig dog Intet med Grund indvende herimod, og Mødet blev hævet efter at have varet i femten Dage[2]). Kardinal Johannes vendte tilbage til Rom, medens Octavian endnu forblev nogen Tid i Frankrig.

Saaledes endte dette Skuespil, som Verden havde fulgt med den største Spænding, ved et snildt Paafund af Kongen uden noget Resultat. Han undgik en afgjørende ugunstig Dom, der vilde have bundet ham for stedse, og kunde nu afvente gunstigere Forhold[3]).

Den, som udentvivl med meest Ængstelse havde fulgt

---

[1]) Géraud p. 103: en croupe derrière lui. Rigord, Hist. de Fr. t. XVII, p. 53. Guill Nang. Chron. ad a. 1201. Rigord beskylder Kardinal Johannes for at have været partisk mod Kongen, af den Grund at han selv (Rigord) var partisk for ham. Ligesaa Blondel a. St.

[2]) Rigord a. St.

[3]) Her henfører Suhm VIII, 533 Abbed Vilhelms Brev (II, 37) om Glæden i Danmark, der efter hans Mening gaaer paa Ingeborgs Antagelse.

Mødets Gang fra sit Tilflugtssted, var Ingeborgs Medbejlerinde Agnes. Istedetfor efter Mødet i St. Leger at lade hende føre ud af Landet, som Paven havde befalet, havde Philip ladet hende bringe til Slottet i Poissy tæt ved Paris, hvor han vedblev hyppig at besøge hende. Ængstelse og Sorg gjorde dog snart Ende paa hendes Liv. Hun døde kort efter Mødet, efter Nogle i Barselseng med en Søn, som Philip lod opkalde efter sig[1]). Hun blev begraven i Kirken St. Corentin ved Mantes, hvor Philip til hendes Minde grundede et Abbedi for 120 Nonner af St, Benedikts Regel[2]).

Philips Kjærlighed havde bragt Ulykke over den, han elskede, og vanæret hendes Minde med Frillenavnet[3]).

---

7. Ingeborgs fortsatte Fangenskab og Ydmygelser.

(1201—1213.)

»Saaledes sejrede Ingeborgs Sag, forsaavidt som Ret kan have nogen Magt i slige Sager«. Men Sejren var mere

---

[1]) Rigord, Roger de Hoveden ad a. 1201. Gesta Innoc. § 54. Engelstoft S. 198. Géraud p. 103 har kun: elle mourut de chagrin; ligeledes Suhm VIII, 612.

[2]) Guill. Nang. Chron. ad a. 1201. Guill. Armor. de gestis Phil. i Hist. de Fr. t. XVII, p. 75 b.

[3]) Guill. Armor. kalder hende stadig concubina superinducta, og Rigord maa tilstaae, at Philip havde beholdt hende i 5 Aar contra legem et Dei decretum, altsaa ulovligt. Efter ham Ann. Petri Olai (Scr. R. D. I, 180), der beraaber sig paa Anthoninus & Historici Francorum. Ligel. Thomas Gheysmeri comp. Hist. Dan. (Scr. R. D. II, 393): Mariam (!) superinductam ad tempus a se separavit. Hvitfeld I, 161 veed kun, at han tog Ingeborg til sig »oc leffvede med hende, som det sig burde effter Guds Low«. Saaledes de danske Kilder!

Skin end Virkelighed og blev derfor lidet tilfredsstillende saavel for Ingeborg som for Paven.

Med al sin Fasthed og urokkelige Retfærdighedsfølelse maatte Innocens stedse gaae tilværks med den største Klogskab og Forsigtighed, for ikke at bringe Philip til det Yderste, saameget mere som han havde forbittret ham ved at tage den tydske Kejser Ottos Parti mod Philip af Schwaben, som Philip August understøttede i hans Kamp for den tydske Kejserkrone. Det holdt undertiden haardt nok for Paven at formilde Kongens Vrede, naar den var i Begreb med at bryde ud til aabenbart Fjendskab.

Philip viste ogsaa strax, at det slet ikke var hans virkelige Mening, men kun et snedigt Kunstgreb for at forhindre Dommen, da han tog Ingeborg med sig. Han lod hende nemlig strax indespærre paa Slottet i Etampes, og hendes Bevogtning var saa stræng, at hun hverken maatte gaae ud eller modtage Nogen hos sig[1]). Strax efter Mødet i Soissons skrev Kongen et Brev[2]) til Paven, hvori han giver sin Fremstilling af Mødets Gang: »at Dronningen blot raabte paa Appelleren, skjøndt det var forbudt, indtil hun faldt i Besvimelse; at hun den anden Dag, til hvilket Mødet var hensat, istedetfor at appellere, som man havde ventet, pludselig havde forlangt Advokater, nemlig Dekanen af St. Quintin og Mester Johannes af Noyon, og saaledes

---

[1]) Gesta Innoc. c. 56.

[2]) Dette Brev er først trykt hos Leopold Delisle, Catalogue des actes de Philippe-Auguste 1856. Nr. 667, efter Reg. A i Vaticanet, Ottobonis Samling n. 2796, see Bilag 1. I Indledningen p. CXVII taler Delisle om les explications un peu embarrassées que donne le roi dans une lettre adressée à Innocent III, à l'issue de ces conferences. Overskriften er: Ph. Aug. rend compte à Innocent III de la conduite qu'il a tenue à Soissons devant les légats chargés d'examiner la validité de son mariage.

paa alle mulige Maader søgt at forhale Sagen; at Kardinalerne stode paa hendes Parti, og han var derfor dragen bort; men han bad Paven om at beskikke nye Dommere, hvem han nøje skulde indskærpe at fælde Dom paa en bestemt Dag uden at bekymre sig om Modsigelse eller Appel og uden at tilstede Modvidner, naar Vidnerne ere afhørte, for at Sagen hurtig kunde faae en Ende. Dronningen havde jo selv bortsendt sine Advokater og Vidner; det syntes da ikke fornødent at tillade hende atter at fremføre dem. I saa Fald vilde Kongen forfølge Sagen, men ellers vilde han slet ikke videre bekymre sig om den«. Unægtelig et temmelig forvirret Forslag, der dog kaster tilstrækkeligt Lys paa Philips Karakteer og Sindelag mod Dronningen i denne Sag.

I Slutningen af det samme Brev anholdt Kongen om at faae sine Børn med Agnes legitimerede[1]), og at denne Legitimation maatte blive bekjendtgjort for alle Ærkebiskopper og Biskopper. Han havde to Børn med Agnes, Philip og Maria, og da han kun havde en Søn, Ludvig, af første Ægteskab, var det af Vigtighed at have nok en Arving til Riget, dersom Tronfølgeren skulde døe. Paven, der gjerne vilde indrømme Kongen, hvad han kunde, opfyldte hans Bøn[2]), da han jo efter Skilsmissedommen i Compiegne havde taget Agnes til Hustru i god Tro til Ægteskabets Gyldighed, skjøndt denne Tro rigtignok havde været urigtig; dog lagde han til, at denne Legitimation slet ikke skulde kunne anvendes til Skade for Ingeborg i hendes Sag.

---

[1]) Denne Sag omtales slet ikke af Géraud.

[2]) Bullen er given i Anagnia 4de November 1201. Innoc. ep. V, p. 684 hos Baluze, Scr. R. D. VI, 106 og 107. Thom. Gheysm. (Scr. R. D. II, 393) . . . quos . . . papa legitimos heredes esse mandavit. Quod pluribus displicuit etc.

Mange af de franske Stormænd skulle have været misfornøjede med denne Afgjørelse, mere maaskee fordi den var bleven lagt i Pavens Haand[1]) end for Sagens egen Skyld, at en Slags Frillesøn mulig engang kunde komme paa Tronen. Dette skete dog ikke, da Tronfølgeren Ludvig overlevede sin Fader og blev Konge[2]). Iøvrigt fremgaaer af Philips Brev, at han ikke engang kunde tænke sig Muligheden af at avle Børn med Ingeborg i Fremtiden.

Man skulde have troet, at Agnes's Død havde ryddet den værste Hindring afvejen for en Forsoning mellem Philip og Ingeborg; men Philip havde kun listet sig bort fra Dommen i Soissons for at forfølge sin Hensigt, Opløsningen af sit Ægteskab. Den Rolighed, hvormed han nu drev Sagen, bragte Innocens til at mistvivle om at kunne udrette Noget videre i den, og skjøndt han ingenlunde opgav den, drev han den dog med langt større Lempe, for ikke at sige Lunkenhed. De politiske Forhold bragte Paven og Philip nærmere til hinanden, og i Danmark, hvor man dog snarest skulde have tænkt paa Ingeborg, synes hun i den næste Tid at være bleven glemt. Hendes varmeste Forsvarer, Abbed Vilhelm, døde næste Aar den 6te April 1203, Absalon var allerede død den 21de Marts 1201, Kong Knud fulgte ham snart i Graven den 12te November 1202, og

---

[1]) Pavens Bulle blev bekjendtgjort for hele Folket ved den høje Gejstlighed, og Forbandelse lyst over dem, der vilde gjøre den Modstand. Baluze, Innoc. ep. t. I, l. V, p. 685; de franske Biskoppers Breve (Scr. R. D. VI, 107) vise ydmyg Underkastelse (Januar 1202).

[2]) Af Agnes's Børn blev Philip Greve af Boulogne og Maria (hos Rigord Johanne) først gift med Markgrev Philip af Namur, siden med Hertug Henrik af Løven eller Brabant; see Suhm VIII, 376. Vilhelm af Montpellier derimod, der kort efter ansøgte Paven om sine Slegfredbørns Legitimation, fik Afslag (Innoc. ep. V, 128, Engelstoft 205—207, Suhm VIII, 638).

hans Efterfølger, den sejrrige Valdemar, bekymrede sig ikke om sin Søsters trættende Sag. I al Fald kom der, uagtet Ingeborgs Klager og Pavens Paamindelser, ingen danske Afsendinge mere, da Philip paany forlangte Sagen undersøgt.

Midt[1]) i Aaret 1202 sendte han Fulco, Dekan af Orleans[2]), og V., Kæmner ved St. Frambalds Kirke i Senlis[3]), til Rom for at klage over den Strænghed, der var bleven viist ham fremfor alle hans Forgængere og Samtidige, fremfor hans Fader Ludvig den syvende[4]), Kejser Frederik den første af Tydskland[5]) og fornylig Kong Johan af England[6]), der havde skilt sig ved deres Gemalinder efter deres egen Gejstligheds Dom, uden at denne var bleven underkjendt af Paven. Det faldt Paven meget let at gjendrive de af Philip anførte Exempler. Han viste ham[7]), at Kejser Frederiks Skilsmisse rigtignok var bleven forkyndt i Kejserriget, men ved Pavens Legater; derimod havde det jo været til ingen Nytte, at han havde sendt Legater til Philip. Med de to Andre havde Pavestolen Intet havt at gjøre, da der ikke var tilstillet den nogen Klage eller Appel, som fra Ingeborg. Disse Exempler kunde altsaa ikke anvendes i det foreliggende Tilfælde. Det var saa langt fra, at han havde

---

[1]) Géraud p. 103. Engelstoft S. 208 har: i Foraaret 1202.

[2]) Gall. Christ. t. VIII, col. 1505.

[3]) Innoc. III, epist. l. V, ep. 50.

[4]) Der 1150 skilte sig ved Eleonore af Poitou.

[5]) Forskød 1153 sin Gemalinde Adelheid.

[6]) Skilte sig 1200 ved Lovise af Glocester og ægtede Isabelle, Datter af Grev Aimar Taillefer af Angoulème.

[7]) Innoc. ep. l. V, ep. 50. Scr. R. D. VI, 108 o. flg. En mærkelig Fejl i Scr. R. D. er Aurelianus decanus istf. Aurelianensis decanus, hvilket bringer Suhm VIII, 635 til raskhen at oversætte: Broder Aurelianus istedetfor Dekan af Orleans. Fejlen hidrører fra Mallets unøjagtige Afskrift fra Vatikanet.

Grund til at besvære sig over en for stræng Behandling, at han tværtimod havde faaet en saa mild Medfart, som kunde forenes med Retfærdighed. Paven havde ikke revset den, der havde afsagt Skilsmissedommen[1]), saaledes som Pave Nicolaus den første havde afsat Ærkebiskopperne Günther af Køln og Tetguald af Trier og desuden excommuniceret Kong Lothar[2]) og hans uretmæssige Gemalinde. Heller ikke havde han lyst Kirkens Ban over Philip og hans Medhustru, som de kirkelige Love og Nicolaus's Exempel havde berettiget ham til, men havde ladet sig nøje med efter mange frugtesløse Paamindelser at lægge Frankrig under Forbud. Dog vilde han selv gjennem Dekanen af Orleans gjøre Kongen endnu et Forslag, som han nu fornyede i et særligt Brev for at være vis paa, at hans Mening ikke skulde blive forvansket, nemlig at han skulde sende to hæderlige, forstandige og troe Mænd til Etampes og foreslaae Dronningen at give Sagen i deres Hænder; dersom hun ikke vilde, kunde hun faae en Advokat, og Kongen kunde da fremkomme med sine Vidner om Slægtskab, Svogerskab og andre Ting. Vilde Dronningen føre Sagen, da vilde Paven paa egen Bekostning sende de samme to Mænd til Danmark for at høre Vidner og hente de Oplysninger, Kong Knud kunde fremføre, saa at han ikke længere som hidtil skulde undskylde sig med Aarstidens Besværlighed, Havets Oprør og Vejenes Farlighed. Philip kunde sende en af sine paalidelige Mænd med til Danmark for at høre

---

1) Ærkebiskoppen af Reims.

2) Der havde forskudt sin Gemalinde Tetberg for at ægte den skjønne Valdrade 857; denne berømte Sag i Kirkens Historie blev et Forbillede for Pavernes senere Indblanding i slige Sager og en Regel for deres Behandling i den kanoniske Ret. Natal. Alexand. Hist. eccles. ad sec. IX et X t. VI p. 325 flg.

Vidnerne, og Kong Knud en dansk Mand med tilbage til Frankrig. Naar de nu saa snart som muligt vare komne tilbage, skulde de efter en nøjagtig Undersøgelse ufortøvet afsige Dommen, og ingen Appel fra denne Dom skulde gjælde. Det kom dog an paa, om Dronningen frivillig samtykkede deri; vilde hun ikke, da skulde de bringe alle Sagens Akter til Paven, der da selv vilde afsige Dommen. Dronningen kunde da ikke klage over Noget eller komme med nogen Udflugt. Vilde Kongen derimod hellere, at Dommen skulde afsiges i Frankrig, skulde Paven sende den derhen for at forkyndes offentlig. Ja han vilde endog gaae saavidt i sin Eftergivenhed mod Kongen, at han, dersom Dronningen frivillig indrømmede det, vilde lade Sagen paadømme af gode franske Mænd, udnævnte af Kongen i Forening med Legaterne. Alt maatte dog beroe paa Dronningens frivillige Samtykke. Kongens Afsendinge havde vel ikke villet antage disse Tilbud, men han bad Kongen vel at overveje dem og endelig gaae besindig tilværks; havde han ikke tidligere forhastet sig, havde Sagen maaskee for længe siden været endt til hans Fordeel. — Brevet er skrevet i Lateranet i Juni Maaned 1202.

Kortefter skrev Innocens under 5te Juli 1202 til Ærkebispen af Reims, Vilhelm af Champagne[1]), sendte ham en Afskrift af Brevet til Kongen, og bad ham formaae Philip til ikke at forlange af Paven Noget, der maatte stride imod hans Samvittighed og krænke Retfærdigheden.

Ærkebiskoppen døde imidlertid kort efter at have modtaget dette Brev den 7de Septbr. 1202[2]) og kan følgelig

---

[1]) Innoc. Ep. III, l. V, 49. Scr. R. D. VI, 110.

[2]) Suhm VIII, 638 har urigtigt 9de Oktober. Han anfører Munken Alberiks Krønike S. 428 om Vilhelm, at han havde siddet med megen verdslig Yndest og Ære, skjøndt just ej med Guds Yndest. Hermed sigter han udentvivl til hans Færd i Ingeborgs Sag.

ikke have virket synderligt efter Pavens Ønske. Intet antyder, at Philip i mindste Maade gik ind paa Pavens Forslag, som hans Udsendinge jo ikke havde villet indlade sig paa. Da han hidtil ikke havde anført anden Skilsmissegrund end den gamle fra 1193 om Slægtskabet, indsaae han strax, at han vilde komme tilkort, dersom Udsendinge kom til Danmark, da hiin Paastand der strax vilde vise sig falsk. Han søgte derfor at finde en anden Udvej, nemlig at tvinge Ingeborg til at forlange Skilsmisse; i saa Fald vilde Paven næppe nægte den.

Den ulykkelige Dronning blev atter meget haardt behandlet, ja ganske som en meget farlig Statsfange. Maaskee havde Philip herved den Tanke at kunne forkorte hendes Dage og saaledes paa den letteste Maade løse det forhadte Baand. Hvad hun led i Etampes, har hun udtalt i flere Klagebreve til Paven, af hvilke dog kun et eneste er kommet til os. Nedbøjet af de uendelige Plager, skriver hun i Aaret 1203[1]: »Med en ydmyg Aand og et sønderknuust Hjerte har jeg ofte baade selv og ved mine Venner ladet Eder, fromme Fader, underrette om min Elendighed, og da jeg endnu bestandig bærer det allertungeste Kors, saa . . . vil jeg tye til Eder, hellige Fader, de Undertryktes Beskytter, de Kummerfuldes Trøst og Tilflugt ... Min Ægtefælle Kong Philip forfølger mig; han seer aldrig til mig som sin Hustru, men har indespærret mig i et eensomt Fængsel, for at jeg midt i min Ungdom skulde blive kjed af Livet over alle hans Krænkelser; han lader bestandigt sine vagthavende Soldater spotte og krænke mig, for at jeg skulde føje ham tvært-

[1]) Innoc. Ep. III, l. VI, 85. Rainaldi Ann. Eccl. t. I, p. 101. Scr. R. D. VI, 111 fg. I Overskriften kalder hun sig: Inseburges (see Side 17) Pavens ringeste Datter, kun af Navn Dronning af Frankrig, der i al Ydmyghed kaster sig til hans Fødder.

imod Ægteskabets Ret og Kristi Lov. I maae vide, hellige Fader, at jeg slet ingen Lindring har i mit Fængsel, men maa lide utallige og utaalelige Besværligheder. Ingen tør besøge mig uden en Nonne, og jeg faaer ikke et Guds Ord at høre af nogen Mund til at vederkvæge min Sjæl; jeg kan ikke skrifte for nogen Præst; Messen faaer jeg sjælden at høre, andre Bedetimer bivaaner jeg aldrig. Intet Bud fra mit Fødeland faaer Lov til at komme til mig, enten med eller uden Breve, og tale med mig. Min Føde tildeles mig undertiden altfor knapt, men Kummerens Brød og Ængstelsens Drik nyder jeg daglig[1]). Jeg kan ikke faae noget Lægemiddel, som den menneskelige Skrøbelighed saa ofte kan behøve, heller ingen Læge, der kan sørge for min Helbred og hjælpe mig. I Bad kommer jeg aldrig; vil jeg lade mig aarelade, kan det ikke skee, og derfor frygter jeg for mit Syn og for andre store Svagheder. Med Klæder er jeg kun ringe forsynet, og de jeg har, passe ikke for en Dronning. Hvad der dog især gjør min elendige Stilling allermeest utaalelig, er, at de meget foragtelige Kvindfolk[2]), som Kongen har givet mig til Selskab, aldrig sige mig et godt Ord, men krænke mig med vanærende og fornærmelig Tale, og dog har jeg hørt om dem og veed jeg, at det gjør dem ondt for mig, og at de have Medlidenhed med mig, naar de ere gaaede bort; men herved give de ingen Trøst, men lade mig blive i min Bedrøvelse. Jeg er indspærret i et Huus og kan ikke komme ud deraf. Kort sagt, jeg kan umuligt opregne mine Lidelser i det

---

[1]) . . . pane tribulationis et potu angustiæ quotidie utor . . .

[2]) Accedit ad cumulum miseriæ meæ, quod illæ personæ admodum viles . . . At personæ her virkelig betyder Kvindespersoner, fremgaaer tydeligt af Innoc. Epist. l. VI, 86, da de samme Personer der kaldes mulierculæ.

Enkelte; thi man nægter mig det, som aldrig burde nægtes nogen kristen Kvinde, og der skeer med mig, hvad der ikke burde gjøres selv mod det foragteligste Menneske. De Breve[1]), som Eders Hellighed skriver til mig, faaer jeg aldrig. Nedbøjet ved disse og lignende Mishandlinger, som jeg for Øjeblikket ikke formaaer at beskrive for Eders Hellighed, saa at jeg er kjed af Livet[2]), og da jeg ikke veed, hvad jeg skal gjøre, vender jeg mine Øjne til Eder, hellige Fader, for ikke at gaae tilgrunde, jeg mener nemlig ikke med Legemet, men med Sjælen. Da jeg hver Dag døer for at bevare Ægteskabets hellige Rettigheder ukrænkede, hvor blid, behagelig og yndig en Gjæst vilde ikke den legemlige Død være for mig den Mistrøstige, af Alle Forskudte og Forkastede, da den ene Død vilde befrie mig for en tusindfold Døds Pinsler.«

Derpaa faaer hun dog atter Mod: »Som jeg eller mine Klerker allerede har forestillet Eders Hellighed, bønfalder jeg derom, at dersom jeg som skrøbelig Kvinde skulde indjages Skræk og ved Trusler komme til at gjøre nogen Tilstaaelse eller noget Forslag, der maatte stride mod mine Rettigheder som Ægtefælle, det da som noget Aftvunget ikke maa blive mig til Skade i min Ægteskabssag eller blive antaget for gyldigt af Eder, der jo maae straffe en saadan Tvang og med Eders stærke Arm frie mig ud af saadan Ulykke, og at dersom min Herre Kong Philip, besnæret af Djævelens List, skulde paany forsøge at føre Sag imod mig om Ægteskabet, I da vil lade mig bringe til et Sted, hvor jeg med min tidligere Frihed og i min Families Skjød uden Tvang kan erklære mig om Alt, og at I af apostolisk

---

[1]) Trøstebreve nemlig.

[2]) Gêraud p. 106 kalder Stemningen i dette Brev un morne désespoir.

Barmhjertighed vil paa min Ed eller Andres Borgen fritage mig fra Forbindtlighed til de Tilstaaelser, jeg mulig havde kunnet lade mig aftvinge ved Frygt. Gjør det, hellige Fader og lad ogsaa mig finde den Trøst og Retfærdighed, som I viser mod Alle, at I paa den yderste Dag kan af den Almægtige modtage en værdig Løn.«

Det synes altsaa, at Dronningen har været efterstræbt af Philips Udsendinge, der under Gudsfrygts Maske søgte at besnære den fromme Kvinde og faae hende til selv at krænke Ægteskabets hellige Love, eller ialfald ved deres lumske Raad bevæge hende til frivillig at give Afkald paa sin Ægteskabsret og derved give den snedige Philip Spillet vundet[1]).

Dronningens Klager løde ikke forgjæves. Da Abbed Casamario[2]) i Sommeren 1203 skulde rejse til Paris, gav Innocens ham et Brev[3]) med, skreven i Ferentino i Juni Maaned[4]), hvori han søgte baade at vække Kongens Skamfølelse og Frygt. Han viste ham, hvilken Skam hans uædle Opførsel mod hans agtværdige Dronning paadrog ham ikke alene i hans Rige og blandt hans Vasaller, men ogsaa i hele Verden, hvilken Forargelse han vakte i hele Kristenheden, og hvorledes han voldte Paven selv ond Omtale[5]). Han bad ham derfor ved Alt, hvad helligt var, for hans egen Æres, for hans Sjæls, for Kirkens, for den romerske Stols, for

---

[1]) Géraud p. 106: . . . à favoriser de sa libre adhésion la réussite des projets de son mari.

[2]) Engelstoft S. 228 har urigtigt: Casemara.

[3]) Innoc. III, Ep. l. VI, 86; findes ikke i Scr. R. D.

[4]) Suhm IX, 31.

[5]) . . . et qualiter in nos universi culpam refundant, asserentes, quod per patientiam nostram circa eam amplius induraris, cui per restitutionem, quam destitutionem vocant, non solum modo non profuisse nos dicunt, sed potius obfuisse.

Guds Skyld, at behandle sin Dronning anderledes og ialfald ikke blive hendes Morder. Hvorledes vilde det gaae, dersom Døden bortrev den ulykkelige Ingeborg i hendes Fængsel? Alverden vilde beskylde Philip for at være Aarsag deri, og betragtet som den, der havde taget sin egen Ægtefælle af Dage, vilde han ikke faae Tilladelse til at indgaae nogen ny Forbindelse.

Det blev tillige mundtlig paalagt Abbeden paa det meest indtrængende at formane Kongen og besøge Dronningen hyppigt for at trøste hende, hvorfor Paven ogsaa i Brevet havde bedet Philip om, at lade ham og andre Gejstlige uhindret komme til hende, en Begjæring, som Kongen ikke vovede at afslaae[1]); men iøvrigt kom der slet Intet ud af Abbed Casamarios Bestræbelser, selv om han har drevet dem med Iver. Det fremgaaer tydeligt af det Brev[2]), som Paven tilskrev Philip den 9de December 1203 fra Anagnia. Han gjentager heri alle Bebrejdelser og Formaninger, der fandtes i det forrige Brev. Frankrigs Dronning bliver behandlet af Philip, som han ikke vilde vove at behandle en foragtelig Landstrygerske[3]); hun hentæres i et Fængsel. Paven selv hører meget ilde derfor: »man siger, at vi ligesom stumme Hunde, der ikke kunne gjøe[4]), ikke tør forkynde de Ugudelige deres Synd, hvorfor han, som vi tilsidesætte for Dig, skal kræve dit Blod af vor Haand. Man lægger til, at vi have Guds Mishag, fordi vi ville være Dig

---

[1]) Géraud p. 108: Philippe n'osa point refuser cette faveur.

[2]) Innoc. epist. III, l. VI, 182. Scr. R. D. VI, 113. Suhm IX, 30.

[3]) ... extraneam quamlibet et abjectam tractari honestius faceres ... Géraud p. 108: La reine de France, sa femme légitime, est traitée par lui comme il n'oserait pas traiter dans sa royaume une visiteuse étrangère.

[4]) See S. 52 og 66, hvor den samme Talemaade anvendes om de pavelige Legater.

altfor meget til Behag, og Gud lader sig ikke spotte.« Dersom Kongen skulde fremture i sin Haardnakkenhed, da var der ogsaa en Ende paa Taalmodigheden, og Paven »vilde opfylde sin Pligt uden Persons Anseelse, ikke stolende paa verdslig Magt, men paa Guds Bistand; thi naar Herren er vor Hjælper, ville vi ikke frygte for hvad Menneskene kunne gjøre os.«

Det synes altsaa, at Ingeborgs Skjæbne[1]) havde vakt Alles Deeltagelse og Harme, og Paven lader sig tydeligt forstaae med, at han kunde være meget tilbøjelig til, atter at slynge Straffens Lynstraale over den ulydige Fyrste. Men Truslen skrækkede ikke Philip, ja gjorde kun meget ringe Indtryk paa ham; thi hele Aaret 1204, i hvilket han iøvrigt fuldendte den vigtige Erobring af Normandiet, henrandt, uden at man hører det mindste fra ham eller Paven om Sagen. Den hvilede ganske[2]). I Aaret 1205 tog han dog atter fat paa den og forsøgte sig nu med en ny Skilsmissegrund, der dog allerede lidt tidligere var begyndt at fremglimte, men nu blev stillet frem som Hovedgrund, uden at han dog opgav Paastanden om Slægtskabet.

Den nye Grund, som i vore Dage maa synes højst besynderlig, var — Forhexelse[3]). I hine Tider, da Troen paa Troldom var stærkere end i vore »oplyste« Tider, var derimod en saadan Paastand ingenlunde usædvanlig eller forunderlig. Det blev almindelig troet, at Kjærlighed kunde

---

[1]) Suhm IX 30: »Dersom Ingeborgs Breve havde været ligesaa smukt skrevne som Ovidii Sørgebreve, vilde Verden have talet mere om hendes Lidelser, end om hiin store romerske Digters, thi hendes overgik langt hans!«

[2]) Dette er rimeligere end Engelstofts Mening (S. 232) om »formodede« tabte Aktstykker og »formodede« Klager fra Philip.

[3]) Den Forhexede, der var forhindret i at opfylde sin ægteskabelige Pligt, kaldtes maleficiatus, maleficio impeditus.

frembringes eller forstyrres ved Troldkvinders Konster[1]), og det sidste meget hyppige Tilfælde fik naturligviis stor Indflydelse paa Ægteskaberne, saa at der ofte forekom Sager af den Art. Kirken selv raadede til Bønner, Skriftemaal og Besværgelser mod Djævelens Magt, fra hvem jo dette som alt det Onde havde sin Oprindelse; men det maatte indrømmes, at selv disse Midler ofte ikke udrettede Noget. At Virkningerne paa de Forhexede vare saa ringe, og Mængden af Tilfælde saa stor og stedse tiltog, vidnede efter Middelalderens Theologer om Antikristens nære Komme[2]).

Ligesom dette vanskelige Spørgsmaal ofte blev behandlet af Theologerne, saaledes gav det ogsaa Anledning til mange særegne Bestemmelser i den kanoniske Ret. Baade den berømte Peter Lombarder i sin Dogmatik[3]) og Gregors Dekretaler[4]) have et eget Afsnit derom. Det laa altsaa meget nær for en Fyrste, der vilde skille sig ved sin Gemalinde uden skjellig Grund, at vælge denne Udvej, som Kirkeretten selv frembød, og som desuden paa Grund af sin Ejendommelighed gav Udsigt til et godt Udfald. Man kan kun undre sig over, at Philip ikke tidligere var falden derpaa!

Det var altsaa i Aaret 1205, at han med Iver tog fat paa denne Sag. Vistnok har han allerede tidligere i et eller flere Breve til Paven — som nu ere tabte — udtalt dette nye Paaskud eller ialfald ladet det fremskimte; thi der

---

[1]) Hincmarus Remensis, de divortio Lotharii Regis et Tetbergæ Reginæ, interrogat. 15: . . . quia sunt feminæ, quæ maleficiis suis inter virum et uxorem odium inreconciliabile possint mittere . . . (i hans Skrifter, t. I, p. 653, Paris 1645).

[2]) Ib. p. 655: Sed non est mirum, si in istis temporibus ultimis talia Antichristi adventum præcurrentia veniunt.

[3]) Sent. lib. IV, distinct. 34: de his, qui maleficiis impediti coire non possunt; udviklet nærmere af hans Commentator Durand af St. Portiano.

[4]) Lib. IV, tit. XV: de frigidis et maleficiatis et impotentia coëundi.

findes i flere tidligere Pavebreve Hentydninger[1]) til dette Spørgsmaal. Saameget er dog vist, at han tydelig maa have fremført sin Paastand for Paven, inden denne den 5te Juli 1205 skrev det Brev til Dronningen, hvori han omtaler den. Han kunde nemlig ikke afvise en Skilsmissegrund, der jo ligefrem var hjemlet i Kirkeretten, og han havde i det Hele meget ringe Haab om at kunne tvinge den haardnakkede Konge til at give efter. Det var ikke forunderligt, om hans Taalmodighed kunde have været udtømt og hans Iver kjølnet for denne trættende Sag. Han kunde derfor kun bringe Ingeborg saare ringe Trøst i sit Brev[2]) af 5te Juli 1205: Han havde gjort alt Muligt og vilde heller ikke svigte hende nu, men han saae ingen Udvej til at bøje Kongens Sind, da han maaskee, som han selv ivrigt paastod og Mange troede, virkelig var forhexet! I saa Fald, hvo kunde da modstaae Guds Tilskikkelser? Hvad nyttede det til, at det sørgelige Forhold mellem hende og hendes Gemal længere blev fortsat? Gud alene kunde indskyde Kongen Kjærlighed til hende, men da Philip nu forlangte Skilsmisse, ikke alene paa Grund af Slægtskab, men og for Hexeries Skyld, saa vilde Paven sende sin Kapellan, en klog og sindig Mand[3]), til hende for at erfare hendes Mening.

---

[1]) Den første findes i Inn. Ep. l. V, 48, til Ærkebispen af Reims i Sommeren 1202: Si ergo Rex ipse desiderat expediri, libenter testes, quos super consangvinitate, affinitate, seu maleficio duxerit producendos, faciemus admitti . . . og maaskee ogsaa i det samtidige Brev 49 til Kongen: super impedimento affinitatis vel consangvinitatis vel aliis . . .

[2]) Innoc. ep. VIII, 113. Findes ikke i Scr. R. D., og Suhm, IX, 93 maa ligefrem tilstaae, at han har glemt det, da han lod 6te Bind af Scr. R. D. trykke.

[3]) Géraud p. 109: sage et discrèt. Meningen var jo, at Dronningen skulde betroe ham sine Tilstaaelser, Ønsker og Hensigter.

Hvad denne Kapellan, en Magister P., har udrettet paa sin Rejse for at trøste Dronningen og sætte Paven istand til at dømme om Philips Paastand om Forhexelse, derom høre vi slet Intet[1]). Rimeligviis skete der Intet. Paven vilde ikke drive Philip til det Yderste, og desuden havde denn gode Venner ved det romerske Hof[2]).

To Aar henløb i Stilhed. Da træffe vi under 2den April 1207 et Brev[3]) fra Paven til Philip, rimeligviis fremkaldt ved nye Klager fra Ingeborg. Tonen er ikke længere truende, men dog meget alvorlig, og man seer, at om Innocens end ikke længere tænker paa at anvende Tvang, var han dog ikke tilsinds at give efter for Philips Ønsker, medmindre denne kunde anføre og bevise en gyldig og lovlig Grund til Skilsmisse. Han besværger ham for Jesu Skyld at behandle hende som Ægtefælle, og selv om han havde Gud til Vidne paa hvad han paastod, at han ikke kunde omgaaes med hende, saa burde han dog skamme sig ved at holde en Kongedatter, Kongesøster, Dronning som en ringe Fange paa en saa vanærende Maade, men tværtimod vise hende al kongelig Ære; ellers vilde han blive dømt ikke alene af Gud, hvem han vel, om end seent, kunde forsone ved Bod, men og af Menneskene, hvis Uvillie han ikke vilde kunne dæmpe. Sejrrig som han ofte havde været, kunde han dog aldrig vinde en bedre Sejr end over sig selv. Den hæderlige Abbed af Sarnai skulde levere Kongen Brevet egenhændig

---

1) Der findes nemlig slet ingen Efterretning i Kilderne derom, ligesaalidt som om Ingeborgs Sag i de to næste Aar.

2) Suhm IX, 30.

3) Innoc. epist. III, l. X, 42. Scr. R. D. t. VI, 114-115. Samme Dag Brev til Kong Valdemar i Danmark (Innoc. ep. X, 41) om dette Skridt (Suhm IX, 122).

og forklare ham det, for at det ikke skulde blive vrangt fortolket af en Anden, som tidligere var skeet[1]).

Skjøndt Philip ikke skjænkede hende Friheden, sørgede han dog anstændigere for hendes Underhold[2]). Tillige har dette Brev maaskee bevirket, at han i Løbet af Aar 1207 gjorde et nyt Forsøg paa at nærme sig Ingeborg for, som det hed sig, at prøve Trolddommens Magt. Af Innocens's Brev af 2den December 1207[3]) sees, at Philip havde sendt Abbed Johan af St. Genoveva til Rom for at underrette ham derom, med Tilføjende, »at det ikke maatte være hans Sag til nogen Skade[4]), dersom Forsøget skulde mislykkes.« Hertil svarer Paven: »Du bør stedse, kjæreste Søn, naar Du vil prøve Trolddommen, der er til Hinder for Ægteskabet, nærme Dig Dronningen i Herrens Frygt, begynde med Messer, Bønner og Almisser[5]) og da forsøge i Troen, om Du kan udøve den ægteskabelige Pligt mod hende, for at det deraf kan kjendes, om Trolddommen er hævet.« Det skulde altsaa paa ingen Maade være Kongens Sag til Skade, om Forsøget strandede. I saa Fald kunde han fortsætte Skilsmissesagen, og Paven selv skulde, dersom han forlangte det, fælde Dommen[6]), »uden hvilken han i Sandhed ikke kunde løses af dette Baand«[7]).

---

[1]) Om Innocens her sigter til Kardinal Octavian eller en anden senere Underhandler, som han havde sendt til Kongen, er uvist.

[2]) Innoc. ep. l. XI, 182: Nunc autem etsi necessaria sibi facias congrue ministrari, quantum ad victum pertinet et vestitum, ipsam tamen in arcta facis custodia detineri.

[3]) Innoc. ep. X, 176. Scr. R. D VI, 115. Engelstoft omtaler slet ikke dette vigtige Brev, der tydeligt viser Pavens Forhold tll Forhexelsesspørgsmaalet. See Suhm IX, 123

[4]) Præjudicium.

[5]) Præmissis orationum, eleemosynarum et sacrificiorum suffragiis . .

[6]) Ad judicium procedemus, sine quo profecto non prævales ab hoc vinculo liberari.

[7]) Léopold Delisle, catalogue des actes de Philippe-Auguste for-

Der er slet intet Spor af, at dette Brev har havt den mindste Virkning paa Kongen. Der mærkes slet ingen Forandring i hans Sind eller i Sagens Stilling. De politiske Forhold bleve bestandig gunstigere for Philip. Hans Lykke i Krigen med England, som han havde frataget alle dets Besiddelser i Frankrig, Pavens hæftige Strid med Johan uden Land om Besættelsen af Ærkebispestolen i Canterbury og hans Ønske om Philips Hjælp til et Korstog mod Albigenserne — Alt dette styrkede Philips Stilling og kunde gjøre ham mindre villig til at vige for Roms Fordringer. Det nye Standpunkt, hvorpaa han havde bragt Sagen ved Forhexelsesspørgsmaalet, gjorde den endnu mere indviklet, for ikke at sige uendelig vanskelig. Det laa jo i en saadan Trolddomssags Væsen og Beskaffenhed, at Beviislighederne vare meget vanskelige at skaffe tilveje, og desuden vare af den Slags, som man af Sømmelighedshensyn maatte krympe sig ved enten at fordre eller give. Kort sagt — Kongen vandt Tid, om han end ikke kunde vinde Sejr over en Modstander som Innocens, og denne maatte bestandig vise sig mere og mere forsigtig og eftergivende ligeoverfor ham.

Tiden gik sin Gang uden at bringe Forandring. Da Paven næste Sommer 1208 sendte Kardinal Guala af St. Maria in Porticu til Frankrig for at virke for et Korstog til det hellige Land[1]), gav han ham tillige det Ærinde

---

moder i Indl. p. CXVII med Grund, at et Dokument med Titel: Forma in quam consulit dominus papa de divorcio celebrando (A 1 B 1; ed. Baluze Misc. VII, 245 efter B, Bouquet XIX, 393 Note), som Dom Brial. henfører til 1200, er fra December 1207 i Anledning af Innocens's Brev, og at det er en Rapport, som Abbeden af St. Geneviève, Philips Afsending til Paven, havde givet ham fra Rom. Indholdet passer slet ikke paa Aar 1200, og Géraud har derfor slet ikke benyttet dette Dokument.

[1]) Innoc. ep. XI, 85 fra Anagnia af 28de Juni 1208 (Suhm IX, 143 har 29de Maj?).

at undersøge Forhexelsen, den eneste Paastand, hvori der var Alvor fra Philips Side; et vanskeligt Ærinde, men Paven stolede paa hans Besindighed og Erfaring[1]). Undersøgelsen skulde drives med den største Nøjagtighed[2]), men først maatte Dronningen sættes i fuldkommen Frihed. Vilde begge Parter underkaste sig hans Dom, skulde han afsige den uden Appel; vilde de ikke, skulde han sende alle Beviislighederne til Paven, der da selv vilde afsige Dommen paa en bestemt Dag for begge Parter. Dette Brev, der er af samme Dag som det forrige, er aabenbart en pavelig Instrux, der blev medgivet ham ved hans Bortrejse.

Det lader til, som om Kardinalen kom i et godt Forhold til Kongen, og at der hos denne vaagnede et nyt Haab om et heldigt Udfald ef Sagen. Han havde rigtignok været meget uheldig med alle sine tidligere Paastande og Udflugter; Foregivendet af Slægtskabet, Flugten fra Soissons, de forskjellige Forfølgelser mod Ingeborg, Forsøgene paa at bestikke Legaterne, Forhexelsespaastanden — Alt havde været lige frugtesløst. Dersom der kunde være nogen Tvivl om Philips Uret mod Ingeborg, maatte den svinde ligeoverfor alle de snedige Vendinger, han gjorde. Det var vistnok i Mistvivl om sin Sag, at han fandt paa en ny Udvej som den sidste Tilflugt[3]). Ingeborgs Gudsfrygt havde hidtil gjort det umuligt for hende at krænke det Hellige ved at give sit Minde til Opløsningen af hendes Ægteskab. Han søgte nu netop at drage Fordeel af hendes Fromhed til at bringe hende til den Beslutning at gaae i Kloster. Hertil anvendte han snart Lokkemidler, snart Trusler. Først viste

---

[1]) Innoc. ep. XI, 86.
[2]) Decretal. Gregor. l. II, tit. 19 de probationibus, cap. 6 & 14.
[3]) Om en Hustrus Overgang til Klosterliv see Decretal. Gregor. l. III, tit. 32: de conversione conjugatorum.

han bedre Omsorg for hendes Underhold og Klæder; derpaa fjernede han hendes hengivne Tjenere og omgav hende med sine Redskaber, der snart truede hende med de skrækkeligste Piinsler, dersom hun modsatte sig, snart priste Nonnelivets Hellighed og gave hende i Kongens Navn glimrende Løfter om store Gaver og 1000 Livres om Aaret, en meget betydelig Sum, der nutildags vilde have den tyvedobbelte Værdi. Saaledes lykkedes det ham at bringe den stakkels Dronning, der nu i Grunden var mere afspærret end før og ganske forladt af Alle, var uden Raad og Trøst, til at bukke under og afgive den edelige Erklæring, at hun vilde gaae i Kloster og ikke modsige hans Paastand om Umuligheden af Ægteskabspligtens Opfyldelse. Nu troede Philip sin Sag vel forvaret; han kunde anføre en tredobbelt Skilsmissegrund, Slægtskab, Forhexelse og Dronningens Klostergang[1]).

I Tillid hertil, og med den Tilstaaelse, han havde afpresset Dronningen ved uværdige Midler, sendte han i Efteraaret 1208 en fortrolig Klerk, Guido af Atheiis, til Paven med et Brev[2]), hvori han beder ham indstændigt at lade sin Legat Guala, »der er i vort Land«, ophæve Ægteskabet uden Appel, enten paa Grund af Svogerskab, Trolddom eller Indtrædelse i Kloster[3]), eller af hvilkensomhelst anden fornuftig Grund Skilsmisse var skeet i Pavens og hans Forgængeres Tid. Han udbad sig Dispensation paa

---

[1]) Engelstoft S. 243: Tallet maatte erstatte, hvad der manglede i Vægten.

[2]) Gui d'Athies. Géraud kjender ikke dette Brev (Innoc. ep. XI, 180; Scr. R. D. VI, p. 116) og lader ham blive sendt i Begyndelsen af 1208, hvilket strider mod Brevet; thi det siger, at Legaten var i Frankrig, da Kongen sendte Guido med dette Brev (qui est in terra nostra).

[3]) . . . appellatione remota, sive per affinitatem, sive per maleficium, sive intrando religionem.

den lemfældigst mulige Maade[1]), og at Paven vilde have uindskrænket Tillid til Guido, Overbringeren af dette Brev.

Guido skulde tillige overbringe mundtlige Forslag om at Kongen maatte skille sig ved Ingeborg og indgaae et nyt Ægteskab, naar hun edelig erklærede, at hun frivillig aflagde Klosterløftet, og han ligeledes edelig bekræftede, at han aldrig havde kunnet have ægteskabelig Omgang med hende; men de Exempler, som han anførte til Begrundelse heraf, vare ikke heldige og kunde ikke bestaae for Innocens's skarpe Dom.

Foreløbig meddeelte Paven Kongen i et kortere Svar af 7de December 1208[2]) at han endelig maatte overveje med forstandige Mænd, hvorvidt det var ham tjenligt at underkaste sig Dom i denne Sag, da den vilde blive afsagt uden nogen Persons Anseelse; han vilde derfor give ham et velmeent Raad, nemlig at han skulde bøje sit Sind, om han endog skulde tvinge sig selv for at herske over det som en kraftig og besindig Konge, og tilvende sin Dronning sin ægteskabelige Kjærlighed. Da skulde Gud lønne ham rigelig baade her og hisset.

Dette Brev synes at have været en Slags Privatbrev, hvorved han søgte at stemme Kongens Sind til Eftergivenhed og indlede den følgende mere officielle Skrivelse, der giver en vidtløftig og tydelig Udvikling af alle Pavens Betænkeligheder ved at gaae ind paa Kongens Ønsker og Forslag. Under 9de December skrev Paven til Phi-

---

[1]) Leviorem dispensationem quam poteritis erga nos, si placet, faciatis.

[2]) Innoc epist. l. XI, 181. Scr. R. D. VI, p. 116. Mærkeligt nok siger Engelstoft S. 255 Note a, at dette Brev og det følgende ere af samme Datum, skjøndt Brevenes Underskrift udtrykkelig angiver VII og V Idus Decembris.

lip[1]), at hans Sendebud Guido har bragt Brev til den romerske Stol, og desuden mundtlig fremført den ydmyge Bøn fra Kongen[2]), at han maatte tage en anden Hustru, dersom Dronning Ingeborg frivillig vilde tage Sløret og offentlig aflægge Løftet paa et sikkert Sted, som Legaten skulde bestemme, og Kongen vilde sværge paa, at han aldrig havde kunnet have Omgang med hende. Vel var det skeet, som Kongen paaberaabte sig, at Pave Alexander den tredie havde tilladt den ene Ægtefælle, endog imod den andens Villie, at gaae i Kloster, naar ingen kjødelig Omgang havde fundet Sted, uden hvilken Ægteskabet ikke kunde ansees for fuldbyrdet; i dette Tilfælde var det ikke forbudt den anden Part at indgaae nyt Ægteskab[3]), dersom han ikke kunde bevare sin Afholdenhed. Ganske anderledes forholdt det sig, dersom de havde havt legemlig Omgang; thi ligesom den betegner Foreningen af Ordet og den menneskelige Natur — thi Ordet er blevet Kjød — saaledes betegner Hjerternes Forening Kjærligheden mellem Gud og den retfærdiggjorte Sjæl; derfor kan Ægteskabets Baand mellem Mand og Kvinde ikke opløses, saalænge de leve, ligesaalidt som Foreningen mellem Ordet og den menneskelige Natur kan ophæves; thi hvad Gud har sammenføjet, skulle Menneskene ikke adskille. Vist var det, at nogle Hellige havde forladt Ægteskabet for at blive Eneboere eller Pilegrimme[4]), men disse faa Exempler kunde ikke afgive

---

[1]) Innoc. ep. l. XI, 182. Scr. R. D. VI, p. 117. Engelstoft. S. 246 anfører dette Brev først, skjøndt det er to Dage yngre.

[2]) Petens ex parte tua suppliciter viva voce . . . Vidnesbyrd om Pavens myndige Tone.

[3]) . . . ut ad secunda possit vota transire.

[4]) Man læser tydelig af Pavens Gjendrivelser de enkelte Paastande, som Philip har ladet sin Afsending mundtlig fremsætte for Paven, og som vi følgelig maae uddrage af dette Brev.

nogen almindelig Lov, da de antoges at have handlet efter guddommelig Indskydelse. Ialfald har den anden Part aldrig kunnet indgaae nyt Ægteskab; Philips Exempel var uheldigt, thi den ene Gang, Pave Alexander havde givet Tilladelse dertil, var det netop paa den Betingelse, at ingen legemlig Omgang havde fundet Sted. Han beder Kongen indstændig at overveje vel, om der ikke i dette Tilfælde hersker en Vildfarelse, som kunde foraarsage baade ham og Kongen stor Fare og medføre den største Forargelse. Det var jo vitterligt, at Kongen flere Gange[1]) var kommen til sin Dronning for at søge Samleje med hende. Vel havde han paastaaet, at han ikke havde kunnet have Omgang med hende, men det kunde dog nok være, at det ikke ganske var gaaet saaledes til[2]). En anden Hovedvanskelighed var det ogsaa, at Dronningens Erklæring om at ville tage Sløret ingenlunde kunde ansees for frivillig. Vel fik hun nu det, hun behøvede, af Føde og Klæder, men han holdt hende dog endnu indespærret i et strængt Fængsel, og Ingen kunde komme til hende; tilmed havde han ved alleslags Midler, snart ved store Løfter, snart ved Trusler af sine slette Redskaber, faaet hende forledet til at erklære, at hun vilde tage Sløret, og at legemlig Omgang ikke havde fundet Sted, for at han kunde faae sig en anden Hustru; men hun havde tværtimod baade i Legaternes Nærværelse og mange Gange i sine Breve paastaaet det Modsatte[3]), ja endog for tre Aar siden i et aabent Brev udtrykkelig tilføjet, at dersom hun

---

[1]) Som det Foregaaende viser, tre Gange, i Amiens, St. Maur og Etampes.

[2]) . . . fortasse tamen in ipso tali commercio aliquid circa eam extraordinarie peregisti.

[3]) Quamvis ipsa Legatis nostris confessa fuerit in judicio, quod tu eam carnaliter per commixtionem sexuum cognovisti . . .

nogensinde skulde afgive en herimod stridende Erklæring. da maatte Paven ikke troe den, fordi den da maatte være bleven hende aftvungen eller aflokket, enten af Frygt for Piinsler eller af Lyst til at slippe ud, ligesom Dronning Tetberg i lignende Tilfælde havde skrevet imod Kong Lothar til Pave Nicolaus[1]). Af de anførte Exempler havde Ingen, som Kongen, søgt Omgang med deres Hustruer, naar de vilde gaae i Kloster, heller ikke bragt dem til at tage Sløret for selv at indgaae nyt Ægteskab[2]), saaledes som Kongen havde forledt Dronningen dertil ved mange Løfter, ja han havde endog aflokket hende en Edsbekræftelse derpaa ved at love hende en aarlig Indtægt af 1000 Livres[3]). Heller ikke havde Nogen indespærret sin Hustru, om end kun for en kortere Tid, i haardt Fængsel, som Kongen nu havde gjort i hele otte Aar. I de andre Tilfælde havde den ene Ægtefælle enten før eller strax efter Brylluppet forlangt at gaae i Kloster; her var det hele sexten Aar efter, og endda med Tvang. Heller ikke havde nogen Hustru forlangt den ægteskabelige Pligt af Manden; her havde Dronningen hyppigt fordret den af ham, men uden Nytte. Ingen Hustru havde sagt, at legemlig Omgang havde fundet Sted; Dronningen havde ofte paastaaet det, endog for Retten. Skulde hun nu paastaae det Modsatte, da kunde hendes simple Udsagn ikke staae til Troende, men hun maatte da tilligemed Kongen efter Gregors[4]) Bestemmelse aflægge Ed derpaa

---

[1]) See Side 120 (Decret. Gratian. II, caus. 31, quæst. II, cap. 4.

[2]) Quatinus ipse ad aliud conjugium transvolaret. Pavens Dadel over Kongens Flygtighed træder tydelig frem i dette Udtryk.

[3]) Formodentlig er dette blevet meddeelt Paven af Guala, eller muligt af Ingeborg selv. I saa Fald er hendes Brev derom gaaet tabt.

[4]) Her tales om Pave Gregor den første (590—604), der yttrer sig herom i sit Brev til Johannes af Ravenna; Burcard. Wormat. decret. l. IX, c. 40, Yvo Carnot excerption. ecclesiasticar. regu-

over de hellige Relikvier. Kongen maatte selv indsee, at han var gaaet langt videre, end de anførte Exempler og Dekreter tillode. Det var ikke Pavens Mening at ville vise Kongen for stor Strænghed; af Sammenligning med Andre vilde han selv see, at der var blevet viist ham megen Velvillie. Pave Nicolaus havde kaldt Lothars uretmæssige Hustru Frille[1]), han, Innocens derimod, havde aldrig kaldt Agnes saaledes, men en ædel Kvinde; hiin havde næppe givet Lothar Titel af Konge, han havde stedse kaldt Philip »hans katholske og allerkristeligste Majestæt«; hiin havde afsat de to Ærkebisper af Køln og Trier for en uretfærdig Skilsmissedom; han havde ikke afsat den ene Ærkebisp af Reims, Kongens Morbroder, der havde staaet for denne Skilsmisse eller rettere Gøglehandel[2]). Hiin havde svunget Banlysningens Sværd over Lothar og hans Medhustru[3]); han havde kun lagt Forbud, ikke engang over hele Landet, men over en Deel deraf, og havde hverken lyst Ban over Philip eller hans Medhustru, ja ikke engang unddraget dem Gudstjenesten og Sakramenterne. Skjøndt han meget ofte havde paamindet Kongen om at gjengive sin Hustru Friheden og den tilbørlige Hæder som Dronning, havde han dog endnu ikke tvunget ham dertil ved sin apostoliske Magt[4]). Eller troede Kongen maaskee, at Innocens havde ringere Iver og Magt end sine Forgængere, eller var mindre istand til at haandhæve Ret, fordi han hidtil havde opsat at udøve Ret? — Dog, for at Kongen ret skulde

---

lar. VIII, c. 178. Coelestin den tredie har anført Dekretet i cap. Laudabilem. See Decretal. Gregor. l. IV, tit. 15 c. 5.

1) . . . pellicem Lotharii appellabat . . .

2) Ludibrii fabulam (S. 82).

3) Ille Lotharium Regem et superinductam Gualdradam excommunicationis mucrone percussit.

4) Nondum tamen ad hoc apostolica te compulimus potestate.

kjende hans Venskab og Naade, havde han nu opfyldt hans Ønske og befalet Guala at afgjøre Sagen endeligt uden Appel enten paa Grund af Svogerskab, Forhexelse eller Klosterløfte[1]), eller hvilken anden fornuftig Grund der lod sig fremføre, skjøndt rigtignok den bestandige Vexlen af Grunde lød noget mistænkelig. I ethvert Tilfælde skulde Legaten efter en nøjagtig Undersøgelse afsige Dom, dersom begge Parter ønskede det; i modsat Fald skulde Paven selv afsige den til en bestemt Tid, da begge kunde lade møde for sig. Men fremfor Alt maatte Dronningen ufortøvet sættes i Frihed og nyde hæderlig Behandling. »Vend dit Øre bort fra dem, der samle Synd over dit Hoved[2]), at Du ikke skal fortjene guddommelig og apostolisk Vrede og lide haard Straf«.

Vistnok var dette Brevs Indhold ganske anderledes, end Philip havde haabet og ventet. Guala, der var gunstig stemt for Philip[3]), kunde Intet udrette til Fordeel for ham, da han var nødt til at følge de givne Forskrifter, som Paven desuden havde indskærpet ham i et særskilt Brev[4]). Philips Skuffelse, da han nu troede sig Maalet nær og dog ikke var kommet det et Skridt nærmere, vakte saa stor Forbittrelse hos ham, at han endog tænkte paa et fuldstændigt Brud med Paven[5]). Denne Stemning udtaler sig tydeligt i det Brev, han omtrent i Januar 1209 tilstillede Guala[5]).

---

[1]) Engelstoft S. 253 nævner urigtigt »de to angivne Grunde«, da Texten ligefrem angiver alle tre.

[2]) . . . ab illis avertens auditum, qui caput tuum oleo peccatoris impinguant.

[3]) Géraud p. 112.

[4]) Innoc. epist. II, 183. Scr. R. D. VI, p. 121. Ligeledes af 9de December 1208.

[5]) Léopold Delisle, catalogue des actes de Philippe-Auguste i Indl. p. CXVIII . . . Ph.-Aug. impatiente des longueurs du procès, pensa un instant à rompre avec le saint-siège. J'ai retrouvé la lettre

Han klager over, at den af ham til Rom sendte Klerk er vendt tilbage med uforrettet Sag; »Herre Paven lægger saamange Ting og saamange Forsinkelser ind i vor Sag, at han slet ikke for Tiden synes at ville befrie os, som det er os tjenligt. Vi befale Eder derfor, at I slet ikke skal tøve her for denne Sags Skyld, dersom I ikke har Andet at udrette«.

Imidlertid var denne bittre Stemning kun forbigaaende hos Kongen og havde ingen videre Følger. Han ønskede ikke at stille Sagen paa Spidsen med den mægtige Innocens og heller ikke at underkaste sig den vanskelige Undersøgelse, Paven havde foreslaaet; og Innocens holdt ikke af at drive Kongen til det Yderste under de vanskelige politiske Forhold, hvori han befandt sig, navnlig Striden med Johan uden Land. Men han gik dog aldrig videre i sin Eftergivenhed, end det kunde bestaae med Ære og god Samvittighed. Han trøstede den stakkels Dronning, hvis Stilling slet ikke forbedredes, men som forblev indespærret i Etampes og derfra stedse hjemsøgte Paven med sine Klager og Bønner. I sin Skrivelse af 7de Maj 1210[1]) opmuntrede han hende til Taalmodighed ved Tanken om Løn i det andet Liv og lovede hende, rigtignok ganske i Almindelighed, at skulle hjælpe hende. Paa samme Tid raadede han Kongen[2]) til at forsøge sig med begge Grunde, Svogerskab og Hexeri, hvorimod han slet ikke talte om Dronningens Klostergang, som han jo aldrig havde givet sit Bifald. Vilde Dronningen

---

qui dans cette circonstance fut écrite au légat. Elle montrera jusqu'à quel point était portée l'irritation du roi. I Brevet, der findes anført som Nr. 1111 p. 515 (efter A 96 og B 98 v.), kaldes Legaten Galon.

[1]) Innoc. epist. l. XIII, 66; Scr. R. D. VI, 121.

[2]) Consilium Domini Papæ super divortio Philippi Augusti et Isemburgis i Baluzii Miscellan. t. VII, p. 245; Scr. R. D. VI, 122.

ikke føre Vidner i Svogerskabssagen, var det Paven behageligt; vilde hun derimod, kunde det jo ikke nægtes hende, men Kongen skulde ikke bryde sig derom, thi Paven vilde lade dem afhøre ved sin Fuldmægtig. Med Hensyn til Forhexelsen kunde Kongen lade sværge ved sin Sjæl, at han havde forsøgt at have Omgang med hende, men ikke havde kunnet, og at han af denne Aarsag alene havde særlig Afsky for hende; han skulde da blive troet, dersom Dronningen ikke svor det Modsatte, hvilket hun dog vist let kunde bringes til at lade være. Skulde han derimod frygte for Sagens Udfald, kunde han forlange Henstand og forhindre, at nogen Dom blev fældet. I et Punkt kunde Paven dog ikke skaane ham; han maatte igjen prøve at have Omgang med hende; thi saadan Forhexelse kunde hæves ved Bønner[1]).

Af den venlige Tone i dette Brev sees, at Innocens idetmindste fortiden ikke havde isinde at drive Ingeborgs Sag med synderlig Kraft. Philip maa nu selv have troet at være Maalet nær; thi i November samme Aar besvor han i Paris en Overenskomst[2]) med Landgrev Herman af Thyringen om at tage hans Datter tilægte, hvis hun ikke var altfor styg[3]), dersom Landgreven kunde udvirke hans Skilsmisse fra Ingeborg hos Paven; hvis det ikke skete, skulde Philip give Landgreven en stor Sum Penge i Erstatning. Der udrettedes imidlertid Intet, og i to Aar hvilede Sagen, ja syntes heelt begraven.

Da træffe vi i Aaret 1212 et nyt Forsøg fra Philips Side, og dette blev da endelig det sidste. Han havde nem-

---

[1]) Quia hujusmodi maleficia per orationes abolentur. See Hincmarus Remensis de divortio Lotharii Regis etc.

[2]) Baluze Miscell. VII, 245. Suhm IX, 179.

[3]) Indecens.

lig atter fattet Haab, da det var lykkedes ham at bringe Dronningen til at afgive for Abbed Adam af la Trappe og Kardinal Robert af Courçon[1]) en Tilstaaelse, som han troede at kunne benytte til sin Fordeel og til en hurtig og gunstig Afgjørelse. Han skyndte sig derfor med at sende Abbeden og en af sine Klerker til Paven. Men Innocens svarede ham under 9de Juni 1212[2]), at han med sine Brødre Kardinalerne havde overvejet, hvad der var forebragt, men han fandt ingen Udvej til at opfylde Kongens Ønske uden ved at krænke Guds Villie. Hverken de Helliges Exempler eller Fædrenes Dekreter talte til Gunst for hans Sag. Paa egen Haand kunde Paven ikke, tværtimod Orden og Pligt, tilstede Noget, der vilde paadrage ham Guds Vrede og Verdens Foragt; det maatte forelægges en almindelig Kirkeforsamling til Afgjørelse. Imidlertid maatte Kongen betænke, at Dronningen før med Ed havde bekræftet andre Tilstaaelser, ifølge hvilket Ægteskabet var blevet fuldbyrdet ved legemlig Omgang. Han maatte heller ikke laane Øre til falske Raadgivere, der ikke vove at sige ham Sandheden af Frygt for hans Vrede, men skulde nærme sig sin Dronning, der længe havde lidt som Martyr for at holde Ægteskabets hellige Lov. Endelig maatte han ikke længere besvære Paven med denne Sag, at det ikke skulde see ud, som om han vilde benytte den romerske Stols daværende vanskelige Forhold til at fravriste den noget Ulovligt[3]).

---

[1]) Saaledes Géraud. Engelstoft kalder ham S. 264 Cozron, Suhm IX, 213 rigtigere Corzon.

[2]) Innoc. epist. l. XV, 106. Scr. R. D. VI, 122. Klerken kaldes J. (maaskee Johannes?). Af Brevet til Guarin (Innoc. ep. XV, 107) sees Kongens Paastand . . . quod etsi commixtio sexuum in eorum carnali commercio intercesserit, commixtio tamen seminum in vase muliebri non extitit subsecuta. Suhm VIII, 303.

[3]) . . . propter instantem persecutionem quam patimur (i Anledning af den tydske Kejserkrone).

Tillige skrev han samme Dag et Brev til »Broder Guarin«[1]) af samme Indhold lige indtil de enkelte Ord, for at opmuntre ham til Iver i at formane Kongen og styrke ham i det Gode, en Bestræbelse, der ikke skulde blive ubelønnet af Paven. Saalidet hjalp Philips sidste Skilsmisseforsøg, der ligesom alle tidligere strandede paa Innocens's urokkelige Samvittighedsfuldhed.

---

8. Forsoning og Død.

(1213—1236.)

Det var en urolig og bevæget Tid. Paven havde 1210 sat Kejser Otto i Ban og næste Aar afsat ham til stor Glæde for Philip; 1211 havde han sat Kong Johan af England i Ban, der blev afsat 1212, og han havde overdraget Philip at erobre hans Land. I denne Anledning sammenkaldte Philip et Møde af sine Vasaller i Rouen 1213 og samlede en Flaade i Boulogne. Før Mødet hævedes, erklærede Philip ganske uventet i Biskoppernes og de høje Baroners Nærværelse, at han fra dette Øjeblik af atter antog Ingeborg fra Danmark, forsonede sig oprigtig med hende[2])

---

[1]) Innoc. epist. l. XV, 107. Scr. R. D. VI, 122.

[2]) Robert. Altissiod. Chronol.; Hist. de Fr. t. XVIII, p. 281: Per idem vero tempus, quo rex disponebat navigare in Angliam, recepit in gratiam et in conjugales affectus legitimam suam Ingeburgem reginam, quæ per annos XIX repulsa, multo tempore apud Stampas, in tenui victu et arcta custodia, transegerat dies suos. Anonym. coætan. ib. t. XVII, p. 427. Philippus, contra spem omnium, uxorem suam Dacam, cum illa pacificatus torum revocavit in proprium. Petri Olai ann. i Scr. R. D. I, 180: gratia Dei ad se reversus . . .

og gjengav hende hendes fulde Rettigheder baade som Ægtefælle og Dronning.

Denne Forsoning var ikke et Skuespil, som hiin i Soissons 12 Aar tidligere; thi nu herskede der et godt Forhold og en god Forstaaelse mellem dem Resten af deres Liv. Men hvad kan have bevirket denne pludselige Forvandling af Philips Sind, der i henved 20 Aar haardnakket havde kæmpet imod nogen Tilnærmelse og Forsoning? Man maa tilstaae, »at de sande Grunde til denne endelige Tilnærmelse ere ikke mindre usikkre end de, der foraarsagede Bruddet«[1]). Politiske Grunde kunne næppe være tilstrækkelige, skjøndt det vel kunde tilskynde ham til at søge Pavens og hans egen Gejstligheds Bistand[2]), at Greverne af Flandern og Boulogne, Kong Johan af England og Kejser Otto havde sluttet et Forbund imod ham, der endog 1212 havde søgt en Forbundsfælle mod Johan i Fyrst Llewellin af Wales[3]). Skulde han desuden nære noget Haab om at komme i Besiddelse af Englands Trone, da maatte han nødvendig sikkre sig Pavens Bistand, og denne maatte han dog have mere Udsigt til at naae, naar han opfyldte et Ønske, som Paven havde næret i 14 Aar! Tillige maatte han indsee, at en videre Kamp med Innocens i denne Sag var frugtesløs; thi netop disse 14 Aars Strid maatte jo have berøvet ham ethvert Haab om at faae den ubøjelige Prælat til at opfylde hans Ønske om at indgaae et nyt Ægteskab. Han begyndte nu at blive gammel og mindre lidenskabelig. At han i en

---

[1]) Géraud p. 115.

[2]) Gérauds Gjætning om, at han maaskee tænkte paa Danmarks Hjælp tilsøs og Fordringer paa England, er kun lidet sandsynlig. Det er kun en Gjentagelse af Underhandlingsgjenstanden før Brylluppet.

[3]) Llewellins Brev derom findes i det Kejserlige Arkiv (Hist. de Fr. t. XVIII, p. 468 Note).

Alder af henved 50 Aar ikke havde den mindste Udsigt til at kunne formæle sig paany, har vel ogsaa bidraget til at stemme hans Sind til Taalmodighed og Eftergivenhed. Skulde hans Samvittighed maaskee være bleven rørt og have anklaget ham for hans ukristelige Fremfærd mod den ulykkelige Ingeborg? Alt dette er vel muligt, men vist er det kun, at han aldeles uventet erkjendte hende for sin Dronning, uden at det er klart, hvad der var den nærmeste Grund dertil.

Og Ingeborg? Efter tyve Aars Liv under Savn og Taarer, i Ensomhed og Fængsel indtog hun nu endelig den Plads, der tilkom hende. Stor var Glæden i Folket, der stedse havde været levende rørt over hendes Ulykker[1]) og havde betragtet hendes haarde Behandling som den eneste Skamplet paa Philips ellers hæderfulde Liv[2]).

Selv synes hun, der nu var 38 Aar gammel, at have naaet Maalet for sine Lidelser. I sin Taknemlighed vedblev hun midt i Verdenslivet og sin Højhed med de fromme Øvelser, med Bønner og gode Gjerninger, der havde opløftet hendes Sind i Trængselens Tid. Til Biskop Nicolaus af Slesvig sendte hun nogle Helgenbeen til hans Kirke som et Tegn paa sin Taknemlighed mod Forsynet. Det maa have været paa denne Tid, i Aaret 1213[3]), at hun sendte

---

[1]) Guill. Armor., Hist. de Fr. t. XVII, p. 88. Facta est lætitia magna in populo. Anonym. coætan. ib. p. 427. De qua re domus propria et omnis Gallia gavisa est gaudio magno valde. Guill. Nangiac. Chron. ad annum 1213. Ex quo Francorum populus plurimum exaltavit.

[2]) Guill. Armor., Hist. de Fr. t. XVII, p. 88. In ipso rege nihil aliud culpa dignum inveniebatur, nisi hoc solum quod uxori suæ carnis debitum subtrahebat.

[3]) Ikke 1201, som Hamsfort vil (Scr. R. D. I, 284), og næppe 1214, som Bartholin ann. ad 1214. Efter Mødet i Soissons gav hendes Stilling hende ingen Grund dertil.

denne Gave, der saa godt stemte med hendes fromme Sind; thi nu var der netop først Anledning og Lejlighed for hende dertil.

Ogsaa franske Kirker modtoge lignende Gaver. I Juli 1220 skjænkede hun Kapitlet St. Maclou i Bar-sur-Aube en Tand af dets Helgen, som nylig var bleven opdaget i det kongelige Kapel i Pontoise[1]). Med Premonstratenserordenen vedblev hun at staae i et nøje venskabeligt Forhold; paa hendes Begjæring tilstod Abbed Gervais, der siden blev Biskop 1219, hende Deel i Ordenens Bønner og alle dens aandelige Goder og lovede hende, at saasnart hendes Dødsdag var bleven Kapitlet bekjendt, skulde der holdes de samme Messer, Bønner og Psalmer for hende som for enhver af Brødrene[2]).

I de ti Aar, Ingeborg nu levede sammen med sin Ægtefælle, synes ingen mørke Skyer mere at have fordunklet hendes Ægteskabs Himmel. Men selv om end ingen Misforhold virkede forstyrrende ind paa Forholdet, gjør Philips Karakteer og hele tidligere Opførsel det dog usandsynligt at antage, at et hjertetigt og kjærligt Samliv har fundet Sted. Det eneste Vidnesbyrd, der foreligger herom, nemlig hans Testamente[3]) af September 1222, altsaa Aaret før hans Død, taler ogsaa derimod; thi han betænkte Dronningen højst tarveligt. Det Hele, han skjænkede sin kjære, velfortjente[4]) Hustru »Ysembor«, var 10,000 Pariserlivres[5]),

---

[1]) Vallet de Viriville, archives hist. de l'Aube p. 131.

[2]) Gervasius's Brev findes i Scr. R. D. VI, 124. See Hist. de Fr. t. XIX, p. 323. Før 1219.

[3]) Testamentum Philippi Augusti Regis Francorum i Recueil des Hist. de Fr. t. XVII, p. 114; tidligere hos Duchesne t. V, p. 261; Scr. R. D. VI, 125.

[4]) Bene meritæ.

[5]) Géraud p. 116 anslaaer denne Sum til omtrent 250,000 Francs

medens han gav 50,000 Livres til Erstatning for dem, hvem han uretfærdig havde frataget deres Gods[1]), 150,000 Livres foruden endeel mindre Gaver til Kongen af Jerusalem, Hospitaliterne og Tempelherrerne til Hjælp i Kampen mod Sarasenerne i det hellige Land, 21,000 til Fattige, Forældreløse, Enker og Spedalske o. s. v. Sin Søn med Agnes af Meran, Philip, der jo maatte betragtes som uægte, især efterat han havde antaget Ingeborg, gav han ligesaameget som Dronningen, nemlig 10,000 Livres, hvilket næsten kunde synes at være anlagt paa at krænke hende. Endelig er det mærkeligt, at han har tilføjet ved Gaven til Dronningen, »at han godt kunde have givet hende mere, men at han havde sat det saaledes, for at han rigeligen kunde erstatte, hvad han havde taget med Uret«[2]); en Yttring, der stærkt ligner en Undskyldning for at dække Hjertets Kulde. I al Fald er der virkelig ingen Grund til fra hans Testamente at hente Beviis for »hans Agtelse og Godhed, som Ingeborg skulde have vundet ved sine indtagende Egenskaber og kjærlige Omgang«[3]).

Den 14de Juli 1223 døde Philip i Mantes. Allerede i August sluttede Ingeborg en Overeenskomst med hans Efterfølger, sin Stifsøn Ludvig den ottende, om de Indtægter og de Rettigheder, hun skulde have paa de Godser, som

---

en valeur absolue. Suhm IX, 418 sætter den liig 5000 Mark Sølv, beregnet efter 40 Pariserskilling for Marken.

[1]) A quibus nos cognoverint aliquid injuste percepisse, vel extorcisse vel detinuisse . . .

[2]) Quamvis ampliora eidem Reginæ possemus dare, sed nos ita taxavimus, ut ea quæ injuste recepimus, possemus plenius emendare.

[3]) Engelstoft S. 272, der selv anslaaer, hvad Philip testamenterede bort, til 893,000 Mark Sølv, eller til en Værdi af over 26 Millioner Livres. Dertil kom endnu endeel Klenodier, som han gav Klostret St. Denis.

Philip strax efter Brylluppet den 14de August 1193 havde skjænket hende til Livgeding, og som nu altsaa tilfaldt hende, nemlig Orleans, Checi, Chateauneuf og Neuville[1]. I dette Fordrag til Lorris[2]) overlod Kongen hende Indtægten af Korn og Viin samt Afgifterne af Brød og Viin i Orleans og alle Byer i sammes Distrikt, ligesom de ydedes hendes afdøde Gemal, og alle Lensrettighederne[3]; dog forbeholdt Kongen sig Lenshøjheden[4] tilligemed Krigsfolket. Selv skulde hun imidlertid være fritagen for at vise Kongen Lenstjeneste med Fodfolk eller Hestfolk. Hun fik Kaldsret til St. Anians Dekanat i Orleans, saa ofte det blev ledigt, medens hun nød dette Livgeding[5]. Af Laye Skoven skulde hun have udleveret af Kongens Tjenere saameget Tømmer, hun behøvede til at opbygge og istandsætte sine Huse i Orleans og Chateauneuf samt fornødent Brændsel[6]. Fortiden skulde hun ogsaa hæve Skatten af Jøderne i disse Byer og en Indkomst af 100 Livres, som hun kunde lade sig anvise[7] udenfor Stæderne, Fæstningerne og Slottene i Provindsen Reims, Sens eller Amiens, og som hun kunde beholde eller bortskjænke i et af ovennævnte Stifter til bestandig Sjælemesse for sin kjære Gemal[8], sig selv, deres

---

1) See Side 17.

2) Charta Reginæ Isamburgis super compositione facta inter Regem Ludovicum et ipsam; Baluze, Miscell. t. VII, p. 246, Scr. R. D. VI, 126. Sml. Suhm IX, 452.

3) Hominagia.

4) Legeitas.

5) Dotalicium.

6) In foresta de Lagio percipiemus per liberationem servientum suorum merrenium ad reædificandum & reparandum domos nostras . . . et ad ardere nostrum etc.

7) Assidendas.

8) . . . in perpetuam elemosinam pro salute animæ felicis memoriæ carissimi mariti nostri Philippi.

Forgængere og Kong Ludvig selv. Derimod gav hun Afkald paa alt rørligt og urørligt Gods og alt Andet, som hun kunde fordre af Kong Ludvig. Til Bekræftelse er Brevet underskrevet af endeel høje gejstlige og verdslige Herrer.

En tro Tjener, Magister Gilbert af St. Jakob, skjænkede hun en aarlig Rente af 40 Pariserlivres, som skulde anvises af hendes aarlige Indtægter af Orleans, saalænge han levede, i to Terminer; den ene Halvdeel Kristi Himmelfartsdag, den anden paa Allehelgensdag[1]). Denne Gave blev bekræftet af Kong Ludvig ved Brev af Marts 1224, givet i St. Germain-en-Laye[2]). En anden af hendes Tjenere, Philip Coene, nævnes ved en anden Lejlighed[3]).

Den 2den August 1224 var hun tilligemed Dronning Blanka og Dronning Berengaria af Jerusalem, der var en Niece af Blanka, tilstede i Paris og deeltog i de højtidelige Processioner, der holdtes for Kong Ludvig den ottendes Held, da han belejrede Rochelle[4]).

Imidlertid havde Ingeborg valgt sig det Sted, hvor hun agtede at tilbringe sine Alderdoms Dage. Det var den lille By Corbeil, der ligger 4 Mile ovenfor Paris i en yndig Egn ved Seinen, der hvor denne Flod fra Syd modtager den lille Biflod Essonnes. Den nævnes først under Normannernes Indfald 867, da flygtende Eremiter bragte Helgenbenene i Sikkerhed derhen[5]), og senere, da den var bleven befæstet, fik den under sine vilde og dumdristige Grever i

---

1) Propter servitium, quod eidem Reginæ impendit.

2) Charta de dono quod Isemburgis Regina fecit magistro Gilleberto. Baluze Miscell. t. VIII, p. 248. Scr. R. D. VI, 127. Suhm IX, 480.

3) Olim t. I, in quest. p. 122 c. XI.

4) Gesta Ludovici VIII, Hist. de Fr. t. XVII, 305, 306. Anonym Turon. ib. t XVIII, p. 305. Suhm IX, 487 og 488 nævner en Procession 31te Juli fra Kirken St. Mariæ til St. Antoniikirken.

5) Charte af Carl den Skaldede 867; den kaldes her: in Corbeliis,

det 11te Aarhundrede, især Burchard og Odo, en vis Indflydelse, navnlig ved sin farlige Nærhed af Hovedstaden. Den berømte Abælard holdt her en Tid sin Skole 1119, da han var fordreven fra Melun, og paa Philip Augusts Tid havde Corbeil frembragt flere navnkundige Mænd, der naaede høje Værdigheder, som Vilhelm af Corbeil, der blev Ærkebisp af Canterbury, Giles af Corbeil, Philip Augusts Læge og Forfatter af 6000 Vers over Lægemidlernes fortrinlige Egenskaber, og Peter af Corbeil, Professor i Theologien, Biskop i Cambrai og Ærkebisp i Sens, hvis største Hæder det dog er at have været Innocens den tredies Lærer [1]).

Paa dette Sted, der forenede Berømmelse i Datiden med en skjøn og frugtbar Omegn, grundlagde hun for sin Gemal, Kong Philips Sjæl i Aaret 1224 et Priorat for Johanniterbrødrene, byggede Kirken St. Jean-en-l'isle paa en Ø i Essonnes [2]) og bevægede ved sine Bønner Kong Ludvig til at skjænke Prioratet i et Brev, givet i Fontainebleau 1224 [3]), 50 Maader Korn [4]) efter Corbeils Maal, halv

---

vistnok en Strækning, bedækket med Gaarde og Huse. Aristide Guilbert, hist des villes de France t. VI, p. 798.

[1]) Jean de la Barre, antiquités de la ville, comté et châtellenie de Corbeil 1647. Sml. Gallia christiana t. VII, Vita Burchardi comitis.

[2]) Engelstoft S. 276 kalder Floden Juine, hvilket denne lille Flod ogsaa kaldes. Géraud p. 117: Essonc. Det rette Navn er imidlertid Essonnes (see Expilly, dictionnaire géographique, historique et politique des Gaules et de la France 1764). Den udspringer i le Gatinais, sydfor Pithiviers, nærved Skoven ved Orleans, løber forbi Choisy-Malesherbes, forener sig med Floden Etampes, hvorpaa den ogsaa undertiden kaldes Etampes, og falder i Seinen ved Corbeil. Den er 12 til 14 lieues lang (eller omtrent 10 danske Miil) og meget fiskerig.

[3]) Hist. de Fr. t. XIX, p. 324; Scr. R. D. VI, 127. Fontainebleau kaldes: apud fontem blandi, Johanniterne: fratres hospitalis (Corboliensis).

[4]) Modios bladi, Géraud p. 117 muids de grain.

Hvede og halv Havre, at oppebære aarlig i tre Terminer i den kongelige Oppebørsel af Korn[1]) i Corbeil. Herfor skulde der stedse underholdes 13 Præster, hvoraf den ene skulde være Prior, og som hver erholdt af Dronningen en aarlig Rente af 12 Livres efter Stiftelsesbrevet[2]). Tre af dem skulde daglig holde tre Sjælemesser for Philip August og Ingeborg samt alle deres Forgængere og Efterfølgere. I sit Brev af Juni 1225[3]) stadfæstede Pave Honorius den tredie denne Ordning, som Ingeborg allerede foreløbig havde faaet bekræftet af Garin af Monteacuto, Mester for Johanniterordenen eller, som den kaldes i Brevet, den jerusalemske Hospitalsorden[4]), og i senere Breve af 16de Februar 1226 stadfæstede Paven atter de Gaver, der vare skjænkede Prioratet, og stillede det under sin Beskyttelse[5]).

Den fromme Dronning indskrænkede dog ikke sin Gavmildhed til denne Stiftelse. Om Premonstratenserne have vi allerede talt, at hun gjentagne Gange sendte dem Gaver for Sjælemesser, der skulde holdes for hende. Ogsaa til Cisterciencerne gav hun en Sum, hvoraf Kapitlet havde aarlig 10 Livres Indtægt[6]). Ædel af Sind synes hun mere at have tænkt paa sin Gemal og draget Omsorg for hans Sjæls Velfærd efter Døden, end han havde bekymret sig om hendes Vel i levende Live[7]).

---

[1]) Minagium, nu minage, Maaleafgift af Korn, der sælges paa Torvet.

[2]) Hist. de Fr. t. XIX, p. 325.

[3]) Scr. R. D. VI, 128. Suhm IX, 507.

[4]) . . . sanctæ domus hospitalis hierosolimitani magister.

[5]) Honor. epist. X, 205 og 217.

[6]) Scr. R. D. VI, 129. Martene thes. nov. anecd. t. IV, p. 1364. Ex statutis Capit. General. Ordinis Cisterciensis. Dronningen kaldes her Endeburgis, en Form, der alene findes her.

[7]) I et Brev af September 1218 (Nr. 1851 hos Delisle), givet i St. Germain-en-Laye, forpligter han sig dog til at give 10,000 Livres efter Ingeborgs Død for hendes Sjæl og en Rente af 100 Livres

I Begyndelsen af 1225 var hun flyttet ind i den beskedne Bolig, som hun havde ladet opføre til sit Enkesæde paa den lille Ø i Essonnes ved Corbeil, og som hun skjænkede til Prioratet. Her ved sin kjære Johanneskirke (Sanctus Johannes in insula) henlevede hun sin Enkestand med nogle faa troe Tjenere i et stille og tarveligt, gudfrygtigt og velgjørende Liv. Haardtprøvet i Lidelsens Skole havde hun mistet Lysten til Verdens Herlighed og Hoflivets Glands, og den lange, tvungne Indspærring havde gjort hende Ensomheden til en kjær Vane.

Hun overlevede sin Gemal i 13 Aar og opnaaede en Alder af noget over 60 Aar. Da døde hun i Juli Maaned 1236 i Corbeil. Dagen lader sig ikke med Vished bestemme, da Felixdagen, som angives paa hendes Gravminde, baade kan være den 10de, 12te, 27de og 29de Juli[1]; men der er endeel Sandsynlighed for, at den 29de har været Ingeborgs Dødsdag[2]. Hun blev begraven i Kirken St. Jean-en-l'isle under Lampen i Koret, og et Mindesmærke af Kobber anbragtes[3], hvorpaa hun blev afbildet med Krone og Scepter, og paa Kanten af Sarkophagen anbragtes følgende Indskrift[4]:

---

til 5 Kapellaner (Orig. i Arch. de l'Emp. k. 28, n. 10; Kopie af Grenier i hans Samling 17 f. 42 v.).

[1]) Engelstoft S. 279. Suhm IX, 663 holder paa Pave Felicis Festdag deu 29de Juli. Han sammenligner hende med Biskop Valdemar, der døde samme Aar, men som »var Skyld i sin egen Uheld, da Ingeborg derimod var ulykkelig uden egen Brøde«.

[2]) Molbech, Historiske Aarbøger I, S. 48 sætter dette Datum som sikkert. Lebeuf har vistnok urigtigt den 14de.

[3]) Afbildet i Montfaucon, monumens de France t. II, p. 110 tab. XIII, n. 2, og i Millins antiquités nationales, 2. année, livr. 6, pl. V, fig. 1. Hendes Portræt findes i Scr. R. D. VI, 130. Mezeray, Hist. de France I, 548.

[4]) Hos Duchesne, Rer. franc. script. t. V, p. 262, men unøjagtig ligesom hos hans Forgængere.

Hic jacet Isburgis[1]), regum generosa propago;
Regia, quod regis fuit uxor, signat imago.
Flore nitens morum vixit, patre rege Dacorum,
Inclyta Francorum regis adepta thorum.
Nobilis hujus erat, quod in ortis sangvine claro
Invenies raro, mens pia, casta caro.
Annus millenus aderat, deciesque vicenus,
Ter duo terque decem, cum subit ipsa[2]) necem
Felicis luce vitæ subducta caducæ.

I en Bue over hendes Hoved og Krone læstes: Hugo de Plagliaco me fecit, en Indskrift, der paa Grund af sin Plads tidligere er bleven overseet.

Da fem Aarhundreder vare forløbne, var Gravmindet, der var noget over en Fod højt, meget forfaldet, og da nu Altret tillige trængte til at ombygges, flyttede man Kobberpladen i Aaret 1736[3]) hen til et Vindue i Mariæ Kapel paa den søndre Side af Kirken[4]); men snart viste Munkene deres Taknemlighed mod Prioratets Velgjørerinde ved at lægge en sort Marmortavle over hendes Grav med denne Indskrift:

Hic jacet regina Isburgis, Dacorum regis filia, uxor Philippi Augusti Francorum regis, hujus prioratus Sancti Johannis in Insula, ordinis Sancti Johannis Hierosolimitani, fundatrix pia et munifica. Obiit anno 1236, mense julio.

---

[1]) Suhm IX, 663 har Isbergis, ligeledes Scr. R. D. VI, 129 og 130.

[2]) Suhm l. c. har: subiit illa necem.

[3]) Géraud fejler altsaa, naar han p. 118 antager, at Indskriften paa Kobberpladen var forsvunden 1736. Engelstoft giver S. 278 den rigtige Indskrift efter Præsten Guiots Læsning, aftrykt i Corbeils Almanak for 1791. Med Guiot, Præst til St. Guenault i Corbeil, talte han ved sit Besøg i denne By i Foraaret 1800. Guiot kunde jo ikke have læst Indskriften rigtig 1791, dersom den var forsvunden 1736.

[4]) Suhm IX, 662.

Marmoreum hoc saxum in gratitudinis monumentum poni curaverunt prior et religiosi, cum altare, vetustate dirutum, novum construxerunt anno 1736.

Den store Omvæltning, der forstyrrede saamange hellige Steder og ikke skaanede Gravens Fred, sparede heller ikke Ingeborgs Gravminde. I den franske Revolutions Rædselsperiode blev Prioratet St. Jean som saamange andre religiøse Stiftelser inddraget, Kirken brugt til Krudtmagasin og — Kobberpladen hugget istykker og solgt. Den Træstol[1]) paa Galleriet, der tidligere blev foreviist som Ingeborgs, og hvori hun skal have hørt Messen, forsvandt tilligemed en Jernvogn[2]), som man i gammel Tid havde fyldt med gløende Kul og kjørt om i Kirken for at opvarme de Tilstedeværende i Vinterkulden. Ved dette Aarhundredes Begyndelse var kun Marmorstenen ved Altret tilbage som det eneste Minde om Ingeborg; men da Kirken, efter at have tjent til Krudtmagasin, var bleven saa forfalden, at den truede med at styrte sammen i Ruiner, erholdt den en grundig Istandsættelse, hvorved dette skjønne Mindesmærke af Middelalderens Bygningskunst for lang Tid blev reddet fra fuldkommen Undergang[3]). Sin tidligere Bestemmelse fik den ikke mere igjen, og ligesom man ret vilde fjerne alle de gamle Minder derom, blev det sidste Spor om Ingeborg, Marmortavlen med Indskriften, fjernet. Den findes nu indmuret i en lille Bygning nærved Kirken og er saaledes dog endnu reddet for Fremtiden. Af Prioratet og

---

1) Engelstoft S. 280. Suhm IX, 663.

2) Afbildet i Millins antiquités nationales, 2. année, 6. livraison, pl. V, fig. 2. Der skal være lavet Jernpiker af den til Revolutionens Tjeneste.

3) Géraud p. 118: une restauration intelligente est venue au moins assurer pour longtemps encore l'existence de cet élégant édifice.

Dronningens Bolig synes intet Spor at være tilbage. Kirken, skjøndt i fornyet Skikkelse, knejser endnu og er altsaa her det eneste Minde, der virkelig hidrører fra Ingeborg.

Dog — der gives endnu et, et af de senere fra hendes som fra hver Dødeligs Haand, nemlig hendes Testament. Da Philip i September 1218 havde ved Brev af St. Germain-en-Laye forpligtet sig til at give 10,000 Pariserlivres for Ingeborgs Sjæl efter hendes Død og en aarlig Afgift af 100 Pariserlivres til Ansættelsen af fem Kapellaner, skyndte hun sig med at tage Bestemmelse om denne Gave og bringe den i Anvendelse. Allerede i samme September Maaned 1218 udkastede hun i Pontoise sin sidste Villie[1]), saaledes lydende: »Ingeborg, af Guds Naade de Franskes Dronning, sender Alle, der ville komme til at læse dette Brev, en Hilsen i Herren. I skulle vide, at af de 10,000 Livres, som vor kjære Ægtefælle og Herre Philip, af Guds Naade de Franskes Konge, har skjænket os til at anvendes for vor Sjæls Frelse, og af de 100 Livres i Indtægter, som han ligeledes har givet os til at tillægge for stedse fem Kapellaner, der skulle holde Messer for vor Sjæls Frelse, ville og indvillige vi i, at der skal oprettes et nyt Abbedi af St. Victors Orden, som skal have 4000 Livres til at kjøbe sig aarlige Indtægter og 1000 Livres til at bygge selve Abbediets Huse. Men fornævnte 100 Livres i aarlig Indtægt skjænke og tillægge vi samme Abbedi for stedse. Dernæst skjænke vi 600 Livres til Understøttelse for det hellige Je-

---

[1]) Dette Aktstykke er først fremdraget og udgivet af L. Delisle, catalogue des actes de Philippe Auguste, S. 520 Nr. 1852: testament de la reine Ingeburge. Originalen findes i Archives de l'Empire K. 28 n. 11. En Kopie af D. Grenier findes i hans Samling (17, f. 42, Collection Grenier). Sammesteds findes Philips Gavebrev af St. Germain (Delisle Nr. 1851).

rusalems Land, af hvilke 300 Livres skulle gives Tempelherrerne og 300 Livres Hospitaliterne, og 400 Livres til Understøttelse for Albigenserlandet. Men 1000 Livres ville vi skulle uddeles til vor Huusstand ved Biskoppen af Senlis[1], B. af Roie[2], Frankrigs Skatmester og Vilhelm Menier, som skulle uddele dem efter de Personers Trang, som have tjent os, og efter den Tjeneste, som disse Personer have viist os. Men af de 3000 Livres, der ere tilbage, ville vi, at der ved Biskoppen af Senlis, Abbeden af Morgni[3]) og Broder Hemard skal kjøbes aarlige Indtægter, der kunne være tilstrækkelige til hvert Aar at højtideligholde vor Aarsfest i Kirken St. Denis, hvor vi have valgt vor Grav, og i den hellige Marias Kirke i Chartres[4]) og i den hellige Marias Kirke i Paris. Men af alt det, der kan blive tilbage efter Kjøbet af de nævnte aarlige Indtægter, ville vi, at vor Gjæld først skal betales, og alt, hvad der saa bliver tilovers, skal uddeles ved de nævnte Mænd, Biskoppen af Senlis, Abbeden af Morgni og Broder Hemard, hvor de finde, at det bedst bør uddeles. Vidner herpaa ere Biskoppen af Senlis, B. af Roie, Frankrigs Skatmester, Prioren af St. Denis, Prioren af St. Victor, den forhenværende Abbed af St. Vincent i Senlis, Prioren af St. Peter i Pontoise og Dionysius, vor Kapellan. Givet i Pontoise, Herrens Aar 1218 i September Maaned.«

Endnu et Minde om Ingeborg er ganske nylig bragt for Dagen, nemlig hendes Psalmebog. Den 11te April

---

[1]) Silvanectis ɔ: Senlis.
[2]) Roia ɔ: Roie i Depart. Somme, Arrondissement Montdidier.
[3]) Maurigniacum, Morigniacum, Morigni ɔ: Morgni i Depart. Eure, Arrondiss. les Andelis, Canton Etrepagni.
[4]) Carnotis ɔ: Chartres.

1867 meddeelte Scoumanne, Notarius i Tours, Leopold Delisle et Manuskript, som denne nærmere har beskrevet [1]):

Det er et Bind i folio og indeholder: 1) en Kalender, 2) en Rækkefølge af 27 større Miniaturbilleder, der fremstille forskjellige Scener af det gamle Testamente, Evangelierne, Jomfru Marias Liv og Mirakler, 3) Psaltret, 4) Helgenlitanier, 5) forskjellige Bønner. Skrifttegnenes og Maleriernes Beskaffenhed betegne Begyndelsen af det 13de Aarhundrede. Legenderne [2]), der ledsage Billederne, ere skrevne i meget reent Fransk, hvoraf man kan slutte, at Manuskriptet er skrevet i Frankrig. Endvidere er det tydeligt, at det er skrevet i Paris, da det omtaler nogle Fester, der særlig fejredes i Stiftet Paris, som »Fundet af den hellige Dionysius« [3]) o. s. v.

Den Pragt, med hvilken dette Psalter er udført, og som gjør det til et af de kosteligste Mindesmærker af fransk Konst fra Begyndelsen af det 13de Aarhundrede, viser, at Bogen har været skrevet for en højtstaaende Person, og Udtrykkene i Slutningsbønnerne i Psaltret som famule tue, debitrix, pollicita, digna, peccatrix [4]) o. s. v., vise, at den var bestemt til en Kvinde.

See vi dernæst hen til Kalenderen, findes der tre Angivelser, der ligge meget nær ved den Tid, da Haandskriftet er blevet udført, nemlig:

---

[1]) Léopold Delisle, notice sur le psautier d'Ingeburge, dans la Bibliothèque de l'Ecole des chartes, 6. série, t. III, Juni 1867.

[2]) Texten til disse Legender findes i Alliance chronologique af P. Labbe, p. 628—630, og i en Notice af Ch. de Sourdeval i Mémoires lus à la Sorbonne i April 1863, p. 172—174.

[3]) L'Invention de Saint-Denis, nemlig Festen til Minde om Fundet af hans Liig og Relikvier.

[4]) Disse Former sees endnu tydeligt, skjøndt de senere ere blevne rettede til: famulo tuo, debitor, pollicitus o s. v., for at Bønnebogen kunde benyttes af en Mand.

III nonas maii. Obiit Sofia, regina Dacie.

IIII idus maii. Obiit Waldemarus, rex Danorum.

XIII kalendas julii. Obiit Alienor, comitissa Veremandie. Disse ere de eneste Dødsdage, der findes anførte i Kalenderen.

Hvilken fornem Dame i Frankrig har i det 13de Aarhundrede særlig kunnet anføre disse Dødsdage i sin Bønnebog? Der bliver kun eet Svar muligt — Dronning Ingeborg. Til sine Forældres Navne har hun villet føje et tredie, Eleonere af Vermandois, en af Philip Augusts mægtigste Vasaller, udentvivl fordi Eleonore havde givet hende mange Beviser paa sit Venskab under hendes lange Prøvelser, skjøndt vi ellers ikke finde hende omtalt i Ingeborgs Historie. Denne Adelsdame havde været gift fem Gange, nemlig med Gotfred af Namur, Grev Vilhelm af Nevers, Grev Mathias af Boulogne, Grev Mathias af Beaumont og Stephan af Sancerre. Man har tidligere henført hendes Død til 1214, men det er beviist, at hun levede endnu 1219[1]).

Ingeborgs Forældres Dødsdage ere bekjendte. Kong Valdemar den store døde den 12te Maj 1182, Dronning Sofia 5te Maj 1198.

Et yderligere Beviis for, at Psaltret har været Ingeborgs, kan hentes fra den historiske Bemærkning, der findes ved den 27de Juli i Kalenderen: Sexto kalendas augusti, anno Domini M°CC° quarto decimo, veinqui Phelippe, li rois de France, en bataille, le roi Othon et le conte de Flandres et le conte de Boloigne et plusors autres barons.

---

[1]) Douet d'Arcq. Recherches historiques et critiques sur les anciens comtes de Beaumont-sur-Oise har Efterretninger om Eleonore p. C—CIX.

Det var Slaget ved Bovines, den berømmeligste Begivenhed i hendes Gemals Regering, der skete kort efter deres Forsoning 1213. Er det ikke særdeles rimeligt, at hun har bevaret Mindet herom ved Siden af sine Nærmestes Dødsdage som en Erindring, der hørte til den lykkeligste Tid i hendes Liv?

Efter Ingeborgs Død 1236 forblev Psaltret Kongehusets Ejendom, og man finder paa Bagsiden af det sidste Blad i Kalenderen den Paategning, der vistnok er fra det 14de Aarhundrede:

Ce psaultier fu saint Loys.

Ved Slutningen af det 14de Aarhundrede opbevarede man det som en Relikvie af Hellig Ludvig i Slottet Vincennes blandt andre Gjenstande, der tilhørte Kronen. Man finder det nemlig omtalt 1380 i Listen over Kong Karl den femtes, den vises Ejendele, en Konge, der i høj Grad elskede smukke Bøger:

Item ung gros psaultier, nommé le psaultier saint Loys, très richement enlumyné d'or et ystorié d'anciens ymages, et se commance le second fueillet cum exarcerit. Et est le dit psaultier fermant à deux fermouers d'or, neellez à fleurs de liz, pendans à deux laz de soye et à deux gros boutons de perles et une pippe d'or[1]).

Denne Beskrivelse passer fuldkommen paa dette Psalter og gjentages næsten ordret i en ny Inventarieliste fra 1418[2]). Men allerede 1420 omtales det som manglende i en anden Liste[3]), og det maa altsaa være forsvundet fra Vincennes

---

[1]) Inventaire ou catalogue des livres de l'ancienne bibliothèque du Louvre, p. 205 art. 1207 efter mns. français 2705 i Biblioth. Imp.

[2]) Douet d'Arcq, Choix de pièces inédites relatives au regne de Charles VI; II, 324.

[3]) Ib. 325.

under de Uroligheder, der fandt Sted under Kong Karl den sjettes sidste Regeringsaar.

I tohundrede Aar tabe vi nu ethvert Spor af Psaltret. Omsider gjenfinde vi det i England i den første Halvdeel af det 17de Aarhundrede. Der var her en Falskner, der skrev Anmærkninger dertil[1]), som han søgte at give Udseendet af Skrift fra det 14de og 15de Aarhundrede, og hvori han søgte at opstille en lang Række af Bogens Ejere og godtgjøre, at Hellig Ludvig havde skjænket den til sin første Kapellan, Vilhelm af Mesme[1]), og at den senere var gaaet gjennem mange Hænder til Karl den dristige og Maria af Burgund. Tilsidst, tilføjede Sagnet, skulde Philip den anden have ført den til England og foræret Dronning Maria den.

Alt dette var kun Digt, men Familien Mesmes greb med Glæde Lejligheden til at lade sit Stamtræ stige op til Korstogenes Tid, istedetfor i Virkeligheden at nedstamme fra Bønder i Mont-de-Marsan. En vis Blanchard udgav 1647 Stamtavlen[2]), og da Peter af Bellièvre 1649 vendte tilbage fra sit Gesandtskab i England, skjænkede han Præsident Henrik af Mesmes det kostelige Manuskript, der blev holdt højt i Ære af Familien, skjøndt den derpaa grundede Nedstammelse mere end een Gang blev forkastet af Kritikere, som d'Hozier[3]) og Hertugen af Saint-Simon[4]). Albert Paul de Mesmes, Greve af Avaux, testamenterede Psaltret 1812 til Greven af Puysegur, i hvis Families Eje det endnu findes.

---

[1]) Ch. de Sourdeval, mémoires lus à la Sorbonne en avril 1863, Archéologie, p. 181—183.

[2]) Les présidens au mortier du parlement de Paris p. 389.

[3]) Note paa Genealogien i fonds d'Hozier, ved Ordet Mesmes, i Biblioth Impér., cabinet des titres.

[4]) Mémoirès chap. XIV, ved Begyndelsen af Aar 1712.

Dette er i korte Træk Psaltrets Skjæbne gjennem Tiderne. Ligesom det ved en ydre Forbindelse knytter Ingeborgs Navn til Hellig Ludvigs, saaledes minder det ogsaa om en indre Lighed mellem dem, om hendes inderlige Fromhed og Gudsfrygt, der vel tør sammenlignes med hans. Og som Aandsfrænde af sin Svigerinde, den fromme Dronning Dagmar, har Korsdragerinden Ingeborg efterladt os et synligt Minde om sin Fromhed i dette Psalter, der kan stilles ved Siden af »Dagmars Kors«.

Slutning.

Kaste vi Blikket tilbage over denne forunderlige, langvarige, indviklede Sag og lade Tanken samle Enkelthederne saavidt muligt til et Hele, da bliver Hovedindtrykket unægtelig, at den er enestaaende i Historien. Der vil ikke kunne anføres Mage til dette Forhold, lige fra Philips besynderlige Modbydelighed for sin Dronning, hans lidenskabelige Had og Forfølgelser indtil den ligesaa besynderlige Forsoning. Ingeborgs Uskyld kan ikke andet end vække Deeltagelse og Medlidenhed. Hendes Liv faaer et særligt romantisk Præg ved den pludselige voldsomme Omvæltning: den ene Dag elsket af den unge, anseete Konge, beundret, tilbedt af et glimrende Hof, den næste forskudt af sin Ægteherre, forladt af Alle, forviist fra Hoffet, indspærret i et Fængsel, ydmyget til det Yderste! Tyve lange Aars Lidelser, baarne med Uskylds Værdighed og Fasthed, medens hun bestandig blev mere forladt af sin egen Slægt og udsat for Mishandling og Fornedrelse! Og da endelig Sejren kronede den lange Kamp,

og hun indtog den Trone, der tilhørte hende, var det dog kun en ringe Erstatning for de mange i Fængsel spildte Ungdomsaar, for de mange Taarer, Forhaanelser og Ydmygelser! Sandelig, hendes Skjæbne er rørende og lærerig!

Som et vigtigt Tidsbillede af Kampen mellem Kirke- og Kongemagten indtager hendes Historie en udmærket Plads, saameget mere som to saa fremragende Personligheder staae ligeoverfor hinanden som Philip August og Innocens den tredie. At Pavemagten paa sit Højdepunkt i denne Sag vinder en grundig Sejr og befæster sin Overmagt, er et vigtigt Bidrag saavel til Pavedømmets Historie som til Innocens's Karakteristik — dette ved de Egenskaber, han under Striden lægger for Dagen. Tillige fører Sagen dybt ind i Middelalderens Rettergangsvæsen, den kanoniske Rets Bestemmelser om Ægteskab og Skilsmisse, og har væsentlig Betydning for det vigtige Spørgsmaal om Statens og Kirkens indbyrdes Forhold, der endnu i vor Tid savner en tilfredsstillende Løsning.

At vor Tanke og Følelse mægtig drages hen til en dansk Kongedatters sørgelige Skjæbne, især paa en Tid i vor Historie, hvorved vi kunne dvæle med særegen Forkjærlighed, kan kun gjøre os Ingeborgs Minde saa meget mere dyrebart!

Aktstykker efter Delisle.

Nr. 667. Register B, 57, Copie af Reg. A, 51. (Reg. B findes i Bibl. Impér, fonds des cartul., n. 172, 1. partie; Reg. A i Vaticanet, fonds Ottoboni n. 2796.) 1201, vistnok i April.

Carta de sentencia divorcii. Sanctitati vestre placuit sentenciam divorcii, que inter nos et I. reginam lata fuerat retractare. Diem quoque nobis assignastis peremptorium, ad quem ipsa et nos, de communi consensu, coram O(ctaviano), Hostiensi episcopo, sancte Romane ecclesie cardinali, legato vestro, convenimus in civitatem Suessionensem, ab ipsa nominatam ad hoc et electam. Ex parte quoque regis Dacie plures nuncii ibidem ad diem illum convenerunt. Qui[1]), cum nos in causa debere procedere crederemus eamque responsuram, tanquam illa que ad diem illum vestro[2]) cum advocatis et testibus et omnibus cause sue necessariis sufficienter instructa venerat et venire debuerat, sicut eidem injunctum[3]) fuerat, in vocem appellationis prorupit, licet in litteris inhibita fuisset appellatio et remota, et penitus defecit. Postea predictus cardinalis alium diem nobis ibidem assignavit, ad quem nos et illa cum duobus cardinalibus, predicto scilicet O(ctaviano) et J(ohanne) de Sancto Paulo, convenimus. Et cum crederemus nos testes nostros sine contradictione debere producere, quos ibidem habebamus paratos, et ut admitterentur instanter peteremus, cum autem

[1]) que? [2]) ibidem? [3]) B invictum.

speraremus quod eadem inniteretur appellationi sue, sicut ipsa coram consiliariis nostris testata est, et sicut ibidem fuit nobis ab aliquibus intimatum, predicta vero regina, que de mandato nostro cum advocatis et testibus et omnibus sue[1]) sufficienter instructa venerat et venire debuerat, petiit consilium, et instanter petiit advocatos, scilicet decanum Sancti Quintini et magistrum I. Noviomensem[2]), licet nonnullos habuisset, et sic causam differre modis omnibus intendebat. Predicti quoque cardinales, se in partem illius inclinantes, peticioni sue penitus acquieverunt, negocium nostrum de die in diem protelantes. Nos autem videntes hujus (modi) dilaciones[3]), frustratorias dilaciones, considerantes manifestum gravamen[4]) vestrorum delegatorum judicium, cardinalium scilicet predictorum, nobis imminere, recessimus inde, percipientes veraciter quod ipsi causam nostram terminare nullatenus intendebant. Proinde vestre notum facimus paternitati, quod, si velletis dare nobis judices quibus districte preciperetis[5]) quod ad diem assignatum nobis et ille regine sine contradictione et omni appellatione incidenti et principali testes nostros admitterent, ita scilicet quod contra illos testes non reciperentur alii, ut sic in brevi causa posset terminari, nos predictam causam prosequeremur in hunc modum; alioquin huic cause de cetero operam non daremus. Nam ex quo a nobis eidem injunctum fuit ut ad diem assignatum advocatos et testes de terra sua sufficienter adduceret, et ipsa eosdem advocatos et testes qui ad causam suam defendendam venèrant remisit, non videtur nobis quod beneficium productionis eorum ei de cetero debeat indulgeri. Petimus quoque a vobis[6]) filiorum nostrorum legitimacionem,

---

[1]) add: cause necessariis? [2]) Noviomum, ɔ: Noyon. [3]) bortfalder? [4]) udeladt per? [5]) B perciperetis. [6]) B nobis.

et super hoc omnibus archiepiscopis et episcopis nostris de eorumdem legitimatione a vobis facta scribatis, et eorumdem legitimationem approbatis [1]).

Nr. 1111. Omtr. 1209, Januar.

Philippus, Dei gratia Francorum rex, dilecto suo Galoni, Sancte Marie in Porticu diacono cardinali et apostolice sedis legato, salutem et sinceram dilectionem. Noverit dilectio vestra quod clericus noster, quem ad sedem destinaveramus apostolicam, reversus est. Domnus papa tot res et tot dilationes ponit in negocio nostro, quod, prout nobis videtur, nos non velit liberare, sicut nobis expediret, ad presens. Quia ergo nobis visum est quod nos non vult liberare sicut nobis esset expediens, mandamus vobis ut propter negocium istud, nisi aliud habeatis faciendum, in partibus istis moram amodo non faciatis.

Nr. 1852. 1218, September (apud Pontisaram ɔ: Pontoise) Dronning Ingeborgs Testament.

Orig. i Arch. de l'Empire K. 28 n. 11. Copie ved D. Grenier, Collection Grenier 17, f. 42.

I., Dei gratia Francorum regina, omnibus presentes litteras inspecturis, salutem in domino. Noveritis quod de decem milibus libris quas karissimus maritus et dominus noster Philippus, Dei gratia rex Francorum, nobis dedit, pro salute anime nostre distribuendas, et de centum libratis reddituum quas ipse similiter nobis dedit, assignandas in perpetuum quinque capellanis qui pro salute anime nostre divina celebrabunt, volumus et concedimus ut quedam nova constituatur abbatia de ordine Sancti Victoris, que habeat quatuor milia librarum ad emendos redditus et mille libras

[1]) ut e. l. approbent?

ad domos ipsius abbatie construendas. Predictas autem centum libratas reddituum eidem abbatie donamus in perpetuum et assignamus. Preterea donamus sexcentas libras ad subsidium terre sancte Jerosolimitane, quarum trecente libre tradentur Templo et trecente libre Hospitali, et quadringintas libras ad succursum terre Albigesii. Mille autem libras volumus familie nostre distribui per manum episcopi Silvanectensis[1]), B. de Roia[2]), Francie camerarii, et Guillelmi Menerii[3]), qui eas distribuant secundum paupertatem personarum que nobis servierunt et secundum servitium quod ipse persone nobis fecerunt. De tribus vero milibus librarum que remanent, volumus ut per manum episcopi Silvanectensis, abbatis Morigniacensis[4]) et fratris Hemardi emantur redditus competentes pro solempniter faciendo singulis annis anniversario nostro in ecclesia Sancti Dionisii, ubi nostram elegimus sepulturam, et in ecclesia Beate Marie Carnotensis[5]) et in ecclesia Beate Marie Parisiensis. De omni autem eo quod erit residuum post dictorum[6]) reddituum emptionem, volumus ut debita nostra prius solvantur et totum reliquum per manus dictorum episcopi Silvanectensis, abbatis Morigniacensis et fratris Hemardi distribuatur ubi melius noverint illud esse distribuendum. Testibus episcopo Silvanectensi, B. de Roia, Francie camerario, priore Sancti Dionisii, priore Sancti Victoris, abbate quondam Sancti Vincentii Silvanectensis, priore Sancti Petri de Pontisara, Dionisio capellano nostro. Actum apud Pontisaram, anno Domini M°CC° octavo decimo, mense Septembri.

---

[1]) Silvanectis, ɔ: Senlis. [2]) Roie, i Dep. Somme, Arrond. Montdidier. [3]) ɔ: Guillaume Menier. [4]) Maurigniacum, Morigniacum, Morigni, ɔ: Morgni, Depart. de l'Eure, Arrond. des Andelis, Canton d'Etrepagni. [5]) Carnotis, ɔ: Chartres. [6]) I Texten staaer fejlagtig dictarum.

LIBRARY OF CONGRESS
0 019 735 838 5